ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN II, NR.8 FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU Noiembrie 2022

Începuturi, împliniri și speranțe

Revista „*Muzeul Presei Românești”* a ajuns la finalul celui de al doilea an de existență în spațiul virtual. Apariția sa în plină perioadă de pandemie a fost o experiență incitantă, ofertantă și, în egală măsură, o provocare, demonstrând inițiatorilor acestui proiect editorial că este posibil a menține aprinsă flacăra ideilor, servirea adevărului și cultivarea tradițiilor presei românești autentice, întro vreme complicată, mai ales în condiții vitrege, dictate de restricții și multiple condiționări.

(continuare la p. 2)

Cuprins:

Redacția: *Începuturi, împliniri și speranțe*, p.1
Tanța Tănăsescu: *Gala premiilor Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Ediția 2022*, p. 3
Dan Toma Dulciu: *Caragiale și ziariștii*, p. 7
Ion Andreiță, pălmaș cu condeiul: *Bade Pantelei, vino de-ți ia pământul!*, p. 9
Prof. univ. dr. Nae Georgescu: *Paternitatea Ediției Princeps Eminescu*, p. 11
Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Stema Patriarhiei Române în câmpul unui sigiliu imprimat în 1963 pe o telegramă a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române*, p. 15
Tanța Tănăsescu: *Viorel Popescu, personalitate emblematică a radioului românesc, ni se destăinuie.* Interviu, partea a II-a, p. 18
Eugen Nicolaescu: *Din textele tăbliței de la Sinaia*, p. 24
Raia Rogac în interviu cu Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar Iuliana Gorea-Costin: ”*Noi românii, vom birui împreună, ținând crucea credinței și dreptății în mână!”*, p. 28
Dan Toma Dulciu: *Corespondența Iuliei Hașdeu cu Bogdan Petriceicu Hașdeu, editată de avocatul Iuliu Dragomirescu*, p. 34
Mihai Maxim: *Rusalka română în visele lui Dostoievsky*, p. 40
Elena Mitru:*Bucureștiul “meu” în anul 2022*, p.42
Elena Mitru: *Literatura și arta românească, la New York*, p. 43
Conf. univ. dr. Nicolae Grigorie Lăcrița: *Când o minciună devine adevăr, schimbă modul de viață al oamenilor și îi subjugă*, p. 44
Dr. Marian Nencescu: *Brâncuși, artistul cu trei patrii*, p. 46
Mihai Vinereanu: *Cândva a existat o limbă mamă a limbii latine, a limbilor italice, precum și a unor limbi romanice actuale*, p.46
Ambasador Constantin Lupeanu: *Teatru românesc în China*, p. 52
Daniel Ernestina: *Griguță versus Paraschiva*, p.54
Tanța Tănăsescu: *Sf. Andrei și Mihai Eminescu, Apostoli ai neamului românesc*, p. 57
Redacția: *Din istoria presei românești. Telegraful român*, p. 59

La p. 3

GALA PREMIILOR UNIUNII ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI DIN ROMÂNIA

PREMIU DE EXCELENȚĂ PENTRU REVISTA MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

La p. 15

Laurențiu-Ștefan Szemkovics

Stema Patriarhiei Române în câmpul unui sigiliu imprimat în 1963 pe o telegramă a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române

Începuturi, împliniri și speranțe

(continuare de la p. 1)

Meritul revine, firește, și colaboratorilor noștri, care ne-au trimis articole și materiale publicistice de valoare, pline de originalitate. Măiestria, inspirația și verva scriitoricească a acestor condeieri de renume ai presei contemporane au conferit un atu valoric incontestabil paginilor acestei publicații, devenită cu fiecare număr tot mai apreciată și cunoscută.

Reunirea fericită a acestor calități, situate pe palierul exigențelor înalte (de optimizare a celor trei parametri: conținut/formă/adresabilitate), s-a concretizat în acordarea unei meritorii distincții, oferite de Consiliul de Conducere al UZPR, în Gala din acest an, ca un gir de apreciere, încredere și aprehensiune pentru programul editorial promovat în paginile sale, răsplătind strădania redactorului-șef, a celor care au pus semnătura pe materialele publicate.

Cunoscând interesul cititorilor noștri, concretizat în setea de cultură, în adevăratul ei înțeles, și anume de hrană a spiritului și sufletului omenesc, ne-am călăuzit la fiecare număr de un set de principii rezonabile: să abordăm subiecte și teme într-un format accesibil, dar atractiv, îmbinând imagini și text, cu menținerea unui echilibru real între genuri specifice presei (interviuri, reportaje, cronici ale evenimentelor de interes pentru breaslă, pagini de istorie a jurnalismului românesc, biografii ale unor ziariști, artiști, studii istorice, literare, științifice, precum și pagini de poezie, proză, expoziții de artă plastică, fotografii și imagini de calitate etc).

Năzuim ca și pe viitor să oferim cititorilor revistei noastre o varietate și mai largă de titluri, de teme și de subiecte, să atragem și alte condeie de valoare, care să ne ofere materiale prețioase, ținând cont și de specificul revistei, așa cum este el sintetizat elocvent de titlul acesteia: „*Muzeul Presei Românești”*.

Fiind în preajma zilei de 1 Decembrie, ziua de suflet a neamului nostru, care înseamnă nu numai certificatul de naștere al unei Românii în integralitatea ei teritorială și spirituală, dar și emblema de identitate și perenitate pe aceste meleaguri străbune, dorim să urăm tuturor compatrioților, oriunde ar fi, „La Mulți Ani !”

Fie ca nimbul iubirii de patrie să nu ne părăsească niciodată, pentru a trăi în armonie și pace cu toate națiile, într-o lume în care fiecare om să spere a avea locul lui demn, să trăiască fără teamă, în libertate și solidaritate umană confraternă.

Tanța Tănăsescu
Redactor-șef

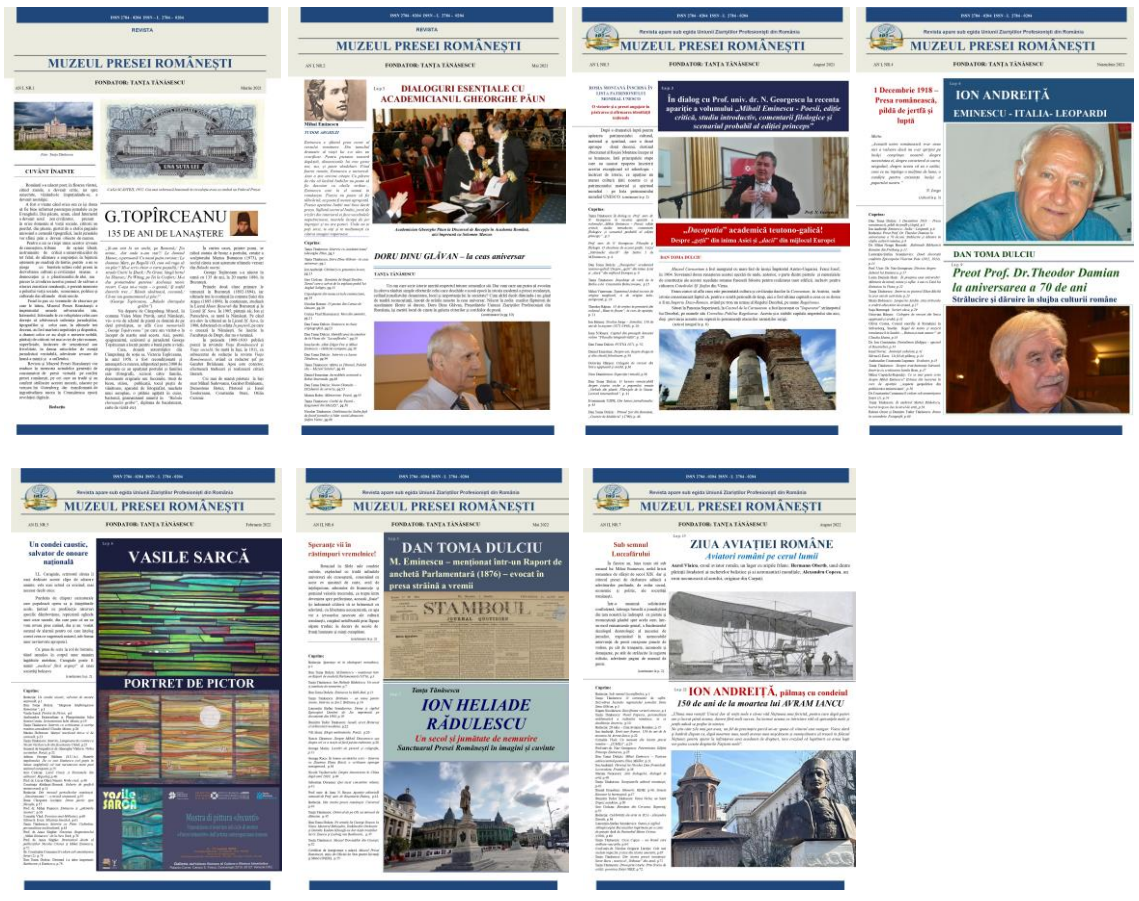

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/
București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: tanta_tanasescu@yahoo.com

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

GALA PREMIILOR UNIUNII ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI DIN ROMÂNIA
Ediția 2022

PREMIU DE EXCELENȚĂ PENTRU REVISTA MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

Unul dintre cele mai importante evenimente ale breslei jurnaliștilor, Gala Premiilor anuale ale Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, care s-a desfășurat în data de 9 noiembrie 2022 la Sala Teatrelli din București, s-a bucurat de o prezență numeroasă: Sorin Stanciu, Președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Mădălina Corina Diaconu, secretar general, Ovidiu Zanfir, Lavinia Șandru, purtător de cuvânt al Uniunii, care a prezentat cu distincție și aplomb această Gală, Miron Manega, vicepreședinte, Roxana Istudor, Dan Constantin, Teodora Marin, Firiță Carp, președinți de Filiale UZPR, Toni Greblă, Prefectul Capitalei, Dan Cărbunaru, purtător de cuvânt al Guvernului, membri ai UZPR, jurnaliști și oameni de cultură.

În cadrul Galei, au fost acordate premii și trofee jurnaliștilor care s-au înscris la ediția de anul acesta a evenimentului, având tema „Pandemie şi Patriotism” și au întrunit sufragiile juriului de specialitate.

Deschizând Gala, Președintele Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România, Sorin Stanciu, a menționat că premiile anuale ale UZPR sunt acordate atât membrilor Uniunii, care numără în prezent peste 4300 de membri, cât și jurnaliștilor din afara ei. "Întâlnirea noastră are menirea să elogieze eforturile creatoare ale unor colegi de-ai noştri în aceste vremuri complexe şi complicate şi care şi-au îndeplinit cu brio misiunea de a fi jurnalist în pas cu timpul său, martor, dar şi cetăţean activ, implicat în desfăşurarea evenimentelor. Pentru a stimula imaginaţia creatoare a colegilor noştri de breaslă, ca în fiecare an, am ales o temă de actualitate - ea a fost proclamată cu mai bine de un an urmă - “Pandemie şi Patriotism”. Alăturarea celor două cuvinte poate fi interesantă dar provocatoare", a comunicat Sorin Stanciu. Acesta a propus participanților un moment de aducere aminte, constând într-un scurt fragment din ultimul interviu pe care fostul preşedinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Doru Dinu Glăvan, l-a acordat jurnalistei Mădălina Corina Diaconu.

"Pandemie şi Patriotism. Poate sunt stranii aceste asemănări, deși nu sunt, aș zice că sunt chiar bine-venite, pentru că trăim şi în 2021 şi de acum încolo, o bună bucată de vreme, cu pandemia şi de aceea am legat pandemia de patriotism, pentru că şi în vremuri de

pandemie, şi mă refer la anul 1918, înaintaşii noştri au înfăptuit Marea Unire, tocmai în perioada în care a fost tot o pandemie, Gripa Spaniolă. În ciuda acelui flagel care a cuprins Europa şi întreaga lume, românii s-au adunat la Blaj, n-au ţinut cont de pandemie. A fost un act de eroism şi au izbândit. De ce n-am izbândi şi noi în această perioadă de pandemie, tinzând spre o viaţă liniştită ? Vrem să vedem cum știu jurnaliştii să scrie în această stare de pandemie, care nu trebuie să ne oprească. Dorim să vedem dacă jurnaliştii au găsit metode, procedee sau soluţii ca viaţa noastră să fie mai liniştită. S-a amintit mereu despre ceea ce au făcut înaintaşii noştri pentru România şi cred că dacă acest lucru îl realizăm și noi în presă va trebui să ne bucurăm şi să răsplătim pe cei care au avut curajul, tenacitatea, inspiraţia să abordeze tema “Pandemie şi Patriotism", spunea Doru Dinu Glăvan despre tema concursului lansat de UZPR.

Ediţia din acest an a Galei Premiilor UZPR a fost dedicată memoriei lui Doru Dinu Glăvan, fostul preşedinte al Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, care ne-a părăsit pe 31 octombrie 2021.

Prezent la eveniment, Toni Greblă, Prefectul Capitalei, și-a exprimat respectul pentru mass-media și slujitorii săi și a felicitat jurnaliștii UZPR, menționând relația excelentă cu presa în deceniile sale de activitate publică, declarând: „Apreciez profesionalismul în toate domeniile de activitate, iar în activitatea mea publică de peste 30 de ani am avut întotdeauna stimă pentru jurnaliști. Îmi place să dialoghez cu jurnaliștii și să răspund la orice întrebare pe care un ziarist de bună-credinţă o pune, pentru că este interesat să afle o anume opinie şi să o transmită mai departe către public”.

Dan Cărbunaru, purtătorul de cuvânt al Guvernului, a exprimat un mesaj de susținere și de apreciere din partea Primului Ministru, Nicolae Ciucă, adăugând și aprecierile sale personale, ca fost jurnalist, pentru efortul de fiecare zi al gazetarilor. "Acest respect va fi dublat întotdeauna de disponibilitatea de a vă oferi informaţiile pe care le căutaţi şi de a fi şi proactivi în acest demers, adică a nu aştepta întotdeauna să fim întrebaţi ca să spunem ce se întâmplă", a comunicat Dan Cărbunaru.

În cadrul Galei Premiilor Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, distincțiile au fost stabilite de un juriu alcătuit din profesionişti în domeniu, fiind acordate unor jurnalişti care s-au remarcat prin materialele de presă în toate segmentele domeniului - presă scrisă, online, radio, tv, carte de presă, publicistică. La ediția 2022 au fost acordate Diplome de Excelenţă următoarelor personalităţi jurnalistice: Profesor Mihai Pânzaru (PIM) - expert la Şcoala populară de artă "Ion Irimescu" din cadrul Centrului Cultural Bucovina, organizator al Taberei internaţionale de pictură şi grafică "Lumina Nordului", voluntar al Organizaţiei "Salvaţi copiii!"; Maria Ţoghină - singura femeie care a condus Societatea Română de Radiodifuziune, radioul public, în istoria acestuia, care se apropie de un secol de existenţă; Tanţa Tănăsescu – fondatoarea revistei "Muzeul Presei Româneşti", căreia îi este și redactor-șef; Aizic Iancu – autor a trei volume, care cuprind reportaje şi interviuri cu importante personalităţi publice, din variate domenii; acesta este în prezent membru al redacţiei ziarului „Realitatea” din Galaţi; DADA TV (Ploieşti) – emisiunile online DADA TV sunt disponibile 24 de ore din 24; Sorin Ghilea - a iniţiat „Ghilea Show” la Televiziunea Arad, emisiune de divertisment care, la data de 10 septembrie a.c., a împlinit 30 de ani de viaţă; Daniela Apostoaei - filmul său de televiziune "Mica Bucovină din Canada" a primit aprecierea juriului Galei, fiind o rememorare romantică a vremurilor unice trăite de primii emigranţi români din Bucovina stabiliţi în provincia canadiană Alberta; Claudiu Dumitrache, care este considerat un simbol pentru viitorul creaţiei intelectuale, care va duce artele mai departe; Comşa Pompiliu - director executiv al Trustului de Presă "Pompidu" din Galați, membru

fondator şi vicepreşedinte al Clubului Român al Presei de Turism; Petrică Butuc - ziarist sportiv la "Monitorul de Vrancea"; Laurenţiu Sfinteş - ziarist la diferite publicaţii editate de Ministerul Apărării Naţionale, cu misiuni militare sau diplomatice în Canada, Danemarca, Bosnia-Herţegovina, Iordania, Federaţia Rusă; Neculai C. Muscalu - redactor la revistele "Antiteze", din 2018 şi, de anul trecut, la cea denumită "Asachi"; Verginia Vedinaş - preşedinte al Institutului de Ştiinţe Administrative "Paul Negulescu", redactor-şef adjunct al Revistei de Drept Public; Preot Eugen Tănăsescu - purtătorul de cuvânt al Arhiepiscopiei Tomisului; Cristi Popovici – vastă activitate jurnalistică, editor, redactor şi producător la Neptun TV - Constanţa, iar în ultimii 5 ani reporter special şi corespondent de război la Antena 3 CNN; Florenţ Mocanu - editor al ziarului regional „Gazeta Munteniei”.

Premiile *Opera Omnia* au fost acordate lui Dan Constantin, senior editor la "Jurnalul Naţional", artistului Sergiu Cioiu şi jurnalistului Cornel Sorescu.

Cei premiați au fost susținuți de câte un *Laudatio* din partea colegilor de breaslă, iluștri jurnaliști ai mass-media românești.

A fost oferită o distincţie *In Memoria* publicistului, reporterului şi diplomatului Neagu Udroiu, fost director general al Agenţiei Naţionale de Presă Agerpres.

Au încântat publicul cu minunate momentele artistice Mihai Napu, soprana de origine albaneză Arlinda Morava precum și interpreta și compozitoarea de muzică folk Maria Gheorghiu. Mihai Napu, care a cântat în deschiderea galei *Imnul jurnalistului,* a reamintit celor prezenți istoria acestui cântec emblematic pentru Uniune.

Mulțumesc Doamnei Roxana Istudor pentru minunatul *Laudatio* pe care l-a susținut la adresa mea și a revistei *Muzeul Presei Românești*.

Mulțumesc Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România pentru Premiul de Excelență, ediția 2022, "Pandemie și patriotism", ce mi-a fost acordat pentru profesionalism și performanță în mass-media. Mulțumesc directorului editorial Dan Toma Dulciu precum și tuturor colaboratorilor revistei *Muzeul Presei Românești*.

Tanța Tănăsescu

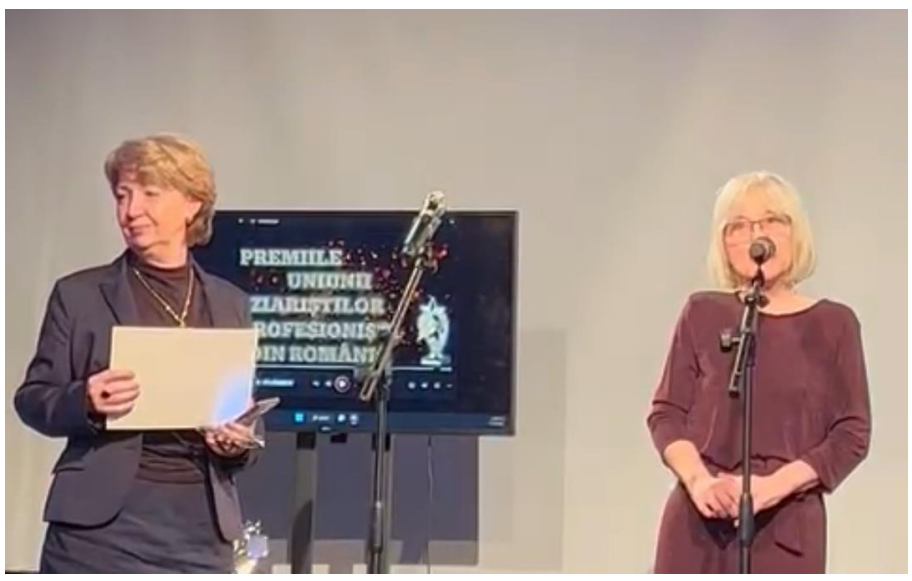

PANDEMIE
ȘI
PATRIOTISM
ediția 2022

DAN TOMA DULCIU

Caragiale și ziariștii

S-a acreditat uneori ideea că există o incompatibilitate funciară între activitatea gazetărească propriu-zisă și aceea de scriitor.

Dacă primul funcționează sub imperiul urgenței și al găsirii subiectului fierbinte, ineditului surprins în forma sa crudă, iar apoi relatat în paginile unui cotidian, îndestulând cu dărnicie pofta de știri și noutăți a cititorului, în schimb un text scriitoricesc adastă zile, luni sau ani în sertarul autorului, într-o gestație creatoare, până la nașterea în perfecțiune și includerea sa în cochilia unei cărți.

Jurnalistul surprinde efemerul, dându-i contur, culoare și autenticitate, pe când scriitorul adaugă multe ingrediente din cămara imaginației proprii, construind o ficțiune verosimilă, cu aparență de realitate, bazată pe intuiție constructivă, talent ademenitor și meșteșug exersat pe îndelete, pe care o dospește și o răscoace până se rumenește bine, pentru a o servi la cină, prânz sau picnic, concediu sau week-end, ca un desert cizelat îndelung și cu migală oriunde fi-va cititorul ce îi va deschide cartea.

În această disjuncție între actualitate și perenitate se situează dilema condeierului, pus să aleagă între a scrie sub auspiciile efemerității sau sub condiția eternității.

În al doilea rând, scriitorul autentic este prizonierul perfecțiunii, năzuind să adauge forme stilistice unice, în variante succesive, sâcâitoare uneori, dar rezonând cu armonia simfonică a întregului text, pe când ziaristul alege cu repeziciune forma cea mai potrivită și cea mai la îndemână pentru că rotativa tiparniței nu se poate opri și nici lucrul la ziar nu se poate poticni după capriciile lipsei de inspirație ale unui jurnalist, ori alteori urmare a dorinței atingerii desăvârșirii, fapt ce nu își are loc într-o redacție eficientă, în care o rotiță oprită în loc poate periclita o întreaga ediție de ziar.

În pofida acestei pendulări continui între Scyla și Caribda (celeritate versus perfecțiune jurnalistică), există un exemplu, desigur nu singular, în istoria presei românești, întruchipat în persoana lui Ion Luca Caragiale.

Acesta este recunoscut pentru migala sisifică cu care își peria, pieptăna, retușa și purica fiecare text (acribia proverbială i-a adus la un moment dat porecla de „Moș Virgulă”), ceea ce oferă substanță reală sintagmei de „chinuri stilistice”, în varianta modernă a „chinurilor tantalice”. Încă din tinerețe a făcut gazetărie sub toate formele (de la simplu gazetar, corector, corespondent de presă, redactor, până la aceea de conducător de ziar sau de gazetă).

Între anii 1873-1875, acesta și-a făcut ucenicia la „Ghimpele”, recunoscut ziar antidinastic, unde însă Caragiale a susținut o rubrică de critică literară, primul său „client” fiind Al. Macedonsky.

Devine apoi „girant responsabil” (conform legii presei) la foița opoziției liberale „Alegătorul Liber” (1875-1876), unde susține câteva rubrici cu aspect anecdotic, persiflând în mod virulent „lipsa demnității profesionale”, personificată de faimosul Karkaleki.

Un aspect definitoriu, în ceea ce îl privește pe I.L.Caragiale, în postura de jurnalist profesionist, este faptul că acesta nu a acceptat niciodată „elasticitatea șirii spinării, umilința până la nedemnitate în fața domnitorului și mai în genere în fața mai marilor zilei” (Șerban Cioculescu).

Gazetarul Caragiale nu avea profilul adulatorului sau conformistului, de aceea nu a făcut, cum spuna criticul Șerban Cioculescu, „prea mulți purici” pe unde a trecut, fiind mai degrabă un fel de „Ahasverus al redacțiilor”. Articole incisive vor fi scrise de Caragiale și la ziarul „Timpul” (1878-1881), dar mai ales la „Epoca” (1897), unde întâlnim adevărate capodopere de jurnalism angajant: „Toxin și toxice”, „Caradale și budale”, „O lichea” (portretul lui D. A. Sturza) ș.a..

Despre acest om politic, Caragiale a scris un „reportaj” amplu, intitulat „Culisele chestiunii naționale”, în anul 1896, referitor la mașinațiunile lui A.D. Sturza pentru a pune mâna pe conducerea Partidului Național din Ardeal, prin intermediul lui Eugeniu Brote, în urma cunoscutului proces împotriva Memorandiștilor.

Cititorul de azi nu ar putea bănui că perfecțiunea de stil, savoarea inefabilă a acestor texte își au sorgintea în cerneala de ziar, cu care au fost înveșmântate prima oară. Chiar și articolele din „Moftul Român” (cele din prima serie, respectiv 1893), rodul geniului de gazetar înnăscut, dovedit de atâtea ori de pana sa inspirată, au devenit exemple „canonice” în orice manual de jurnalism din zilele noastre.

Cu toate acestea, Caragiale nu a vrut să facă paradă de talent scriitoricesc, de calofilie epatantă, de aceea și-a asumat cu conștientă consecvență și serviciul de cronicar politic, un rol ingrat, pe care și l-a asumat cu nedisimulat „cinism”, în care trebuia să slujească și interese de partid, dar și orgoliul său de om principial și nepărtinitor, de critic sever dar drept, netemându-se de reacțiile dure ale puternicilor zilei (P.P.Carp, Take Ionescu, Lascăr Catargiu, Al. Lahovary, M. Ghermani și mulți alții), acoperiți de zeflemea fină, de ironie mușcătoare.

Dar nu doar acest stil i-a fost la îndemână, fiindcă întâlnim în creația sa jurnalistică numeroase altele: pamfletul, parodia, pastișa, stilul anecdotic etc, în care observăm vervă tumultuoasă, umor de calitate, creații și invenții lingvistice memorabile.

Fără îndoială, acest corifeu al presei românești creează o convingătoare conciliere între așa zisele stiluri incompatibile, cel scriitoricesc și cel gazetăresc, demonstrând că și unul și altul pot coexista indubitabil, în mod fericit, adică simultan, armonios și fertil.

Mai este însă un aspect care trebuie lămurit, în ceea ce îl privește pe acest mare jurnalist român, și anume atitudinea sa față de colegii de breaslă.

La moartea acestuia, când abia împlinise 60 de ani, toată presa românească a apărut în chenar de doliu, anunțând tristul sfârșit.

O singură excepție ne-a pus pe gânduri, fiindcă cele scrise de un oarecare detractor au devenit nu doar păreri subiective, malițioase, anecdotice, de tristă conjunctură ci bârfe nefondate, pe post de argumente, folosite tendențioas de unii adversari ai lui Caragiale.

Este vorba de Alexandru Ciurcu, fost președinte al *Sindicatului Ziariștilor*, fost director al ziarului „Timpul” iar, în tinerețe, fost coleg de redacție cu marele dispărut al ziarului liberal „ Unirea democratică”, unde Caragiale era un simplu corector.

Ciurcu spune că I.L. Caragiale obișnuia să violenteze pe ucenicii tipografi, el fiind nevoit să îl tempereze pe colegul său de redacție.

O a doua minciună sfruntată este aceea conform căreia Caragiale nu avea nici pe departe stofă de ziarist, nici urmă de talent, că materialele scrise de acesta erau fără nici o noimă, un fel de „galimatias”.

De aceea, el, Alexandru Ciurcu, le va corecta de fiecare dată, fiindcă însuși Caragiale ar fi recunoscut cu sinceritate: „Știu că n-am talent la scris și pace!”

Deschid o paranteză și spun: acest Alexandru Ciurcu a comis și o altă infamie, de data aceasta la adresa lui Mihai Eminescu. Mai devreme cu un an, acesta lansase în presă (Al. Ciurcu, „Eminescu Din amintirile mele”, în „Adevărul”, nr. 7937, din 17 octombrie 1911) o diversiune cu privire la evenimentele din 28 iunie 1883, care s-ar fi petrecut, chipurile, la Casa Capșa și unde, potrivit relatărilor lui Grigore Ventura, Mihai Eminescu, cu mintea răvășită, ar fi amenințat cu pistolul pe soția lui Grigore Capșa. Închid paranteza.

Aceasta este o legendă urbană, fără nici un sâmbure de adevăr.

Este adevărat că, în 1903, un fost ucenic tipograf, Al. Ionescu, mărturisea faptul că I.L.Caragiale era sever cu cei care comiteau greșeli în operațiunea de culegere a textelor diverselor articole de ziar (să nu uităm că acesta răspundea de corectură, el fiind un maniac al scrisului fără cusur, din punct de vedere ortografic).

Pe de altă parte, orice ziar diortosit de Caragiale era impecabil din toate punctele de vedere: conținut, ortografie, aspect estetic, deoarece acesta îndeplinea în redacție misiunea *omului orchestră*: era secretar, redactor, autor, tipograf, corector, paginator și...director.

Toate treceau pe sub ochii lui, de aceea ziarul era foarte îngrijit, făcut să placă ochilor cititorilor.

Avea desigur o îndelungată experiență în acest domeniu. Astfel, în 1877, redactase de unul singur ziarul umoristic săptămânal, „Claponul”. Tot în același an, împreună cu Frédéric Damé, scoate „Națiunea Română”, un cotidian de mare succes, interzis însă de guvern, fiindcă publica știri „scoase din burtă”, cum ar fi căderea Plevnei, corespondențe de război, traduse însă din ziare vieneze, dar puse pe seama unui corespondent special al ziarului, aflat pe linia frontului.

Avea intenția de a scrie chiar un roman, intitulat „Rotativa”, în care să prezinte atmosfera din lumea redacțiilor, a jurnaliștilor.

De altfel, personajul său preferat din lumea presei, reporterul Caracudi, este un *alter ego* al lui Rică Venturiano.

Însă lucrătorii îl iubeau foarte mult pe Caragiale, era apropiat de ei, spuneau glume, mâncau împreună.

La prima serie a „Moftului Român”, unde director figura I.L.Caragiale, redactor responsabil era Toni Bacalbașa, lider al mișcării de stânga din România, motiv pentru care acest ziar va ilustra în articolele sale situații și evenimente din această parte a eșichierului politic românesc al vremii. Toate acestea dovedesc atitudinea lui Caragiale față de presă, față de colegii de breaslă. Ca om, a avut scăderi morale, lipsuri comportamentale, dar ca scriitor, ca jurnalist, a fost impecabil iar opera sa este cu mult deasupra biografiei, care a fost așa cum a fost, cu nimic mai bună sau mai rea decât a altora.

Dan Toma DULCIU

ION ANDREIȚĂ, pălmaș cu condeiul

Bade Pantelei, vino de-ți ia pământul!

Vară, vară-primăvară
Toate plugurile ară –
Numai plugul badelui
Șade-n coasta dealului…

…Mă gândesc, uneori, cum trec valurile politicii peste mult-prea-încercata Basarabie, de când – și de o parte și de cealaltă a Prutului – ne-am luat *porția de libertate*. Fiecare partid a pus, la timpul său, mâna pe hățurile de la cacealcă. Totul era cum va merge căruța. *Gaspadin Snegur* ne asigura că bine, să n-avem teamă, să ne ținem de neamuri. *Supergaspadin Lucinschi* ne asigura că și mai bine, suntem pe urmele *perestrocii*, ajutați de *glasnost*; lăsați-ne-n pace. *Tavarișci Voronin* anunța, prin intermediul Radioului și Televiziunii *Maldave* că totul decurge *prekrasnâi* (adică minunat, OK) – *Șiracaka strana maia radnaia* să fie liniștită, că nu ne vom dezlipi de la pântecul ei, suntem o *matroșkă* mică și ascultătoare, vom sta cuminte în burta celorlalte matroști acoperitoare. Mai târziu, *Dodon* a ridicat stacheta până la trădarea de țară. *Astăzi,* vorba cântecului – astăzi vom trăi și vom vedea…

…Și, totuși. Cred că, între timp, țăranii au reintrat în posesia pământurilor – aflate până atunci în colhoz – semn că (și) Uniunea Europeană îi mai bătea, din când în când, pe umăr, pe *tavarișcii Kișinev*-ieni. Și mai cred c-a fost o perioadă în care oamenii au trebuit să alerge după tot felul de acte care să le (re)ateste dreptul de proprietate. Printr-o fericită întâmplare, un astfel de act a ajuns în posesia subsemnatului, prin amabilitatea colecționarului Gheorghe Ostăcioaia. Îl transcriu integral:

În numele Majestății Sale Regele Ferdinand I.
Titlu definitiv de proprietate.

Noi, Ministrul Secretar de Stat la Departamentul Agriculturei și Domeniilor, în virtutea Legii pentru reformă agrară promulgată la 13 martie 1920, declarăm:

Domnul Pantelei Furtună din Comuna Țânțăreni, Județul Tighina, a fost împroprietărit, cu drepturile și obligațiunile ce decurg din sus citata Lege, pe lotul No – de 3 ha. 2688 mp, din moșia Dnei Lidia Ruso, situată în Comuna Țânțăreni, Județul Tighina.

Prețul lotului în sumă de lei 2080, bani 60, fiind complect achitat, s-a eliberat prezentul titlu definitiv de proprietate.

București, anul 1928, luna Mai, ziua 17.

Numărul actului: 499716.

Semnează: *Ministru – C. Argetoianu; Director General – A. Nasta*.

Consilieratul Agricol al județului Tighina dă și el o dată și un număr: 1624 din 1928, luna Mai, ziua 17 – alături de care, cu ștampila rotundă a aceluiași Consilierat, își întprește semnătura consilierul agricol *I. Brăescu*.

Așadar, bade Pantelei, vino de-ți ia pământrul. Mai exact – titlul care să te ajute să ți-l iei. Cu siguranță, va fi necesar – dumitale sau moștenitorilor – la dovedirea proprietății ce trebuie să vă revină.

Teamă mi-e, însă, că rândurile mele – transmise prin acest articol – nu te vor găsi acasă. Că prea ați fost risipiți dumneavoastră – alde Pantelei, Jderi, Orheieni, Ioni, Marini, Neculai – printre cele siberii și taigale, prin cele republici din asii centrale. Și, iată, îmi vine în minte, ca un plâns de demult, poezia aceea a lui Petru Cărare, „*Vărului meu Ion*” – și nu mă pot abține să n-o transcriu aici:

De-un an nu-mi mai scrie
Bădița Ion
Să n-aibă hârtie?
Să n-aibă creion?

Ba are hârtie
Și are creion,
Adresa nu-mi știe
Bădița Ion

De-un an, vai de mine
Tot vreau să i-o spui,
Dar n-o știu, vezi bine,
Nici eu pe a lui

De-aceea nu-mi scrie
Și nu-mi dă plocon –
Pe unde să fie
Bădița Ion?

Așa că, bade Pantelei, nădăjduiesc că, totuși, s-o găsi cineva din neamul matale de milioane de moldoveni de cusmă veche si cu urice adânci, căruia să-i cadă sub privire aceste rânduri și să-i parvină respectivul act. Un om simplu și curat ca apa de sus a Nistrului, pe al cărui mal ard mereu trei lumânări de seu – vorba cântecului. Fiindcă, în ceea ce-i privea pe guvernanții amintiți la începutul acestor rânduri – slabe speranțe. Slabe speranțe, mai ales în durerea arzătoare a românilor de pe cele două maluri ale Prutului – Unirea. După cum, plastic, se exprimă poetul Efim Tarlapan:

Doamne,-ntreabă democrații
Când ne vom uni cu frații?
Și-a răspuns Domnul Cerescu:
Pe la Sfântul Iliescu!

În acest caz, ce să facă fostele guverne chișinăuane, decât să simtă cum le vine apa la moară – și să îndrepte moara cu fața spre Răsărit; eveniment pe care tot poetul Efim Tarlapan îl surprinde, cu umorul său dureros de caustic:

Cu numele franco-latin
S-a dus guvernul la Kremlin –
Din Chișinău s-a dus guvern,

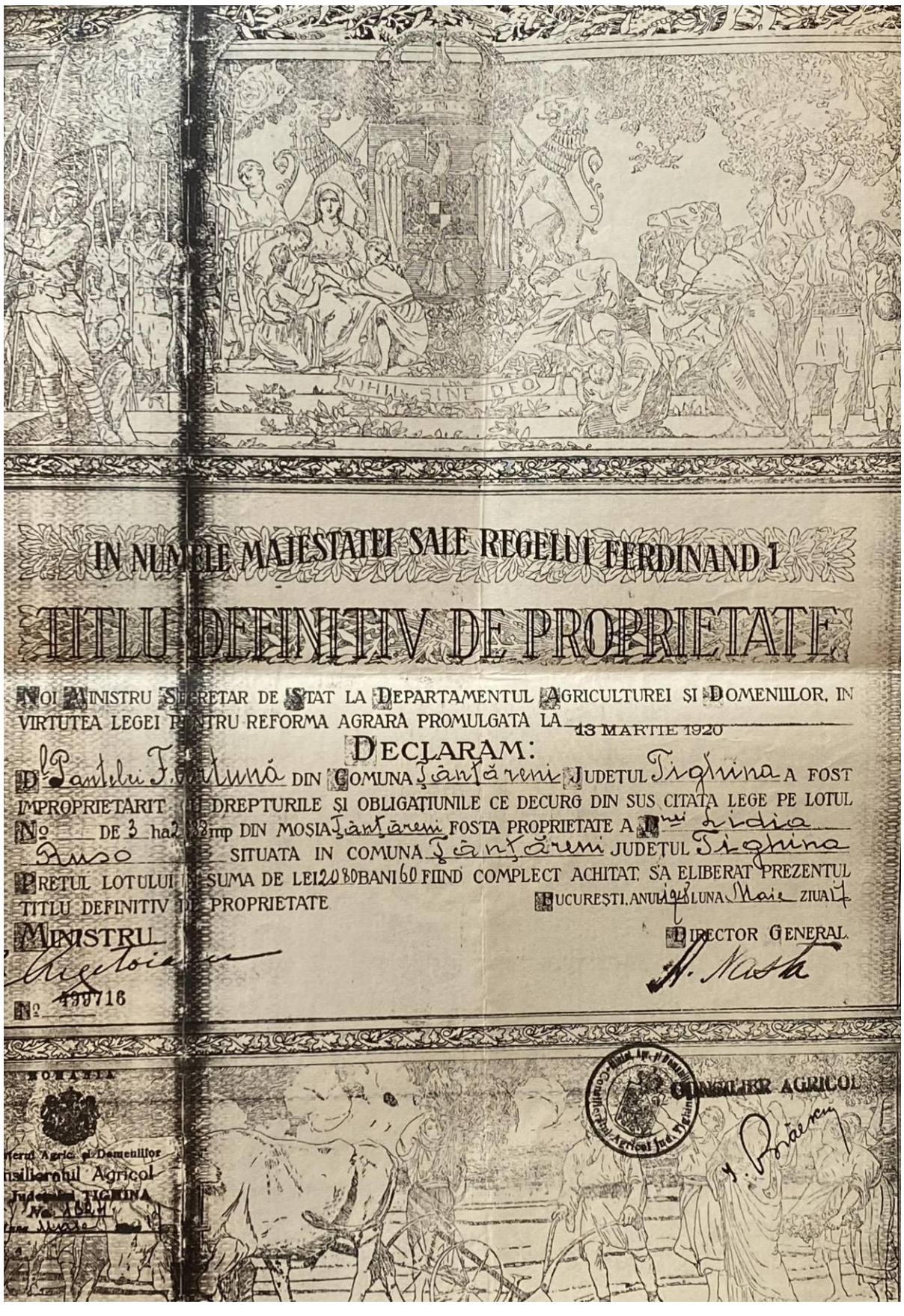

De la Kremlin s-a-ntors gubern.

În sfârșit, același poet Efim Tarlapan avertizează asupra soartei „independentelor” republici, foste „surori unionale”, îndemnându-le cum numai el știe s-o facă:

Matroște mici, surori unionale
Ieșite la lumină de sub fustă,
O fustă grandioasă, dar vetustă
Cu crăpături politice pe poale

Fugiți, cât mai puteți, de balabustă
Pe-a libertății și-a luminii cale –
Matroște mici, surori unionale
Ieșite la lumină de sub fustă

Matroșka principală, cea augustă
Să știți că la Kremlin degeaba nu stă:
Cu foarfece mai vechi, imperiale
Croiește-n mod viclean o altă fustă –

Matroște mici, surori unionale…

Ce s-ar întâmpla – mă întreb și te întreb, bade Pantelei – dacă s-ar face așa-zisa și des-amenințător fluturata federalizare a Basarabiei? – cândva (prost) agreată și de Stasbourg (și Bruxelles). Oare, câte matroște, „cu crăpăturei politice prin poale”, vor apărea în plus? Găgăuză?! Transnistreană?! Bulgară?! Mahomedană?! Ucraineană?! Lipoveană?! Rusească?! – și niciuna Românească!

…Revenind la Titlul de Proprietate, care a dat naștere acestor ziceri, și cercetându-l mai atent, am descoperit, în frumosul desen din frontispiciu, inscripția *Nihil Sine Deo*. Să sperăm, așadar.

Ion ANDREIȚĂ

pălmaș cu condeiul

Prof. univ. dr. NAE GEORGESCU

PATERNITATEA EDIȚIEI PRINCEPS EMINESCU

Un loc obscur în biografia Poetului

*(*Continuare din nr. 7 al revistei *Muzeul Presei Românești)*

Ediţiile Maiorescu.

Întemeierea eminescologiei

Volumul *Poesii* de Mihail Eminescu, scos la Editura Librăriei Socec & Comp. - Bucureşti, 1883/1884, tipărit la Stabilimentul grafic Socec & Teclu, Bucureşti, Strada Berzei/96, sub comanda 19.537, are o notiţă introductivă (păstrată la toate ediţiile următoare, unde va câştiga titlul *Prefaţă la ediţia dintâi*) semnată de Titu Maiorescu și datată Bucureşti, Decemvrie 1883. Unele exemplare poartă anul de apariţie 1883, altele 1884. Garabet Ibrăileanu[2] este acela care a fixat data exactă a ieşirii de sub tipar, după anunţuri de presă: ziarul „Românul" din 22 decembrie 1883 (*A apărut în editura librăriei Socec din Bucureşti* Poesiile *lui Mihail Eminescu într-un splendid volum de 300 de pagini, care face cea mai mare onoare artei tipografice*) şi ziarul „România liberă" din 23 decembrie 1883 („Poeziile eminentului nostru poet Eminescu au apărut... Recomandăm cu stăruinţă cetitorilor noştri volumul apărut astăzi în librăria domnului Socec, o perlă fără preţ a poeziei noastre..."). Ioan V. Socec, librar și editor, născut la Săcele, lângă Braşov (1830), stabilit în Bucureşti odată cu Revoluţia din 1848, era asociat, prin 1880, cu Sandler și Teclu, iar stabilimentul tipografic, condus de D. Teclu, era recunoscut ca unul dintre cele mai bine utilate din Bucureştii acelor ani: un reportaj din ziarul „Timpul" (textul nu este scris de Eminescu) îl descrie entuziast.[3] I.V. Socec va scoate la întreprinderea sa, în condiţii grafice deosebite, și *Novele din popor* de I. Slavici (1882), apoi, din 1885, va prelua editarea „Convorbirilor literare".

Dintr-o scrisoare a lui Titu Maiorescu, din ianuarie 1884, către M. Eminescu, rezultă că pe Socec l-a convins să scoată cartea însuşi criticul.[4] Adresa Tipografiei Socec & Teclu (o altă asociaţie decât Editura Librăriei Socec & Comp.) merită atenţia: strada Berzei se află aproape de Cişmigiu și de redacţia „Timpului" în 1883 (str. Știrbei Vodă, nr. 2). Practic, Eminescu mergea la lucru din Piața Amzei, unde locuia, pe actuala Calea Victoriei, până la actualul Palat Regal, unde frângea drumul spre dreapta: aici, pe colt, era redacția ziarului. Plecând de la redacție, mergea pe calea Șerban Vodă, trecea pe lângă Puțul cu apă rece (actualmente este o stradă, în anii săi era doar un puț, care este descris de contemporani), și cobora în Cișmigiu pe actuala intrare unde se află un izvor care încă mai este numit „Izvorul Mihai Eminescu". Alături era un foișor, unde poetul se întâlnea cu prietenii, mai des cu I. L. Caragiale, și citeau împreună ziarul sau ședeau la taifas. Poetul își continua, apoi, drumul prin Cișmigiu spre locuința amicului Simțion, peste râul Dâmbovița, pe Strada Apollodor, unde urma să se mute de la Ioan Slavici. Aceasta fiind ruta sa obișnuită, modelul floral de pe coperta ediției princeps este în tonul florilor din parc – iar oprirea la tipografia Socec, de pe Strada Berzei, în imediata apropiere a Cișmigiului, ni se pare cât se poate de firească.

Anii diferiţi imprimaţi pe pagina de titlu a ediției princeps trebuie că ţin de condiţiile speciale ale legării cărţii. Exemplarele de lux ale ediției princeps sunt legate în coperţi cartonate, pânzate cu mătase de culoare verde, roșie sau galbenă (se pare, și portocaliu), în

Nae GEORGESCU

care este imprimat modelul auriu cunoscut. Unele dintre ediţiile Maiorescu apar în două tiraje. Pe verso-ul paginii de titlu al ediţiei a VII-a (1895) găsim această specificaţie pentru bibliofili: „Exemplarele No. 1 până la 50 din ediţia VII sunt tipărite pe hârtie olandeză" (tot acolo: „42.116. Stabilimentul grafic l.V. Socec - Bucureşti", de unde rezultă că editorul - care din 1891 se asociase cu fiul său - a cumpărat părţile asociaţilor anteriori; bătrânul Socec va muri în 1896). Pentru ediția princeps, se conservă în bibliotecile mari exemplare cartonate, probabil din tirajul obișnuit, dar în anticariate au apărut și volume legate în coperţi pânzate. Din păcate, neintrând în circuitul public, ediția princeps Eminescu se cunoaşte azi mai bine prin textul ei, decât prin descrierile făcute de anticari - nu de istorici cu autoritate. Tirajul obișnuit al ediţiei costa 4 lei, sumă destul de mare. Ediția V.G. Morţun, din 1891, va costa între 10 lei (101 exemplare numerotate pe hârtie velină, întovărăşite de fotografia autorului) și 3 lei (101 exemplare, ediţie populară), iar ediţia Şaraga, din 1893, va costa numai 1 leu exemplarul (ediţie populară). Este de presupus, aşadar, că tirajul de lux, rezervat, avea, și pentru ediția princeps, un preţ destul de mare.[5]

Ritmul difuzării ediției princeps este cam de 100 de exemplare pe săptămână, după informaţiile din aceeaşi scrisoare a lui Titu Maiorescu[6]. Beneficiarii (cumpărătorii) volumului nu sunt persoane obișnuite; în nici un caz! Nu tinerii (elevii şi studenţii) - aceştia vor cunoaşte poeziile lui Eminescu din ediţia Șaraga, mult mai ieftină, și din reproducerile din presa vremii. Titu Maiorescu vorbeşte - în scrisoarea amintită - de femeile din înalta societate. Într-o altă scrisoare, el va recomanda volumul - desigur, pentru a-l cumpăra - soţiei unui înalt demnitar militar.[7] Saloanele bucureştene se pare că sunt acelea care au cunoscut mai întâi poezia eminesciană în ediția princeps; saloanele sunt, fără îndoială, acelea unde s-a născut și a crescut gloria poetică a lui Eminescu după 1883 - Mite Kremnitz și regina Carmen Sylva vor traduce poezii de Eminescu, din această ediţie, în limba germană, pentru publicaţiile de palat.[8] Eminescu pătrunde, aşadar, prin ediția princeps, în elita românească a sfârşitului de secol; este bine de ştiut acest lucru, pentru că, mai întâi aici, în cercurile înalte, s-a constituit imaginea poetului şi a operei sale.

În privinţa graficii ediției princeps, sunt de amintit aici neapărat studiile D-lui Dan Toma Dulciu, care a reuşit să identifice

frontispiciile și vignetele aplicate de Editura Socec, în tipărituri veneţiene de secol XVI.[9] Tot dânsul descifrează în grafica florală a coperţii numele *Veronica Micle,* ascuns în scriere steganografică. Oricum ar fi, un asemenea model de carte necesita muncă îndelungată, probe, calcule, retuşuri - și e greu de acceptat că Titu Maiorescu însuşi coordona şi această echipă secundară de tehnoredactori, sau pe graficianul care conducea „şantierul". Dacă cineva a încifrat numele *Veronica Micle* pe copertă, acesta nu putea fi Maiorescu. Motivaţia că este vorba despre *femeia fatală,* cea din cauza căreia a căzut Eminescu - un fel de pedeapsă, aşadar, pusă pe coperta operei pentru cei care ştiu să citească -, această motivaţie iese, probabil, din gestul poetului din 1885, când, la Iaşi fiind, a spart geamul unei librării, şi-a luat din vitrină propriul volum de *Poesii* şi l-a rupt, aruncându-l în noroi. Mai întâi că în 1885 ediția princeps era epuizată, librăria din Iaşi având, probabil, în vitrină ediţia a doua sau a treia - ambele cu grafică și coperţi schimbate. Apoi, altă menţiune biografică a aceluiaşi moment spune că, dimpotrivă, poetul şi-a strâns cartea la piept.

Revenind, însă, la grafica și coperta ediției princeps, cred că, dacă le considerăm operă de editură/tipografie, având în vedere și faptul că acest stabiliment era unul dintre cele mai mari ale locului și timpului, revenim la relaţia autorului, a lui Eminescu însuşi, cu această carte a sa. Într-adevăr, cine ar fi putut cere încifrarea numelui *Veronica Micle* pe copertă, dacă-l excludem din bun simţ pe Titu Maiorescu - și dacă excludem capriciul vreunui tipograf savant deghizat? De altfel, un tipograf lucrează la o comandă, după o idee-sugestie - ca orice artist angajat în asemenea chestiuni. Este, desigur, o supoziţie. Ea întăreşte ipoteza noastră de lucru, după care volumul se afla în tipografie la data limită de 28 iunie 1883, când Eminescu este scos din viaţa publică.

Eminescu însuşi primeşte, din partea lui Titu Maiorescu, un exemplar din ediţie[10] (sau, probabil, mai multe; relatarea este confuză) de anul nou 1884, exemplar pe care-l dă, cu dedicaţie, medicului său curant de la Oberdöbling. Iancu Alecsandri, fratele poetului, primeşte, la Paris, un alt exemplar (şi-i scrie lui Maiorescu, între altele, un lucru interesant: că va împrumuta cartea sa, nu este nevoie ca editorul să mai trimită încă una[11] - indicaţia asupra preţului ridicat este cât se poate de clară). O reconstituire a difuzării primei ediţii Eminescu este greu - dacă nu imposibil - de făcut; reţinem că, în amintita sa scrisoare, Titu Maiorescu îl sfătuieşte pe poet să se gândească la o a doua ediţie, care „va fi reclamată la toamnă"[12]. Această a doua ediţie va apărea în 1885, fără colaborarea lui Eminescu. În 1886, în timpul şederii poetului la sanatoriul Mănăstirii Neamţ, ziarul „Lupta" din Bucureşti va cere un premiu academic pentru ea. A treia ediţie apare în 1888 şi sunt indicii că și ea ar fi trebuit să primească un premiu din partea Academiei Române.[13] Premiul pe 1888 i se dă lui Iuliu Roşca, pretendentul la mâna Veronicăi Micle; împrejurările acestui premiu academic ce l-a urmărit (și ocolit) câțiva ani pe Eminescu, amintit de altfel de Maiorescu în studiul său *Poetul Eminescu,* sunt cam neclare - arhiva Academiei Române nu este bine organizată, iar cercetările întârzie să se materializeze. Rezum, aici, un studiu mai larg din cartea amintită. Motivația premiului primit de Iuliu Roșca pentru mini-romanul său *Fata de la Cozia* (cu subiect din vremea lui Mircea cel Bătrân, amintind de *Scrisoarea III*) a fost că este primul libret românesc de operă (muzica lui Alexandru Flechtenmacher). Al Vlahuță a depus și el o cerere pentru premiu, dar a fost respins; motivează că ar fi folosit banii pentru sănătatea lui Eminescu. Pentru ediția a doua, din 1885, se cunosc mai multe date. Pe 15 ianuarie 1886 C. Mille face apel, în ziarul „Lupta" (abia mutat de la Iași la București) la chete publice pentru ajutorarea poetului, pe care-l descrie grav bolnav psihic, internat la Bolnița Mânăstirii Neamț. Poetul reacționează imediat la această inițiativă, printr-o scrisoare publică (tipărită chiar în „Lupta" și, ca martor, și în „Universul"), în care declară că este sănătos, aflat la odihnă. Al. Vlahuță revine, tot aici, cerând publicului să aibă îngăduință cu poetul și să declanșeze, totuși, chetele. Eminescu revine, de asemenea, cu o scrisoare către Vlahuță, pe care-l roagă să „desisteze cu desăvârșire" aceste chete care sunt un mod deghizat de „cerșetorie publică" – și, lucru important, arătându-i „prietenului" său că societatea ar putea găsi alte mijloace de a-i veni în ajutor. Este, probabil, o aluzie a lui Eminescu însuși la premiul academic (destul de consistent: circa 5000 de galbeni: cu un asemenea premiu Simion Florea Marian își va cumpăra o casă la Suceava, actualul muzeu ce-i poartă numele). Vlahuță nu mai tipărește, însă, scrisoarea (o va face publică abia în 1909, ca dovadă a prieteniei sale cu poetul) – iar lunga avalanșă a chetelor publice aici își are punctul de pornire. Ceea ce uimește, în primul rând, este viteza cu care se schimbă mesajele: ziarul „Lupta" apărea în București, primul text se publicase pe 15 ianuarie 1885 – iar răspunsul poetului vine peste numai o zi tocmai de la Târgu Neamț. Cea de-a doua scrisoare, către Vlahuță, este datată de Eminescu la o zi după textul tipărit al acestuia. Noi am presupus că poetul era însoțit, la Târgu Neamț, sau supravegheat îndeaproape, de Veronica Micle sau Eduard Gruber; oricum, în 1886 și în anii următori poetul era foarte insistent urmărit (și poliția îl avea în grijă: vajnicul Radu Mihail, fostul prefect al poliției din București, se transferase pe același post la Botoșani) – dar și presa, mai ales cea de orientare socialistă care dorea să facă din Eminescu un caz ideologic, arătând că societatea nu-și îngrijește geniile etc.; lucrul pare a se fi făcut cu acordul Junimii, pentru că chetele junimiștilor erau discrete, dar dese, oarecum sâcâitoare, și niciodată de ajuns – iar livrarea „cazului Eminescu" socialiștilor scăpa, ca să zicem așa, grupul de o grijă. Din păcate, asta s-a făcut cu ideologie, cu mult zgomot stradal (se cânta „Mai am un singur dor" pe toate străzile, poemul acesta devenise cântec de chetă…) și cu, mai ales, instituirea, oficializarea „impresiei publice" că Eminescu este un om sfârșit pentru societate, o simplă „mașinărie omenească" ce are nevoie de bani ca să trăiască etc., (am citat din articolul lui C. Mille). Poetul se revoltă degeaba, nimeni nu-l mai crede. În vara lui 1886 el merge, de pildă, la ștrandul Repedea de lângă Iași să facă o baie, iar medical de la intrare îl oprește, motivând că este „prevenit" și nu are voie să se afișeze în locuri publice. Eminescu insistă, medical ripostează, iar în cele din urmă, ca să facă dovada pe loc că este sănătos, poetul cere o foaie de hârtie și un toc – și scrie în fața doctorului poezia *La Steaua*…. Intelectual rasat, medical admiră poezia, poetul este acceptat să se răcorească – iar lumea ștrandului își dă din mână-n mână petecul de hârtie (poeta Riria o copiază în jurnalul ei)… care va apărea „nu se știe cum" în „Convorbiri literare", luna decembrie 1886. C. Mille o citează în articolul său din ianuarie următor, liniștind publicul: nu e o dovadă de sănătate mintală, ci o mărturie a poetului despre sine, icoana stelei ce-a murit este poetul însuși… Când nu este insinuantă, presa devine cinică. Să nu uităm că este vorba de același C. Mille care i-a fost elev lui Eminescu, iar apoi va fi directorul ziarului „Adevărul", pe lungul fir al căruia s-a construit până târziu în epoca interbelică, constant și insistent, imaginea lui Eminescu bolnav incurabil în ultima parte a vieții…

Premiul academic anual, sau cel cincinal, putea fi acordat lui Eminescu – și ar fi fost în deplin acord cu partea înaltă a societăţii româneşti, căreia i se adresează ediţiile scoase de Titu Maiorescu.

Pe de altă parte, Regina însăşi, Carmen Sylva, îndatorată între altele poetului pentru că acesta i-a tradus în româneşte poemul *Vârful cu dor,* dar şi pentru că-l preţuia și era impresionată de soarta lui, dorea să-l răsplătească într-un fel cu *bene merenti,* medalie ce presupunea și o consistentă sumă de bani. Titu Maiorescu este cel care taie elanul unor cercetări în asemenea domenii, exclamând în studiul său *Poetul Eminescu,* studiu ce va însoţi ediţiile după moartea poetului: *Vre un premiu academic pentru poesiile lui Eminescu, de a cărui lipsă se plânge o revistă germană din Bucureşti? Dar Eminescu ar fi întâmpinat o asemenea propunere cu un râs homeric sau, după dispoziţia momentului, cu acel surâs de indulgenţă miloasă ce-l avea pentru nimicurile lumeşti. Regina României, admiratoare a poeziei lui, a dorit sa-l vadă, şi Eminescu a avut mai multe convorbiri literare cu Carmen Sylva. L-am văzut şi eu la Curte şi l-am văzut păstrând şi*

aici simplicitatea încântătoare ce o avea în toate raporturile sale omeneşti. Dar când a fost vorba sa i se confere o distincţie onorifică, un bene-merenti sau nu ştiu ce altă decoraţie, el s-a împotrivit cu energie. Rege el însuşi al cugetării omeneşti, care alt Rege ar fi putut să-l distingă? Şi aceasta nu din vreo vanitate a lui, de care era cu desăvârşire lipsit, nu din sumeţia unei inteligenţe excepţionale, de care numai el singur nu era ştiutor, ci din naivitatea unui geniu cuprins de lumea ideală, pentru care orice coborâre în lumea convenţională era o supărare şi o nepotrivire firească. După cum se observă, Titu Maiorescu scuză premiul academic din 1886 sau pe cel din 1888 prin comportarea poetului... înainte de 1883. El citează reproşurile târzii ale ziarului „Bukarester Tagblatt", nu campania de presa a „Luptei" din 1886-1887. Noi cunoaştem, însă, astăzi, că Eminescu ar fi acceptat, în 1886-1888, un sprijin decent din partea societăţii în locul chetelor zgomotoase: *Mai sunt destule alte mijloace onorabile pentru a-mi veni în ajutor, iar cel propus de voi e desigur cel din urmă la care aş avea vreodată recurs* - îi scrie poetul lui Al. Vlahuţă la 26 ianuarie 1887, de la Mânăstirea Neamţului[14], când îl roagă să înceteze campania prin presa pentru chete publice. „România libera", ziarul unde va colabora poetul în vara lui 1888, publica frecvent pe ultima pagină anunţul premiului academic „Năsturel Herescu" pentru cea mai buna lucrare literară a anului - şi, în paralel, anunţul ediţiei a III-a Eminescu.

Nu insistăm, în acest studiu, asupra împrejurărilor ediţiei a III-a. Remarcăm, doar, că ediţiile Maiorescu constituie un model al poetului pentru saloane, pentru înalta societate, a cărei răsplată, însă, poetul nu o poate primi, pentru că nu răspunde - prin comportamentul de după 1884 - cerinţelor (etichetei) acesteia. Titu Maiorescu construieşte portretul abstract al geniului neînţeles, şi ca pe o compensaţie a acestei incongruenţe, şi ca pe un mod de a sparge paradoxul în care s-a aflat el însuşi, ca editor, atunci când a lansat modelul şi nu l-a putut urmări (stăpâni).

Ediţia I este - după cum anunţa criticul din primul cuvânt al notiţei sale introductive - o *colecţie*: *Colecţia de faţă cuprinde toate poeziile lui Eminescu publicate în „Convorbiri literare" de vreo doisprezece ani încoace, precum şi cele aflate până acum numai în manuscris pe la unele persoane particulare*. Termenul justifica titlul cărţii: *Poesii* de Mihail Eminescu; este vorba, deci, de o antologie, culegere, florilegiu, „bucăţi alese" (în spiritul epocii) etc. - nu de *toate* poeziile lui Eminescu; se sugerează, apoi, că nu autorul, Eminescu, este autorul culegerii/antologiei. „Convorbirile literare" publicau, după cum ştim, din când în când, culegeri din textele care apăruseră în cuprinsul lor. Ion Creangă, de pildă, scoate broşura *Moş Nichifor Cotigariul* în 1877, la tipografia „Junimii", după ce publicase nuvela în „Convorbiri literare" cu titlul *Moş Nichifor Coţcariul.* În ediţiile sale, Titu Maiorescu va adăuga poezii noi de Eminescu, la sfârşitul volumului sau intercalate, numai după ce, mai întâi, le va publica în „Convorbiri literare".

Ediția princeps conţine 38 de poezii publicate în „Convorbiri literare" (de fapt 37, dacă scoatem din discuţie *Luceafărul* - şi chiar 36, dacă ţinem cont că *Doină* a apărut în revistă după ziua fatală a lui Eminescu, 28 iunie 1883). Aceste poezii sunt**:** *Singurătate; Pajul Cupidon; Melancolie; Rugăciunea unui dac; Pe aceeaşi ulicioară; De câte ori iubito; O, rămâi; Despărţire; Crăiasa din povesti; Venere şi Madonă; Sonet (Afară-i toamna); Sonet (Sunt ani la mijloc); Sonet (Trecut-au anii); Dorinţa; Mortua est!; Noaptea; Egipetul; Lacul; Înger şi demon; Floare albastră; Înger de pază; Atât de fragedă; O mamă, dulce mamă...; Făt-Frumos din tei**; Povestea codrului**; Împărat şi proletar**; Departe sunt de tine**; Freamăt de codru; Revedere; Doina; Epigonii; Călin; Strigoii; Satira I; Satira II; Satira III; Satira IV**; Luceafărul**.*

Titu Maiorescu lasă pe dinafară *Cugetările sărmanului Dionis* (inclusă în nuvela *Sărmanul Dionis*), *Făt-Frumos din tei* (poezia cu acest titlu este, de fapt, *Povestea teiului*), *Diana* și *Foaie veştedă* (după Lenau).

Acestor 38 de poezii, editorul le adaugă 26 de inedite: *Lasă-ţi lumea ta uitată; Şi dacă ramuri bat în geam; Ce te legeni, codrule; Odă; La mijloc de codru des; Sonet (Iubind în taină); Sonet (Trecut-au anii); Sonet (S-a stins viaţa falnicei Veneţii); Adio; Ce e amorul?...; Se bate miezul nopţii; Cu mâne zilele-ţi adaogi; Din valurile vremii; Pe lângă plopii fără soţ; Glossă; S-a dus amorul; De-or trece anii; Te duci; Peste vârfuri; Somnoroase păsărele; Când amintirile; Mai am un singur dor**; Variantă**; Altă variantă**; Altă variantă**; Criticilor mei.*

Ediţia I intercalează ineditele între poezii tipărite, într-o ordine care ne va interesa insistent în întreg acest studiu.

Dintre cele 26 de inedite, 6 fuseseră tipărite mai întâi la „Familia" - date de Eminescu lui Iosif Vulcan în primăvara lui 1883. Acestea sunt: *Şi dacă ramuri bat în geam*; *Adio*; *Ce e amorul?...* ; *Pe lângă plopii fără soţ*; *S-a dus amorul*; *Când amintirile.* „Familia" va mai publica, după apariţia ediţiei princeps, *Din noaptea*, pe care nu o va relua revista „Convorbiri literare" şi care nu se va regăsi în nicio ediţie Maiorescu.

Revista „Convorbiri literare" publica - în ianuarie şi februarie 1884 -, aproape concomitent cu apariţiile exemplarelor ediției princeps în librării, două grupaje dintre ineditele eminesciene. Aceste grupaje cuprind: *Glossă; Odă; Sonet (S-a stins viaţa falnicei Veneţii)* - numărul din 1 ianuarie 1884 - și *Lasă-ţi lumea; Somnoroase păsărele; Şi dacă...; Din valurile vremii...; Când amintirile...; S-a dus amorul...; Pe lângă plopii fără soţ...; Adio; De-oi adormi...; Te duci...; Se bate miezul nopţii...* ; *Peste vârfuri trece luna...* ; *De-or trece anii...* ; *Diana...* ; *Cu mâne zi- lele-ţi adaogi...; Ce e amorul?...; Criticilor mei; La mijloc de codru; Ce te legeni...* - în total, 22 de poezii din categoria ineditelor. Dintre acestea, ediția princeps nu cuprinde *Diana;* Titu Maiorescu o va aduce în ediţiile sale abia în 1890 (ediţia a cincea). Cele 6 poezii din „Familia" se regăsesc și în aceste grupaje din „Convorbiri literare", dar a şaptea - *Din noaptea* - lipsește din „Convorbiri", aşa cum lipsește și din ediția princeps.

Rămân inedite absolute în ediţia I Maiorescu cele două sonete şi cele trei variante la *Mai am un singur dor.*

Oricâte lucruri s-ar spune - s-au spus și se vor mai spune - despre împrejurările în care a apărut ediția princeps, despre documentele care atestă că Titu Maiorescu a fost constructorul ei, despre felul cum a fost ea primită de cititori - inclusiv de Eminescu -, o confruntare atentă de text între aceste surse prime ale ei considerăm că este necesară. Cum apare textul poeziilor eminesciene în aceste grupaje din ianuarie-februarie 1884 - și cum apare același text în ediția princeps?

Mult timp a stăruit părerea că revista preia poeziile după volum, ca un fel de publicitate. Se va dovedi că lucrul acesta este imposibil: sunt mari diferenţe între cele două locuri. Cum apar, apoi, poeziile tipărite de Eminescu (sau în vremea când Eminescu le vedea tipărite) în „Convorbiri literare" - și cum apar ele în ediția princeps? Noi considerăm că de la aceste confruntări de texte trebuie pornit spre stabilirea voinţei auctoriale, a lui Eminescu, în privinţa volumului său de versuri. Aceste confruntări ne dau indicii foarte preţioase despre modul de lucru al lui Titu Maiorescu editorul, dar și despre modul cum este alcătuită (construită) ediția princeps.

În tabelele noastre sinoptice se urmăresc pas cu pas toate aceste diferenţe (pe care le-am evidenţiat în alte studii[15]); le repetăm aici, mai pe scurt.

ÎNTRE MAIORESCU ŞI CONVORBIRI

Grupajul din *Convorbiri literare,* ianuarie 1884, cuprinde trei poezii eminesciene: *Glossa, Odă* (*În metru antic*) şi *Sonet.* Diferenţele dintre revistă şi recent apăruta ediţie princeps (decembrie 1883) sunt extrem de numeroase, dacă ţinem cont şi de punctuaţie. Tabelul următor le înfăţişează:

Ediţia princeps:	***Convorbiri literare:***
1. Vremea trece, vremea	Vreme trece, vreme vine
4. Tu te ’ntreabă şi socoate.	socoate;
5. Nu spera şi nu ai teamă:	teamă,
7. de te chiamă,	de te cheamă
10. În auz ne sună multe;	multe,
12. Şi ar sta să le asculte?	să le asculte?...
13. Tu aşază-te de-o parte,	Tu aşează-te de-o parte
16. Idem cu v. 1	**********
19. În spre clipa	Inspre
20. Pentru masca fericirii,	fericirii
22. Şi o clipă ţine poate:	poate;
23. Pentru cine o cunoaşte,	cunoaşte
27. Joace unul şi pe patru,	patru
28. tu ghici-vei chipu-i	chipu-i,
29. de se ceartă,	de se ceartă
31. Şi-nţelegi din a lor artă,	artă
36. Cine ştie să le ’nveţe.	le’nveţe,
39. Dar de a lor zădărnicie	de-a lor
40.Te întreabă şi socoate.	socoate
41. Căci aceloraş mijloace	aceloraşi
43. Şi de mii de ani încoace	Că de mii de ani
49. când vezi mizerii	- idem Cl (mizerii)
52. cu stea în frunte.	în frunte,
53.Teamă n-ai; iarăşi	n’ai... earăşi
54. Între dânşii să se plece;	să se plece,
55. lor tovarăş:	tovarăş,
58. lucii mreje;	mreje
59. actorii’n scenă	Ca să schimbe actori’n scenă
60. Te momeşte în vârteje.	vârteje,
61. pe alături te strecoară;	strecoară,
62. nici chiar de seamă	de samă
65. să feri în lături	De te-ating, să feri în laturi
66. hulesc, să taci din gură	De hulesc să taci din gură
68. Dacă ştii a lor măsură?	măsură;
70. cine-o trece:	trece,
77. Te întreabă şi socoate,	socoate
78. Ce e rău şi ce e bine;	bine,
79. vechi şi nouă toate;	toate,
80. – idem cu v.1	Idem cu v. 1

Diferenţele apar în 37 de versuri din 80, câte are poemul. Textul din ediţie pare, practic, remaniat prin schimbarea punctuaţiei. Se înţelege simplu că redacţia are, pentru tipar, alt text. Rezistă, în acest text, forma eminesciană pentru primul vers: *Vreme trece*, în loc de *Vremea trece* (*Vremea*, formă eminesciană prezentă în multe variante manuscrise: pentru substantivul nearticulat poetul se decide în ultimul moment). Pe lângă virgule, care „dirijează” în câteva pasaje diferit textul, sunt câteva fonetisme diferite: *aşază-te – aşează-te, chiamă – cheamă, aceloraş – aceloraşi, iarăşi – earăşi, seamă – samă, (în) lături – (în) laturi*. Formele din *Convorbiri: cheamă, aşează, earăşi, samă, laturi* sunt eminesciene.

Odă (*În metru antic*) urmează după *Glossă* în *Convorbiri literare*. Diferenţele faţă de ediţia princeps sunt următoarele:

Ediţia princeps: Pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi
Convorbiri literare: tânăr înfăşurat în manta-mi

Poesii de Mihail Eminescu, Bucureşti, Editura Librăriei Socec & Comp., 1884; ediţiile următoare adaugă: „Cu o notiţă introductivă de Titu Maiorescu.”

[2] G. Ibrăileanu, ediţiile poeziilor lui Eminescu, XX, în „Viaţa Românească”, XIX (1927), nr. 1, p. 92-93 (în vol. G. Ibrăileanu, ***Eminescu, studii şi articole,*** Ediţie îngrijită, prefaţă, note şi bibliografie de Mihai Drăgan, Colecţia „Eminesciana”, nr. 2, Iaşi, Editura Junimea, 1974, p. 198.

[3] xxx: ***O vizită la o tipografie,*** „Timpul”, Bucureşti, 24 aprilie 1880, p. 2. Autorul reportajului descrie - după explicaţiile pe care i le-a dat D. Teclu, care l-a plimbat prin atelier - o invenţie locală şi una adusă din Anglia. Cea locală priveşte un gherghef pătrat, cu laturi extensibile, în care se prindea o bucată de cauciuc natural, care - mărindu-se sau micşorându-se - mărea sau micşora pentru necesităţile spaţiului tipografic o imagine fotografică imprimată pe ea. Invenţia englezească priveşte folosirea gazului de iluminat pentru punerea în mişcare a cilindrilor tipografici. Se insistă asupra faptului că atelierul este unul dintre cele mai bine dotate din ţară şi din Europa.

[4] „Acum trebuie să ştii că volumul de poesii ce ţi l-a publicat Socec, după îndemnul meu, în Dechemvrie anul trecut...” Scrisoarea a fost publicată prima dată în „Convorbiri literare”, LXV (1932), nr. 3-7, p. 429-431. Atragem atenţia că nu rezultă neapărat, de aici, că Titu Maiorescu ar fi ales editura şi ar fi mers la Socec să propună tipărirea. Volumul putea să se afle în tipografie, lăsat chiar de autorul lui, iar editorul-tipograf va fi apelat la amicii literari ai acestuia pentru o hotărâre definitivă: tipăreşte sau nu. Titu Maiorescu ***îl îndeamnă,*** adică îl sfătuieşte, îi arată avantajele etc.

[5] Pentru preţul ediţiei l, probabil tirajul obişnuit, vezi „Contimporanul”, nr. 73, din 1 februarie 1884: „Volumul a ieşit în Bucureşti în ediţia d-lui Socec şi costă 4 lei.” Preţul nu este imprimat pe copertă sau în interior. Pentru celelalte preţuri, vezi ***Tabelul ediţiilor*** în ***Introducerea*** lui Perpessicius la vol. I din ***Opere.***

[6] ***Idem, Ibidem,*** „...În aceste şapte săptămâni de la apariţia lui s-au vândut 700 de exemplare.”

[7] Scrisoarea lui Titu Maiorescu adresată Olgăi Călinescu, soţia generalului Atanase Călinescu, fost aghiotant al domnitorului Al. I. Cuza. A fost publicată de Augustin Z.N. Pop în ***Noi contribuţii documentare la biografia lui Eminescu,*** Bucureşti, Editura Academiei Române, 1969, p. 486-488. Scrisoarea este datată ***„22 decembrie 1883"*** şi însoţeşte un exemplar din volum. Interesantă este exprimarea criticului: s-a gândit că „ar fi mai bine - odată adunarea/***poezi-ilor/***făcută - să le întrunesc într-un volum şi să le fac astfel mai accesibile tuturor iubitorilor de literatură". Ar rezulta că poeziile au fost deja adunate (teancul, adică, organizat) - şi astfel adunate au ajuns la el. Volumul manufacturat ar fi putut sta chiar în tipografie - ori ar fi putut fi dat lui Socec de către Eminescu însuşi -, Titu Maiorescu intervenind în editarea lui pentru că s-a întâmplat accidentul poetului din 28 iunie 1883, în urma căruia era de notorietate publică faptul că el, Titu Maiorescu, devenise un fel de tutore/responsabil al poetului.

[8] Despre revista „Bukarester Salon" şi propaganda ei în favoarea culturii române şi a lui Eminescu în mod special, vezi N. Georgescu, ***Cercul strâmt. Arta de a trăi pe vremea lui Eminescu, București,*** Editura Floare albastră, 2004, p. 24-26.

[9] Dan Toma Dulciu, ***Câteva consideraţii cu privire la „Ediţia primă" a poeziilor lui Eminescu,*** în ***Studii eminescologice,*** nr. 11, Cluj, Editura Clusium, 2009, p. 120-138. Alte studii ale autorului sunt postate numai pe internet.

[10] Informaţia, la I. Grămadă, ***Mihai Eminescu. Contribuţii la viaţa şi operele sale, în Mitteilungen des rumanischen Institut zu Vien,*** Heidelberg, 1914. În capitolul VIII, ***M. Eminescu în sanatoriul de la Döbling,*** această informaţie preluată de autor de la asistentul medicului curant al poetului: „Înainte de plecare/Eminescu/îi oferi d-lui Dr. Obersteiner, care l-a îngrijit, volumul său de poesii, care poartă următoarea dedicaţie scrisă de Eminescu în limba germană: ***Dem hochgeehrten Hern Dr. Obersteiner zur gutigen Erinerung M. Eminescu.***

[11] Vezi ***O scrisoare a lui Iancu Alecsandri adresată domnului ***,*** în „Convorbiri literare”, XVIII (1884), nr. 4, 1 iulie, p. 153-157.

[12] *Idem, Ibidem*.

[13] Vezi episodul mai pe larg în cartea noastră ***Moartea antumă a lui Eminescu,*** Chișinău, Editura Cartier, 2006.

14 Scrisoarea lui M. Eminescu către Al. Vlahuţă, *în Opere, vol. XVI, p. 239-240.*

[15] Vezi N. Georgescu, ***Eminescu și editorii săi,*** vol. I, p. 44-116.

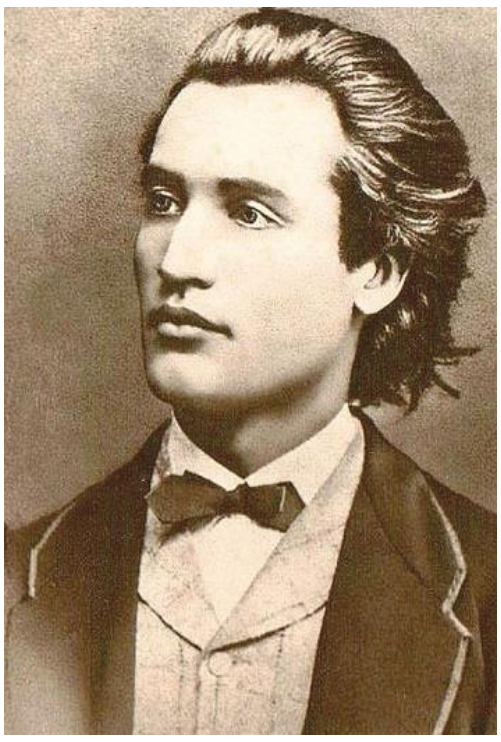

LAURENȚIU-ȘTEFAN SZEMKOVICS

Stema Patriarhiei Române în câmpul unui sigiliu imprimat în 1963 pe o telegramă a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române

La Arhivele Naţionale Istorice Centrale din Bucureşti se află, printre altele, o telegramă transmisă, în 7 mai 1963 (fig. 1), de către Justinian, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (fig. 2)[2], lui Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, prin care îl informa că Sinodul Bisericii Ortodoxe Române s-a întrunit în sesiunea sa ordinară pe anul 1963, încredințându-l „că Ierarhii și clerul Bisericii Ortodoxe Române vor îndruma credincioșii cu aceeași stăruință, cu răspundere sporită și patriotism fierbinte pe calea năzuințelor poporului nostru pentru bunăstarea sa și pentru biruința păcii în lume”[3]. Patriarhul Justinian Marina „s-a născut în 22 februarie 1901, în comuna Cermegești, județul Vâlcea, și-a făcut studiile la Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea și, apoi, la Facultatea de Teologie a Universității din București. A fost hirotonit preot în 1924 și a funcționat ca profesor și, apoi, ca director la Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea. A parcurs toate treptele ierarhiei bisericești și, la 6 iunie 1948, a fost ales patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A încetat din viață la 26 martie 1977 și a fost înmormântat la Catedrala Patriarhală din București”[4].

Documentul a fost autentificat cu un sigiliu rotund, cu diametrul de 45 mm, imprimat cu tuș albastru (fig. 3), care are în emblemă stema Patriarhiei Române (fig. 4) și care, în conformitate cu *Legea pentru fixarea stemei Sfintei Patriarhii a Bisericii Ortodoxe Române*, se prezintă în felul următor: pe scut, un scut mic, încărcat cu crucea patriarhală și susținut de doi vulturi ce stau pe cinci coline. De sus se coboară în zbor un porumbel ținând în cioc o ramură de măslin. Scutul mare este timbrat de mitra patriarhală, însoțită la dreapta de o cruce, iar la stânga de o cârjă, amândouă încrucișându-se sub scut. De ele atârnă, pe laturile scutului, un șir de mătănii negre ce se termină jos printr-un ciucure negru. Doi îngeri cu nimburi și omofoare presărate cu cruciulițe negre, susțin de o parte și de cealaltă scutul mare, iar dedesubt, pe o eșarfă este scrisă cu litere majuscule: **PAȘTE OILE MELE** (Ioan XXI, 4)[5].

În exergă, între două cercuri liniare, legenda: * **SFÂNTA PATRIARHIE ROMÂNĂ**.

Prezentăm, mai jos, elementele care au compus stema color a Patriarhiei, care au fost date de patriarhul Miron Cristea și care au fost consemnate de protoiereul Dumitru Antal, revizor bis. al Eparhiei de la Cluj:

„I. Stema Patriarhiei Române are la bază un scut cu marginea formată dintr-un șirag de mătănii cu boabe negre, nu prea mari; iar jos la mijlocul scutului, partea sa mai ascuțită se termină în ciucurii metaniilor, compuși tot din boabe negre, dar mai mici. Aceste metanii indică, că dignitarul care are o asemenea emblemă este o față bisericească, care provine din cinul călugăresc. Culoarea acestui scut e albastră. În dosul scutului e așezată în diagonală crucea procesiunilor, cu brațul din jos lung, așa încât crucea din capătul bățului iese la iveală în colțul drept al scutului, iar capătul de jos al bățului iese binișor din dosul scutului, în colțul stâng de jos. Crucea este legată de scut prin mătăniile, care sunt încolăcite o dată în jurul bățului.

Crucea aceasta este compusă dintr-o cruce grecească cu patru brațe egale. La vârful acestor patru brațe se formează o cruce nouă, cu totul sunt cinci cruci. Această cruce grecească este fixată cu un braț de un băț mai lung, încât astfel crucea împreună cu bățul, capătă un caracter greco-latin, ceea ce ar putea să simbolizeze faptul că dignitarul acestei embleme este o față bisericească greco-latină, de credință grecească și de neam latin. De cealaltă parte de la colțul stâng de sus al scutului, spre colțul drept de jos al lui, este așezată de-a curmezișul o cârjă arhierească, așa încât capul cârjei cu șerpii și cu mărul, care simbolizează sceptrul puterii, la vârf cu o cruce mică, în forma celeilalte, se vede întreg deasupra scutului. Cârja este fixată de scut tot de mătăniile care se încolăcesc o dată în jurul ei. Iar în partea de jos, cârja iese din dosul scutului pe o lungime egală cu lungimea bățului crucii de procesiuni. Între cruce și cârjă este așezată, pe partea deasupra a scutului, o mitră arhierească la vârf cu o cruce, ca formă la fel cu cea de la cârjă, dar ceva mai mărișoară. Mitra, cârja și cu crucea de la procesiuni indică cum că dignitarul acestei embleme are jurisdicție de episcop. El este anume arhiepiscopul Eparhiei Bucureșilor.

II. În mijlocul scutului albastru este un scut mai mic și tocmai de aceea mai ascuțit în partea de jos. Scutul acesta e colorat roșu și e tivit pe margine cu o linie neagră. Acest scut roșu are, în dreapta și în stânga, câte un vultur stilizat; fiecare stă într-un picior, iar cu celălalt picior, fiecare vultur ține partea de jos a scutului roșu, prinzându-l în gheară. Capul și trupul acestor doi vulturi sunt colorați auriu, iar picioarele și limba sunt roșii ca scutul. Din prezența acestor doi vulturi se poate conchide, că fața bisericească cu această emblemă are

două dignități bisericești. În cazul nostru, un vultur simbolizează Arhiepiscopia Bucureștilor, iar al doilea demnitatea de mitropolit al Ungro-Vlahiei.

III. Pe câmpul roșu al scutului mic este în culoare aurie, cu margini negre, o cruce specială. Baza acestei cruci o formează o cruce grecească cu toate patru brațe egale. La înjumătățirea celor patru brațe se formează încă câte o cruce, cu totul alte patru cruci cu brațe egale de mărime mijlocie. La cele douăsprezece capete externe ale acestor patru cruci mijlocii se formează alte douăsprezece cruciulițe mai mici cu brațe egale. Numărul total al crucilor, mari, mijlocii și mici, este 17. Acest număr indică, că acest înalt dignitar are jurisdicție asupra unor corporații care dau numărul de 17. Și, de fapt, mitropolitul Ungro-Vlahiei, devenit patriarh, are în patriarhia sa – pe lângă Arhiepiscopia Bucureștilor, simbolizată deja prin semnele descrise mai sus – încă 17 eparhii. Astfel, crucea descrisă mai sus este crucea specială a Patriarhiei Române.

Înalt Prea Sf. Patriarh Miron s-a inspirat la alcătuirea ei de la niște grătele decorative de la fereastra unei case țărănești din cătunul Călimănel, aparținător comunei Toplița.

Cei doi vulturi stau cu câte un picior pe câte o colină în formă de munte. Lângă aceste coline mai sunt altele trei, adică cu totul cinci coline colorate argintiu. Ele simbolizează cele cinci mitropolii care constituiesc Patriarhia Română: 1. Mitropolia Ungro-Vlahiei; 2. Mitropolia Moldovei și a Sucevei; 3. Mitropolia Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului; 4. Mitropolia Bucovinei; 5. Mitropolia Basarabiei.

Aceste cinci coline acoperă întreaga bază de jos a scutului albastru.

În partea de sus a scutului albastru, deasupra scutului roșu, zboară cu aripile întinse un porumbel argintiu, purtând în cioc o ramură de măslin de culoare verde. Acest porumbel simbolizează misiunea dignității patriarhului, care culminează în propovăduirea păcii.

Mai este de observat că mitra arhierească așezată pe scutul albastru, încă are în partea de jos, ca broderii decorative, jur împrejur, câte cinci cruci grecești și cinci rozete, care iarăși pot simboliza cele cinci mitropolii. În partea de sus a mitrei sunt brodați cei patru evangheliști pe medalioane cu fond albastru, pe când cealaltă parte a mitrei este aurie.

Întreaga această emblemă este ținută de doi îngeri îmbrăcați în haine diaconești argintii, cu orarii de culoare aurie, cu cruci negre pe ele. Ambii îngeri au aureolă aurie. Câte o aripă a îngerilor stă în poziție normală la spate, iar câte o aripă interioară, dinspre scut, este ridicată în sus spre partea deasupra a mitrei, dând astfel emblemei o formă mai închegată. Cu câte o mână îngerii țin scutul albastru de colțurile superioare, iar câte o mână e așezată pe pieptul îngerilor.

Cu picioarele stau ambii îngeri pe o lată panglică în falduri ce șerpuiesc în mod simetric în jurul capetelor inferioare de la cârjă și crucea de procesiuni.

Panglica are culoare roșie, ca și scutul cel mic, tivită cu o fâșie aurie. Panglica aceasta simbolizează marele omofor arhieresc. Pe acest omofor sunt scrise cuvintele în ghilimele (*Ioan 12, 16*): **Paște oile mele**. Aceste cuvinte indică misiunea supremului arhipăstor al Patriarhiei Ortodoxe Române, de a conduce turma la pășune mântuitoare”[6].

Redăm, în continuare, documentul amintit mai înainte:

„**PATRIARHIA ROMÂNĂ**
SFÂNTUL SINOD
- Cab. –
BUCUREȘTI VI
Strada Antim nr. 29
Nr. 511
mai, ziua 7 anul 1963

TELEGRAMĂ

DOMNULUI PREȘEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIȘTRI
AL REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
ION GHEORGHE MAURER

Loco

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române întrunit în sesiunea sa ordinară pe anul 1963, cu simțăminte de adânc și statornic devotament față de Statul nostru democrat popular și de înaltă prețuire față de Domnia Voastră personal, Vă încredințează că Ierarhii și clerul Bisericii Ortodoxe Române vor îndruma credincioșii cu aceeași stăruință, cu răspundere sporită și patriotism fierbinte pe calea năzuințelor poporului nostru pentru bunăstarea sa și pentru biruința păcii în lume.

JUSTINIAN,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
† Justinian <m. p.>”.

Prezentarea de față, menită să trezească interesul pentru heraldică și pentru sigilografie, este un apel pentru depistarea, cercetarea și introducerea în circuitul științific și a altor izvoare de acest fel, rămase încă necunoscute.

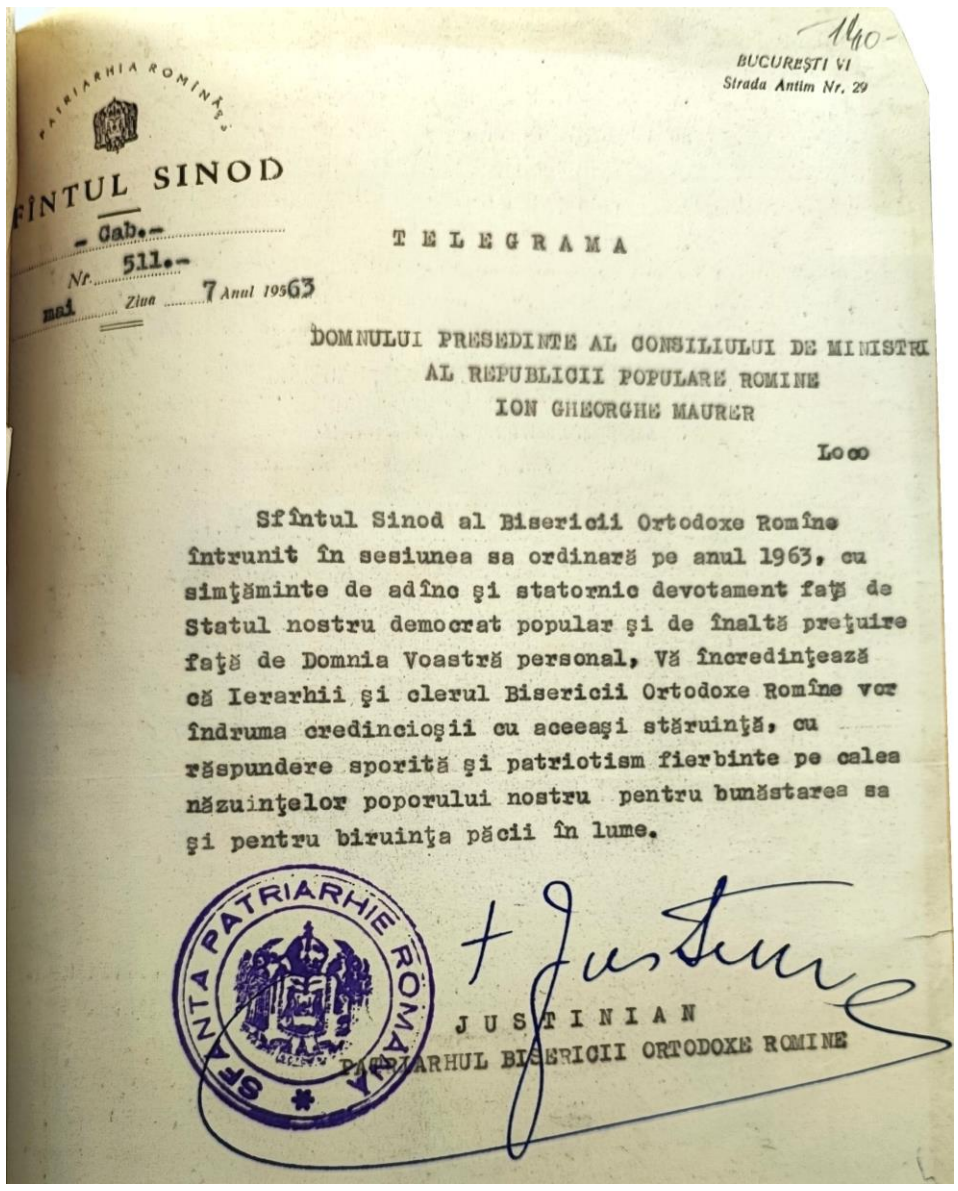
1140
PATRIARHIA ROMÂNĂ
SFÎNTUL SINOD
- Cab. -
Nr. 511. -
mai Ziua 7 Anul 1963
BUCUREŞTI VI
Strada Antim Nr. 29
TELEGRAMA
DOMNULUI PREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI
AL REPUBLICII POPULARE ROMÎNE
ION GHEORGHE MAURER
Loco
Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române
întrunit în sesiunea sa ordinară pe anul 1963, cu
simţăminte de adînc şi statornic devotament faţă de
Statul nostru democrat popular şi de înaltă preţuire
faţă de Domnia Voastră personal, Vă încredinţează
că Ierarhii şi clerul Bisericii Ortodoxe Române vor
îndruma credincioşii cu aceeaşi stăruinţă, cu
răspundere sporită şi patriotism fierbinte pe calea
năzuinţelor poporului nostru pentru bunăstarea sa
şi pentru biruinţa păcii în lume.
SFÂNTA PATRIARHIE ROMÂNĂ
† Justinian
JUSTINIAN
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÎNE

Fig. 1. Telegrama nr. 511 dată la București, în 7 mai 1963.

Fig. 2. Patriarhul Justinian Marina (6 iunie 1953).

Fig. 3. Sigiliul imprimat pe documentul din 7 mai 1963.

Fig. 4. Stema (alb-negru) Patriarhiei Române de la 1928.

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Dudu Velicu*, dosar nr. 215, fila 140.
Ibidem, fila 3.
Ibidem, fila 140.
Ibidem, dosar nr. 216, fila 381.
Decret regal nr. 1.148 din 28 martie 1928, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 96 din 3 mai 1928, p. 8899.
„Apostolul”. Curierul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din București, anul VII, nr. 10, din 15 mai 1930, pp. 173-175; vezi Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Dudu Velicu*, dosar nr. 54, flele 214-215.

INTERVIU

TANȚA TĂNĂSESCU

VIOREL POPESCU, personalitate emblematică a radioului românesc, ni se destăinuie

(Continuare din nr. 7 al revistei *Muzeul Presei Românești*)

Viorel Popescu este unul dintre cei mai străluciți jurnaliști români, cu o activitate laborioasă în varii domenii de activitate: radio, televiziune și presa scrisă. Din 1982 până în 2007 a lucrat la *Radiodifuziunea Română*, unde a realizat emisiuni precum: programul *"Orele serii*" (orele18:00-20:00), emisiunea duminicală "*Five o'clock*" și emisiunea "*La sugestia dvs.".*

Între anii 1996 și 2006, Viorel Popescu a fost directorul canalului *Radio România Actualități*.

Emisiunea de referință a jurnalistului Viorel Popescu a fost "*Viața ca un spectacol*", prima emisiune cu public din istoria Radioului, difuzată în direct, în fiecare ultimă duminică a fiecărei luni, de-a lungul unui deceniu. Viorel Popescu a lucrat apoi timp de 6 ani la două posturi de televiziune privată.

A colaborat fructuos cu compozitori „en vogue", scriind versurile unor cântece devenite hituri: *"Floare de colț*" (compozitor și interpret Ducu Bertzi), „*Valsul valurilor*" (compozitor Dumitru Lupu, solistă Ileana Șipoteanu), „*Rendez vous*" (mențiune la *Festivalul Mamaia* – compozitor Dumitru Lupu, solista Ileana Șipoteanu) etc.

În ultimii ani, a lansat două veritabile cărți de succes: în 2018, „*Viața ca un spectacol*", de fapt „*reportajul*" vieții sale, iar în 2019 a publicat o carte dedicată Revoluției Române – *„Baricada Radio",* un amplu „*reportaj"* despre rolul radioului în evenimentele din decembrie 1989.

În prezent este membru în *Comisia de atestare profesională a UZPR*, unde oferă girul său unor noi colegi de breaslă, care vin să întărească rândurile Uniunii.

Tanța Tănăsescu: Evenimentele din decembrie 1989 vă surprind în peisajul Radiodifuziunii Române, fiind „de serviciu" la „microfonul" emisiunii *Actualități*. Ce amintiri vă leagă de acele momente?

Viorel Popescu: Modul circumspect, chiar temător, în care formulați întrebarea legată de faptul că "evenimentele din decembrie 1989" m-au surprins "de serviciu" la Radio, îmi stârnește - ca să fiu sincer! - o stare de iritare. De ce? Pentru că, fără să vreți, deschideți astfel o "cutie a Pandorei..." Să vă explic pe scurt, după care vă invit să citiți cartea pe care am scris-o și publicat-o sub titlul "Baricada Radio".

Observ că vorbiți despre "evenimentele din decembrie 1989", ca și când v-ar fi teamă să folosiți cuvântul care trebuie - Revoluția Română. Vă înscrieți astfel, probabil, în corul vocilor care șterg cu buretele cuvântul "revoluție" din istoria recentă a țării noastre.

Totodată, spuneți că acel decembrie 1989 m-a surprins "de serviciu" la Radio, ca și când faptul de a fi transmis desfășurarea Revoluției pe postul național de radio ar fi fost sarcina mea de serviciu. În felul acesta (fără să vreți, desigur), vă alăturați celor care au încercat să minimalizeze și chiar să discrediteze rolul Radioului, al celor care au asigurat și realizat transmiterea Radio-Revoluției, promovând falsa idee că noi, cei din Radio, care am avut curaj, nu am fi făcut nimic altceva decât să ne facem datoria, să ne îndeplinim niște "sarcini de serviciu".

Au trecut 33 de ani de la acel eveniment epocal din decembrie 1989 și mă cuprinde o imensă tristețe când văd că e tot mai mare numărul celor care gândesc că atunci nu a avut loc o revoluție, ci o lovitură de stat.

Viorel POPESCU

Dobândesc o tot mai mare credibilitate atacuri și etichetări defăimătoare (cum ar fi "loviluție" în loc de "revoluție") la adresa acestui moment sublim al istoriei noastre, care a pus capăt unei jumătăți de veac de umilitor comunism. Despre această uriașă schimbare din viața românilor, consemnată explicit chiar în primul articol al Constituției României, se vorbește mult mai puțin, din păcate.

În contextul opiniilor care blamează Revoluția, susținând fără dubiu teza loviturii de stat, se vorbește, între altele, de o conspirație anticeaușistă pusă la cale de o echipă pro-moscovită. Mai nou, înșiși liderii au fost trimiși în judecată, ca inculpați pentru infracțiuni împotriva umanității. Probabil că justiția și istoricii vor ajunge la o concluzie finală corectă, în concordanță cu adevărul faptelor de atunci.

Din păcate, este un trist adevăr că România a fost singura țară din Europa în care s-au înregistrat morți și răniți la căderea comunismului. Revoluția română a determinat o schimbare de orânduire, prin răsturnarea dictaturii și a regimului comunist. Însă, după vidul provocat de fuga și înlăturarea lui Ceaușescu, lupta pentru ocuparea puterii s-a soldat cu victime.

Istoria omenirii și toate științele politice admit că nu a avut loc pe undeva vreo "revoluție pură" și că orice revoluție este acompaniată de un complot sau o lovitură de stat. Până și cea mai faimoasă revoluție - Revoluția Franceză din 1789 - a fost o succesiune de comploturi și încăierări între Girondini, Iacobini și alții, de-a lungul a 10 ani de zile.

Istoricii mai cercetează și azi diverse aspecte ale Revoluției franceze. Însă, în cele două secole și peste trei decenii care au trecut de atunci, niciun istoric nu a contestat că în Franța a avut loc o revoluție. Doar la noi, istorici și analiști înrolați politic se străduiesc să șteargă din cărțile de școală Revoluția română și să o redenumească brutal „lovitură de stat" sau în mod eufemistic „evenimentele din decembrie 1989", astfel estompâmd sau chiar anihilând total ideea de revoluție.

Ca unul care m-am aflat și am luptat în miezul evenimentelor, eu cred că strădania unora, pusă chipurile în slujba aflării unor anumite adevăruri, nu trebuie să conducă la distrugerea și ștergerea din memoria noastră a primului mare adevăr: participarea spontană și conștientă a sute de mii de oameni în lupta pentru abolirea dictaturii, adică la Revoluție. Și tot forțele populare au desăvârșit Revoluția, transformând-o din Revoluție anticeaușistă în Revoluție anticomunistă. Să ne-amintim, deci, de Proclamația de la Timișoara și de uriașul miting anticomunist din 12 ianuarie 1990 de la București.

Exprimând aceste opinii, mă gândesc cu emoție la poeta și scriitoarea Ana Blandiana, vajnica luptătoare pentru libertăți civice, care a vorbit la Radio chiar în primele ore după fuga lui Ceaușescu cu elicopterul, intrând în cabina de emisie odată cu un grup de manifestanți. Militanta anticeaușistă și anticomunistă Ana Blandiana a fost bântuită înainte de '89 și de momente de defetism, când își pierduse orice speranță că se va schimba ceva în viața noastră, stare pe care a descris-o într-o poezie devenită celebră:

„Eu cred că suntem un popor vegetal -
Cine a văzut vreodată un copac revoltându-se ?”

Parcă o văd și o aud și acum, după 33 de ani, în după amiaza aceea istorică, când Ana Blandiana, cu lacrimi de bucurie în ochi, vorbea cu vocea ei tânguitoare, adolescentină: “*Prieteni, am sosit la Radio acum, venind din Piața Palatului, unde am fost alături de zecile de mii de oameni, cărora, la un loc și fiecăruia în parte, nu le venea să creadă că trăiesc această zi. Este foarte greu să cred că după atâția ani de umilință, noi singuri, nu printr-un aranjament politic, nu prin sprijinul altora mai mari și mai puternici decât noi, ci noi singuri, cu forța noastră sufletească în care nu mai credeam, am fost în stare să facem asta. Morții de la Timișoara și morții de la București ne-au redat deodată încrederea în noi și puterea de a fi noi, de a fi așa cum speram în cele mai frumoase visuri și versuri ale noastre. Așa cum credea Eminescu că este poporul român, este poporul român astăzi în stradă (...).*

În sfârşit, dovedim că nu mai suntem o naţiune vegetală... Am suferit ca un câine, scriind această poezie, pentru că mi se părea că nu mai există nicio speranţă. Acum ştiu că speranţa există.(...) Sunt fericită, ca niciodată în viaţa mea, să descopăr că noi înşine nu înseamnă un popor care nu este în stare să se revolte, pentru că este prea cumsecade, ci un popor care, revoltându-se, reuşeşte să rămână paşnic. Vin din Piaţa Palatului, unde cuvântul de ordine a fost: Fără violenţă! Fără distrugere!"

Confesiunea Anei Blandiana la microfonul Radio-revoluției mi se pare o “radiografie” perfectă a momentului înălțător de istorie pe care îl trăiam atunci cu toții. Poeta descria cu pertinență derularea și semnificațiile evenimentului, atmosfera emoțională și platforma politică a protestatarilor din agora. Este declarația publică a unei voci proeminente a scrisului și culturii românești, pe care o contrapun, ca un document de martor ocular, tuturor celor care peste ani nu contenesc în strădania lor rușinoasă de a îngropa Revoluția română în insignifianță și uitare.

Chiar și după ce euforia colectivă s-a stins, peste ani, Ana Blandiana, devenită o efigie a societății civile românești, nu s-a dezis de ideea de revoluție. Într-un interviu acordat în decembrie 2015 la *Realitatea TV*, poeta făcea o notă aparte în corul opiniilor despre Revoluție: "*Eu știu că a fost o lovitură de stat, dar întotdeauna am folosit cuvântul Revoluție, pentru că eu cred că a fost și asta. Cei din Timișoara, din București, e clar că nu și-au dat viața pentru o lovitură de stat chiar dacă erau și ei printre unii. Dan Iosif știa bine că e o lovitură de stat și era și el acolo. La câteva zile după 22 decembrie, țara s-a rupt în felul următor: unii au continuat să strige “Jos Ceaușescu!”, alții au început să strige „Jos comunismul!”. Primii au preluat puterea, ceilalți au scris proclamația de la Timișoara, cu punctul 8 și Legea lustrației.*"

Iar într-o altă împrejurare, Ana Blandiana și-a reconfirmat opiniile: *"Eu am folosit și continui să folosesc termenul de Revoluție pentru evenimentele din decembrie '89, deși știu tot ce știu despre ele. Mi se pare că datorez asta celor care au murit atunci, pentru că sunt convinsă că cei care au murit, au murit cu sentimentul că sunt într-o mișcare revoluționară menită să schimbe ceva. Asta nu înseamnă că nu știu că, în paralel, a fost o lovitură de stat și că ieșirea în stradă a oamenilor a fost în mare măsură organizată. Dar, cred că aceia care au murit absolut fără nici o vină, dar cu curaj în care poate intră și multă inconștiență, pentru că au fost extrem de tineri, merită drept omagiu folosirea acestui termen".* (2015, romanialibera.ro).

Ce gânduri, ce sentimente, ce temeri, ce speranțe ne-au animat pe mine și pe cei câțiva colegi ai mei, când ne-am asumat curajul de a vorbi la microfonul Radioului, imediat după fuga dictatorului cu elicopterul de pe acoperișul clădirii Comitetului Central?

Mărturisesc sincer, înainte de orice, că nu am fost pregătit deloc să particip la o revoluție și câtuși de puțin nici la un complot sau lovitură de stat. Nu sunt nici erou și nici viteaz de felul meu. Nu am nici veleități de securist sau conspirator. E drept, am fost și eu un soldat disciplinat al partidului.

Iată însă că explozia populară s-a reverberat în chip miraculos, în conștiința și în inima mea. Entuziasmul revoluționar al celor veniți din stradă în cabina de emisie m-a galvanizat, mi-a dat acel curaj impregnat și de multă inconștiență, cum spunea poeta.

Toți românii, de la cei din București, și până la ultimul cătun din țară, au aflat de căderea dictaturii, în primul rând de la Radio, care se putea recepționa tehnic pe întreg teritoriul. Televiziunea nu pătrundea încă în multe case, fie din lipsă de televizoare, fie din lipsă de relee de transmisie. Pot afirma deci, fără exagerare, că Radioul, din momentul în care a început să difuzeze în direct desfășurarea evenimentelor din București și din țară, după fuga lui Ceaușescu, a devenit o baricadă a Revoluției, așa cum a fost și baricada de la Intercontinental, adică o simbolică reprezentare a sentimentului întregii populații, al tuturor românilor împotriva dictaturii.

Radio Revoluția, această transmisiune fără precedent în istorie, a fost plină de momente de entuziasm și de suspans, de tragedii și emoții. A fost un thriller în istoria românilor. O țară întreagă a auzit prin intermediul Radioului acel refren al Revoluției, răsunând ca o odă a bucuriei: "*Ole, ole, ole!" / Ceaușescu nu mai e!*".

Mă mândresc și azi că am putut rezista să transmit din cabina de emisie a postului național, de-a lungul acelor zile și nopți de foc, uneori chiar 12 ore fără întrerupere. "*Baricada radio*" a acționat în linia întâi a Revoluției. Ne ascultau milioane de români și credeau în noi. Misiunea noastră primordială, asumată din proprie inițiativă, era să răspândim în toate orașele și localitățile, în întreaga țară, energii revoluționare, să aprindem pretutindeni flacăra luptei anticeaușiste și anticomuniste.

Consider că eu personal, împreună cu câțiva colegi din Radio, am fost vocile Radio-Revoluției și că am apărat eroic ideea de libertate, am contribuit decisiv, alături de colegii de la Televiziunea Română, la consolidarea victoriei forțelor populare, după fuga dictatorului.

...Iată de ce m-au umplut de amărăciune, în ultimii ani, glasuri chiar din rândul unor guvernanți și parlamentari, care au contestat rolul revoluționarilor din radio și televiziune, au încercat să ne minimalizeze până la aneantizare inițiativele și demersurile noastre de profesioniști ai microfonului pe câmpul de bătaie al Revoluției. Vezi, Doamne, toate câte am făcut în acele zile și nopți la Radio au fost “sarcini de serviciu” și nimic altceva.

Înțelegeți deci iritarea mea legată de formularea din întrebarea dumneavoastră că evenimentele din decembrie 1989 m-au surprins „de serviciu” pe postul național de radio.

Niciunul dintre noi, cei de la Radio, fie gazetari, fie tehnicieni, nu am fost „de serviciu” în acele zile incendiare. Explozia populară ne-a împărțit brusc în două tabere absolut distincte: pe de-o parte, un grup mic de redactori și operatori de

de emisie, care au avut curajul să facă postul de radio să își schimbe radical programele și să transmită în direct evenimentele în desfășurarea lor reală, și, pe de altă parte, grupul cel mai numeros de redactori și tehnicieni care și-au părăsit locurile de muncă, neîndrăznind să-și continue activitatea (unii au plecat efectiv acasă, ca speriați de un cutremur, alții au rămas ca simpli spectatori în expectativă).

Niciodată nu mi-am putut imagina că aș putea avea ca „sarcină de serviciu" să prezint „live" o revoluție pe calea undelor!

Eram, și eu, și ceilalți, membri de partid. Mai mult sau mai puțin autentici! Dacă am fi fost fideli „conducătorului iubit" și partidului tutelar, sarcina noastră de serviciu ar fi fost „să punem batista pe țambal", adică să escamotăm atunci ce se întâmplă pe scena istoriei noastre. Chiar și după pătrunderea intempestivă a manifestanților din stradă în cabina de emisie, am fi putut bloca „Radio-Revoluția", difuzând după plecarea lor muzică populară, muzică dedicată partidului și conducătorului etc. Și am fi anunțat că tot ce s-a întâmplat pentru câteva ore la Radio a fost o ambuscadă efemeră, căreia i s-a pus capăt, situația normalizând-se; sau că a fost „teatru la microfon", cum chiar au crezut unii care ascultau radioul și au dat telefoane să se convingă dacă ce aud se petrece cu adevărat sau nu.

Dar nu am gândit nicio clipă astfel. Dimpotrivă. Cei câțiva „trădători" ai partidului ne-am încălcat sarcinile de serviciu, am aruncat peste bord regulamente, programe de emisiuni, etică de partid și am dat drumul emisiei „Radioului liber", pus în slujba poporului care, în sfârșit, și-a înlăturat de la putere dictatorul.

Cei câțiva care am făcut să emită Radioul liber, anunțând cu bucurie căderea tiranului, ne-am semnat atunci autocondamnarea la moarte, pentru că dacă Ceaușescu ar fi fost readus la putere de către forțele care i-au rămas fidele, e clar că am fi sfârșit în fața plutonului de execuție.

Noi, cei care am fost „ctitorii" ad-hoc ai Radioului liber și am transmis în direct Radio-Revoluția, am transformat de fapt Radioul într-o „baricadă" de luptă anti-ceaușistă, sub tricolorul găurit al revoltei populare, informând toți românii că la Timișoara, la București și în tot mai multe locuri, se întâmpla un eveniment istoric, care avea să ne schimbe viața din temelii.

Niciunul dintre noi, cei de la „Baricada Radio", nu a devenit revoluționar, fiind implicat în vreo lovitură de stat sau vreo mișcare conspirativă. Noi ne-am dezis de partidul tutelar cu conștiința că servim cauza Revoluției, că participăm la lupta pentru răsturnarea dictaturii și a comunismului.

Am fost niște revoluționari romantici, ne-am dat sufletul și toată energia pentru ca visul românilor de eliberare de sub tiranie și comunism să se împlinească. Dacă acest romantism revoluționar s-a putut interfera uneori cu o anumită naivitate, asta este o altă poveste.

Cert este că atunci, cu conștiința curată și inima arzând ca o torță, noi, cei câțiva din Radio, ne-am înrolat aș zice, folosind o figură de stil, în nesfârșita coloană a demonstranților pentru libertate și am răspândit flacăra Revoluției în toată România.

Despre ce am făcut noi, cei de la Radio, în acele zile de Decembrie 1989, despre rolul nostru în victoria Revoluției, despre meritele și greșelile noastre în desfășurarea evenimentelor, am scris o carte întreagă, intitulată „Baricada Radio", carte pe care o puteți procura de la sediul UZPR din București.

Tanța Tănăsescu: Afirmați, nu cu mult timp în urmă, că la *Radiodifuziunea Română* ați „parcurs cea mai spectaculoasă perioadă a carierei mele de gazetar". Aprecierea Dumneavoastră se referă la întreaga perioadă de slujire cu dăruire, devotament și demnitate a profesiei de jurnalist sau numai la perioada de după 1996, când ați preluat conducerea Canalului *Radio România Actualități* în urma unui concurs?

Viorel Popescu: Într-adevăr, în postura de gazetar la Radio-difuziunea Română, am trăit cea mai spectaculoasă perioadă a profesiei mele. Am vrut să subliniez cuvântul spectaculoasă, întrucât am simțit literalmente, în toți acei ani, că realizam un veritabil show radiofonic. Îmi amintesc că am citit cum credea Camil Petrescu că trebuie să fie un gazetar de

Viorel Popescu alături de soția sa, Georgeta

succes. Pe lângă respectul pentru adevăr, credința în ceea ce scrie și talent, un jurnalist apreciat de public trebuie să dea dovadă că poate fi puțin artist, comenta romancierul. M-am convins din propria experiență câtă dreptate avea Camil Petrescu. Îndeosebi un gazetar de radio (și, bineînțeles, de televiziune!) trebuie să fie, indiscutabil, și puțin artist, în primul rând actor. Pentru că arta actorului ajută cel mai eficient în comunicarea unui mesaj. De ce? Din simplul motiv că un actor reușește să transmită cel mai bine o emoție, să atragă publicul receptor. Iată de ce un gazetar-artist va deține cheia succesului în comunicarea cu publicul ascultător. Am mai vorbit despre virtuțile actoricești ale unui realizator de emisiuni radiofonice în prima parte a interviului. Revin acum pe un ton didacticist, împărtășindu-vă din propria experiență.

Una din sintagmele clasice ale succesului în comunicarea jurnalistică sună așa: *Good news no news!* Asta înseamnă că o știre pozitivă pare banală, fără impact important la public. Acest precept al succesului în gazetărie se constituie deci într-un îndemn adresat jurnalistului de a căuta și a comunica publicului cât mai multe lucruri ieșite din normalul cotidian, aspectele deranjante, negative, din viața înconjurătoare, spre a stârni interesul și reacția unui public cât mai numeros.

Și gazetarul de radio e obligat să îndeplinească această cerință. Dar specificitatea jurnalistului de radio mai conferă celui care practică această profesie un atu prin care poate câștiga prim-planul. Și anume, talentul actoricesc, pe lângă arta de a scrie și a vorbi pe placul publicului.

Preceptul *sine qua non* al unui gazetar de top la Radio l-aș formula astfel, parafrazându-l pe cel clasic: Un mesaj care nu emoționează nu rămâne în memoria afectivă. Pe calea undelor radiofonice, unde există emoție, există o știre! Formula finală ar suna așa: Știrea fără emoție nu este știre!

Ei bine, un realizator de radio, înzestrat cu talent actoricesc și o voce radiogenică, poate comunica o știre, transmițând, totodată, și emoția generată de ea în mod firesc. Una e să citești știrea și alta e să o auzi rostită de o voce plină de patos sau de căldură sau de fior dramatic, în funcție de conținut.

Voi da un exemplu convingător din perioada primilor mei ani la Radio, 1982-1985. Lucram la Radiojurnal, unde am fost nevoit să citesc, adeseori, texte care durau o jumătate de oră, fără întrerupere, legate de vizitele lui Ceaușescu în țară și în străinătate. Vă dați seama ce texte plicticoase, redactate în acel faimos limbaj de lemn! Și, totuși, știam că mulți ascultători nu închideau aparatele de radio, ci se lăsau furați de voci, deoarece citeam împreună cu colega mea Doina Andrieș, cea mai frumoasă voce feminină, o

cititoare perfectă, cu o dicție impecabilă. Am citit amândoi în "duet" sute de ore însumate de știri și radiojurnale. Timbrele noastre vocale se armonizau aproape artistic.

Oamenii ne ascultau, cuceriți de veritabilul „recital" radiofonic pe care îl oferea „duetul" Doina Andrieș - Viorel Popescu. Nu conta conținutul, ci sonoritatea plăcută a lecturii. Eram ca doi cântăreți frumoși, interpretând un cântec de dragoste. Ne potriveam, vrăjeam auditoriul.

Las la o parte orice modestie, când îmi amintesc de câte ori m-a complimentat chiar o colegă de la secția agrară, Georgeta Ciubotaru: "Viorele, tu poți să spui și o prostie pe post, fiindcă nimeni nu va băga de seamă, cucerit cu totul de vocea ta..."

În anii următori, când am început să realizez radioprograme de seară (de câte două-trei ore), calitățile mele actoricești, adăugate pasiunii pe care o puneam în emisiuni, mi-au adus o notorietate crescândă.

Iar după 1996, când am câștigat prin concurs funcția de Director al Canalului *Radio România Actualități*, a început „deceniul de aur" al carierei mele de ziarist. Am fost director timp de 10 ani, sub trei președinți ai Radioului. A fost un deceniu de mari satisfacții profesionale pentru mine, când *Radio România Actualități* a devenit cu adevărat „vedeta numărul 1" a mass-mediei românești

Radiojurnalul de la ora 7 dimineața, de exemplu, dădea startul actualității politice în fiecare zi. Miniștri, lideri politici, și adeseori primul-ministru țineau să-și anunțe la *Radio România Actualități*, în premieră, măsurile cu impact național sau să abordeze evenimentul zilei. Lideri ai Opoziției, la rândul lor, foloseau Radioul ca tribună de luptă. Astfel, audiența Radiojurnalului ajunsese spre finalul deceniului meu de directorat să crească de la 800.000 de ascultători la 3 milioane.

Și, pe parcursul zilei, canalul de Actualități își menținea prioritatea furnizării informațiilor de cel mai mare interes prin intermediul rubricii concepute de mine în grila de programe, „C*lipa în direct",* care întrerupea instantaneu emisiunea în desfășurare pentru ca reporterul să transmită "live", de la fața locului, știrea de maxim interes. Am anticipat atunci rubrica de astăzi de pe micile ecrane "*Breaking News*". Aveam o echipă de reporteri-pistol foarte tineri, care se zbăteau să fie cei mai prompți în livrarea informațiilor. Aveam corespondenții noștri în punctele cheie (președinție, guvern, parlament, partide etc) cu misiunea de a furniza primii o știre nouă.

Organizarea acestei rețele fusese meritul primului președinte al Radioului liber, Eugen Preda. Însă maximul eficienței de funcționare a acesteia a fost atins în timpul directoratului meu, avându-l ca președinte pe Dragoș Șeuleanu, cel de-al treilea, sub care am activat ca șef al canalului de Actualități. Șeuleanu a fost singurul dintre cei trei președinți care s-au implicat în politica editorială a postului, având o contribuție majoră în maximalizarea rolului de informare promptă și deplină, ce revenea canalului pe care îl conduceam.

Dragoș Șeuleanu a avut un rol decisiv, trebuie să recunosc, pentru ca Radioul public să dobândească un prestigiu fără precedent, nu numai în rândul ascultătorilor, ci și al comunității de politicieni. Reușise să aibă uși deschise la cele mai înalte autorități ale statului, mai puțin la Băsescu. Aceste contacte bune cu elita politică de toate culorile i-au permis să ridice la cote maxime prestigiul instituției noastre în mass media românească.

Cred că pot afirma, fără exagerare, că amândoi am format un cuplu managerial deosebit de eficient în realizarea a numeroase performanțe din existența radioului.

Radio România Actualități a fost, sub directoratul meu, lider detașat în topul audiențelor, deținând între 25 și 30 la sută din piața radiourilor. Nu întâmplător, desigur. Explicația este că am propus o grilă de emisiuni deosebit de ofertante, urmărind câteva scopuri fundamentale. În primul rând, emisiuni de informare promptă, corectă și obiectivă și, ca un corolar, emisiuni de comentarii și analize pe teme de actualități politice și economico-sociale. În al doilea rând, emisiuni de larg interes utilitar, de veritabil "service". În fine, emisiuni de divertisment cultural de bună calitate.

În general, canalul dedicat Actualităților a fost sub conducerea mea un radio matur, serios, profund, de intervenție, având ca *target* un public divers, de la ascultători tineri, până la cei de vârsta a treia, interesați de-adevăratelea de ce se întâmplă în viața de zi cu zi. Asta a diferențiat în mod evident postul public de radiourile comerciale.

...Apoi, am ascultat cu strângere de inimă, cu regret și nostalgie, un Radio public prea asemănător cu posturile comerciale private, care abordează problemele serioase în glumă, care consideră că publicul nu mai are timp de analize și comentarii. De aici impresia dezamăgitoare de Radio prea juvenil, prea superficial, prea grăbit, prea persiflator, care expediază teme majore, fără a avea timp să le rezolve.

Succesoarea mea la cârmă, Doina Jalea, a mizat pe o gândire greșită și anume că o "întinerire" a Radioului public va coborî vertiginos vârsta ascultătorilor atrași și, în acest context, a promovat voci juvenile, fără personalitate, și a renunțat la emisiunile de greutate și analize de anvergură. În câțiva ani n-am mai deosebit România Actualități de radiourile private pentru adolescenți. Păcat!... De ceva timp, Dan Preda și echipa sa încearcă să redea postului prestigiul de odinioară.

Revenind la deceniul gloriei mele profesionale, declar cu mândrie că vârful creației mele radiofonice a fost „V*iața ca un spectacol"*, prima emisiune cu public transmisă în direct din Sala Radio, cu o durată de trei ore, difuzată de-a lungul a 10 ani, în ultima duminică din calendarul fiecărei luni. A fost, desigur, o experiență inedită. Pentru că, paradoxal, un om al Radioului poate vorbi și despre spectatorii emisiunilor sale și nu doar despre ascultătorii săi. Am fost primul și am rămas, deocamdată, și ultimul realizator de emisiuni radiofonice cu public, transmise "live" la Radio.

Cea mai mare parte a emisiunilor "V*iața ca un spectacol"* le-am organizat în Sala Radio (binecunoscuta Sală de concerte cu o acustică desăvârșită și o capacitate de 800 de locuri).

Aveam o mare mulțumire sufletească să văd sala plină și, mai ales, să revăd emisiune de emisiune numeroase figuri care îmi deveniseră deja familiare. Veneau chiar și pe ploaie și pe ninsoare, nu-și permiteau să piardă „V*iața ca un spectacol"*. Am încurajat prezența pensionarilor, care aveau bucuria, venind la emisiunile mele din Sala Radio, să-și întâlnească de aproape vedetele îndrăgite, chiar să dea mâna cu ele. Pentru pensionari am cerut ca un bilet de intrare fără loc să coste o sumă infimă, doar 5 RON, urmând să-și găsească locurile rămase disponibile după ce erau ocupate de cei cu bilete mai scumpe. De aceea, se mai întâmpla ca unii să riște să nu mai găsească locuri și atunci se așezau pe jos, pe culoarele dintre scaune. Dar toți mi se păreau că erau zâmbitori, bucuroși că participă la o sărbătoare, deși calendarul indica poate o duminică obișnuită.

Trebuie să recunosc că exista și atracția premiilor pe care le ofeream celor care câștigau concursuri-fulger de cultură generală, pe care le organizăm cu regularitate. Nu duceam lipsă de sponsori, dimpotrivă, duminică de duminică, zeci de spectatori plecau acasă cu câte un aspirator, un compact disc, o carte, un uscător de păr etc. Sponsorul principal era Loteria Română, cu ajutorul căreia plăteam onorariile cuvenite cântăreților și actorilor care se produceau pe scenă, aducându-ne un divertisment de calitate.

Stabilisem între mine și spectatorii din sală un fel de fluid spiritual care ne unea pe toți. Aveam pe scenă o masă și un scaun, dar nu prea rămâneam acolo. Îmi plăcea să mă plimb printre spectatori, să dau mâna cu ei, să vorbesc cu ei pe parcursul emisiunii, să-i întreb cum se simt, pe cine ar dori să mai întâlnească în emisiunile mele interactive. Erau prietenii mei, eram prietenul lor. Și ne simțeam bine împreună.

...Nu era ușor să "stăpânești" o sală cu 700-800 de suflete. Îmi plăcea să mă cred un dirijor, care reușește să facă sute de inimi să vibreze la unison. Mai mult, îi țineam captivi și pe ascultătorii din fața aparatelor de radio, cărora le sugeram să-și imagineze ce se întâmplă, să-și dorească să fie cu noi, în Sala Radio. Cred că îmi jucam bine rolul de moderator într-un radio-spectacol sui generis.

Baritonul Nicolae Herla alături de Viorel Popescu

De-a lungul timpului, i-am invitat printre spectatori, în Sala Radio, pe cei mai reprezentativi exponenți ai elitelor politice și culturale. Au fost cu noi, în lojă sau în primul rând, Președintele țării, prim-ministrul, miniștri, senatori, deputați, primari, lideri din toate partidele, scriitori, ziariști, artiști de tot felul, medici, sportivi din top ș.a.m.d. În spectacole cu multă muzică și umor, găseam loc firesc să abordăm și probleme serioase ale existenței românilor. Pe scenă și chiar în sală viața se derula ca un spectacol eterogen, cu lumini și umbre.

Îmi amintesc cu mare emoție de o emisiune absolut tulburătoare, pe care am realizat-o sub genericul „*Ia cu tine și inima mea și pune-o în piept la altcineva*"! Pe scenă au stat timp de trei ore cei mai reputați cardiologi, în frunte cu profesorul Șerban Brădișteanu, pionierul primului transplant de cord din țara noastră. În sală era prezent chiar primul pacient cu o inimă nouă, exact la un an de la transplant. S-a discutat bineînțeles, despre inimă. Și au cântat despre inimă celebrele fete din grupul *ASIA,* cu hitul lor "*Ia cu tine și inima mea!*". L-am întrebat, îmi amintesc, pe tânărul din Ploiești cu o inimă nouă, dacă și-a schimbat sentimentele sau a dobândit alte moduri de a simți emoțiile. Din răspunsul lui mi-am dat seama că, a vorbi despre o inimă păstrătoare de sentimente, este mult prea poetic. A fost o dezbatere interactivă cu publicul despre inimă.

Pot afirma, fără nicio ezitare, că emisiunea *"Viața ca un spectacol"* reprezintă apogeul carierei mele la Radio, a devenit brandul meu profesional.

Tanța Tănăsescu: Anticipam acest răspuns, din moment ce considerați că deceniul petrecut ca șef al Canalului *România Actualități* a reprezentat perioada de aur a carierei Dumneavoastră, ca ziarist. Ați întâmpinat dificultăți, punând în practică proiectul dumneavoastră? Care au fost acelea?

Viorel Popescu: Desigur, manageriatul unui post de radio național, profilat pe actualități, nu a fost o misiune lipsită de dificultăți. Conceperea unei noi grile de emisiuni și rubrici, așa cum se cere pentru un nou început, materializarea proiectelor cu care am câștigat postul de șef al celui mai important canal de radio, au întâmpinat din partea unor colegi o oarecare inerție și incapacitate de adaptare, chiar critici fățișe. În cele din urmă, lucrurile au intrat pe un făgaș funcțional în cursul lor firesc.

Important este că, în cei 10 ani, cât am fost șeful canalului *România Actualități,* niciunul dintre cei trei președinți-directori generali ai instituției nu mi-a pus piedici, nu mi-a blocat inițiativele.

Profesorul Tudor Cătineanu, primul p.d.g., în timpul căruia am și devenit director, obișnuia adesea să declare public:"*Directorii mei au mână liberă din partea mea până greșesc...*". Și mă mândresc să scriu că eu nu am greșit...

Nici Andrei Dimitriu, care i-a succedat profesorului Cătineanu, fiind de o altă culoare politică, nu mi-a pus bețe în roate. Mi-a semnat bugetul pentru realizarea unui proiect al meu, de care îmi amintesc cu plăcere: Revelionul anului 2000. Vă amintiți de prezicerile lui Nostradamus? Anul 2000 era așteptat cu spaimă, se vorbea de sfârșitul lumii, de un an fatidic, apocaliptic... Și atunci am propus să surprindem sosirea lui 2000 în direct, din diverse puncte de pe glob. Am trimis corespondenți speciali la New-York, Paris, Roma, Viena, Moscova, Beijing, Tokyo... Așa am difuzat Radio-Revelionul 2000, un spectacol planetar strălucitor, al speranțelor de pace, de armonie și înțelegere între popoarele globului.

Tot Andrei Dimitriu a semnat bugetul pentru achiziționarea și montarea statuii din fața Sălii de spectacole, dedicată eroilor uciși lângă Radio în decembrie 1989. Lucrarea reprezintă o aripă de înger și am descoperit-o întâmplător în atelierul sculptorului Pavel Bucur. Andrei Dimitriu a vizionat și el atelierul, la propunerea mea, și a agreat să înlocuim vechea troiță de lemn, deteriorată de timp, cu acest memorial al Revoluției, dăltuit din marmură.

Dar, cea mai fructuoasă colaborare am avut-o cu cel de al treilea p.d.g., Dragoș Șeuleanu, în perioada 2000-2005. Nu pot să nu îmi amintesc o replică celebră a lui Caragiale, din *Scrisoarea pierdută*: „E*u n-am prefect! Eu am prieten!".* Ei bine, parafrazez zâmbind, când vorbesc despre Dragoș Șeuleanu, ca președinte: *Eu nu am avut președinte. Eu am avut prieten!* Această comuniune sentimentală a fost benefică și folositoare în mersul treburilor din instituția noastră. Iată de ce vreau să repet în acest sens ce am scris în alt capitol, și anume, că amândoi am format un cuplu deosebit de eficient în realizarea numeroaselor performanțe din existența Radioului.

În primul rând, țin să subliniez calitățile sale manageriale excepționale. Afirm cu deplin temei că Șeuleanu a avut, ca p.d.g., un rol decisiv în edificarea unui Radio public modern, la standarde europene occidentale. Aș aminti aici organizarea pe baze noi a structurilor manageriale din Radio, precum și, îndeosebi, veritabila „revoluție tehnică" pe care a declanșat-o, prin informatizarea Radioului, de la conceperea și transmiterea emisiunilor, până la digitalizarea arhivelor radio, care reprezintă cu adevărat un tezaur cultural și istoric.

Nu mai puțin importantă mi se pare contribuția sa în plan editorial, Dragoș fiind singurul ziarist ca profesie, față de cei doi antecesori p.d.g. Și a fost foarte bine că nu a uitat deloc ce l-a deosebit în raport cu aceștia. Înzestrat cu o mare putere de muncă, Șeuleanu s-a afirmat concomitent și în calitate de comentator și analist competent, realizând el însuși emisiuni economice și politice, în direct, la Radio România Actualități. S-a remarcat în mod deosebit realizând la postul public dezbateri în direct, cu participare internațională, pe teme majore ale lumii. Nu fac o metaforă dacă afirm că Dragoș Șeuleanu a scos Radioul nostru în lume, grație acestor întâlniri de anvergură în spațiul hertzian.

Cât despre poziția Radioului de "vioara întâi" în mass-media românească și în viața publică de la noi, subliniez încă o dată aportul neprecupețit al lui Dragoș.

Închei cu o butadă concluzie aprecierile mele despre modul în care mi-am desfășurat activitatea ca director la *Radio România Actualități*. Se spune pe bună dreptate: "*Dacă vrei să nu muncești, caută-ți o slujbă care să-ți facă plăcere"*... Ei bine, sunt sincer când scriu că eu mă duceam la Radio de plăcere, cu bucurie... Nu am simțit că muncesc. Nu conta câte ore petreceam acolo. Mereu mi se părea că în Radio timpul trece prea repede...

Tanța Tănăsescu: Aveți meritul de a fi părintele unui nou tip de jurnalism radio: transmisii în direct, cu public, și trebuie să ne aducem aminte de spectacolele eveniment din *Sala Radio,* când spectatorii, umplând până la refuz sala amintită, participau la un adevărat regal jurnalistic! Credeți că acest fel de emisiuni ar mai putea fi realizate în zilele noastre ?

Viorel Popescu: Sper că ați remarcat, receptând aceste destăinuiri ale mele despre viața mea de ziarist, că am fost cât se poate de sincer. Am vorbit franc, fără ocolișuri și așa voi face până la finalul interviului.

Deci, răspunsul meu la întrebarea dumneavoastră dacă asemenea emisiuni ar mai putea fi realizate la Radio în zilele

noastre, vă va surprinde: NU! Așa cred eu, că nu ar mai fi posibil, din mai multe motive.

În primul rând, o spun cu tristețe, Radioul nu mai este ce a fost altădată, adică „vioara întâi", cum ziceam mai sus. Nu mai are, de mult timp deja, impactul acela covârșitor la marele public. Televiziunile devorează, pas cu pas, din audiența radiourilor, în general. Eu însumi, recunosc, nu mai ascult Radioul decât în mașină. Acasă, dau drumul la televizor. Pentru că Televiziunea are infinit mai multe capacități de a atrage și capta publicul (imagini, culori, mișcare, viața așa cum e ea, etc.). Deci, șansele reușitei pentru acest gen de emisiuni se apropie de zero.

În al doilea rând, ca un corolar, este vorba de aspectul financiar. Ce sponsori s-ar mai gândi să susțină financiar un spectacol cu impact la un public cu mult mai restrâns?

În al treilea rând, notez din nou cu tristețe, nu am mai observat la niciunul din p.d.g.-iștii care au urmat propensiunea spre un Radio al spectacolului și spectaculosului. Toți s-au complăcut și se complac încă într-o atmosferă călduță, incoloră... Mai bine să nu atragă atenția cu nimic! Iar directorii se comportă la fel...

... Și atunci, cine mai crede că ar mai putea avea loc o asemenea emisiune cu public în sala Radio?

... Mi-a venit cândva în cap o nebunie și vreau să v-o împărtășesc și dumneavoastră. Să nu zâmbiți, dar m-am gândit că eu, acum, când mai am puțin până să devin octogenar, să îndrăznesc totuși să organizez singur o ediție „V*iața ca un spectacol".* Să caut sponsori, să mobilizez artiști, oameni politici, personalități din toate domeniile, care au mai fost în spectacolele mele, pentru a-i reuni într-o ediție aniversară de *adio* și de *„go on",* ca să zic așa.

Aș prezenta spectacolul împreună cu o tânără și un tânăr, colegi din Radio, cărora să le predau ștafeta, să-i încurajez să continue ei „V*iața ca un spectacol"*...

Un gând romantic, nostalgic, fără nicio șansă de materializare. Cel mai mult mă descurajează în acest demers strâmbătura din nas a vreunui președinte de Radio!... Și știți de ce gândesc așa? Pentru că, în 2018, când am lansat la Radio cartea mea „V*iața ca un spectacol",* m-am dus să i-o ofer președintelui de atunci, cum era normal. Știți ce mi-a spus ilustrul personaj, primind cartea? „Vă mulțumesc, dar nu cred că voi avea timp să o citesc..."

Cu un asemenea conducător la Radio, cine ar mai spera să vadă din nou emisiuni cu public de altădată?

(Continuarea în numărul următor al revistei)

3 generații – Mihai Popescu, fiu, Viorel Popescu și Nicolae Popescu, tatăl

Viorel Popescu alături de Gică Petrescu, în spectacol la Sala Radio

Viorel Popescu și Prof Ștefan Cazimir

EUGEN NICOLAESCU

Din TEXTELE TĂBLIȚELOR DE LA SINAIA

Eugen Nicolaescu – un strălucit matematician, informatician și criptolog oferă cheia *Codului Sacerdotal*

Unul dintre marile mistere ale istoriei antice o reprezintă conținutul textelor nedescifrate ale unor artefacte abracadabrante, a căror vechime sau autenticitate a reprezentat subiect de gâlceavă între cărturari de prestigiu sau iluștri anonimi. Printre acestea sunt și faimoasele „*Tăblițe de la Sinaia*”, ignorate cu bună știință de către istoricii români, mai vechi sau mai noi, devenite însă pentru alți cercetători obiect de studiu.

Matematicianul și informaticianul Eugen Nicolaescu, un faimos criptanalist român („prietenii știu de ce”), s-a încumetat să abordeze acest subiect delicat, reușind să ofere o soluție viabilă, care este regăsibilă nu doar pentru „*Tăblițele de la Sinaia*” ci și pentru „*înscrisuri descoperite în mai mult locuri: de la nordul Istrului până în Egipt, de la țărmul Mării Negre pînă în insula Lesbos, din Peninsula Italică pînă la țărmul fenician din nordul Africii*”.

În urma unei analize laborioase de ani și ani, soldate cu o splendidă demonstrație criptologică, ce nu poate fi contestată, autorul identifică elementele unui *„cod*” sacerdotal, constând din prescurtări ale unor cuvinte existente în limba latină, restul cuvintelor *„identificate*” fiind din punct de vedere fonetic foarte apropiate limbii latine.

Un procent extrem de redus sunt cuvinte care apar în limba greacă. Tot într-o măsură redusă, sunt prezente și cuvinte pe care acesta le-a numit *getice* (cum este, spre exemplu, „*mato*”, care înseamnă „*suveran, domnitor*”, și care precede și numele unor personalități religioase, *elio* = divinitate, *ile, ileo* = deificat, a deifica – prezent și în înscrisurile etrusce).

Lexicul respectiv aparține unei limbi arhaice, care a evoluat în latina clasică.

La sugestia reputatului lingvist Mihai Vinereanu, autorul Eugen Nicolaescu a parcurs mai multe înscrisuri etrusce, nedescifrate încă, recunoscând în acele texte câteva elemente comune cu textele getice (ME, MI, AN etc), demonstrând că sunt elmente ale unui același *cod sacerdotal*.

Aceste strălucite demonstrații sunt cuprinse în cele două consistente volume, aflate sub tipar, unul dedicat decriptării „*Tăblițelor de la Sinaia*”, celălalt tratând descifrarea unor numeroase texte antice, în special înscrisuri etrusce.

Prezentăm cititorilor noștri un fragment în premieră din lucrarea lui Eugen Nicolaescu, căruia îi mulțumim pentru generozitate și îl felicităm pentru această realizare, care îl așează pe bună dreptate în galeria marilor personalități, putându-l numi, fără să greșim, un adevărat *„Champollion*” al românilor.

Din TEXTELE TĂBLIȚELOR DE LA SINAIA

Autenticitatea Plăcuțelor de la Sinaia este demonstrată de faptul că se folosește același cod sacerdotal prezent și în înscrisurile etrusce (și nu numai). În plus, credința religioasă a geto-dacilor este aproape identică cu a fraților întru credință din Peninsula Italică. Dar, până în prezent, n-au fost descifrate înscrisurile etrusce[1].

Unii cercetători cred că geții, dacii, etruscii, sunt descendenți ai unui neam atestat ca având o largă răspândire în Europa: pelasgii.

Limba de redactare a înscrisurilor geto-dacice (ca și a coreligionarilor lor) este limba latină (pre-latină, latina arhaică, cu specificități locale și temporale).

Eugen Nicolaescu și Dan Toma Dulciu

În textele de pe Plăcuțele de la Sinaia se întâlnesc ocazional cuvinte grecești (strato - armată, omfaloso - ombilic) și cuvinte nepreluate de limba latină cultă (mato - suveran , ileo – deificat, a deifica).

I. Plăcuțele de plumb de la Sinaia, mit și realitate

În toamna anului 1873 a început construcția Castelului Peleș. Cu prilejul lucrărilor de pregătire a terenului pentru viitoarea construcție, s-a zvonit, la vremea respectivă, că lucrătorii ar fi descoperit două tezaure deosebit de valoroase. Unul dintre tezaure (cel găsit în peștera surpată Sfânta Ana) conținea un număr foarte mare de plăcuțe de aur care purtau înscrisuri și desene. Informații necertificate susțin faptul că guvernul român ar fi cedat (dăruit) valoroasele piese domnitorului Carol I pentru a-i facilita efortul financiar reclamat de construirea castelului (a Pelișorului, potrivit altor surse). Înainte ca extrem de valoroasele piese de aur să fie înstrăinate, s-au efectuat copii în plumb ale acestora. Specialiștii au constatat fără tăgadă că materialul folosit la turnarea copiilor (exceptând câteva artefacte de proveniență incertă) este plumb tipografic folosit în a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Copiile au fost depozitate la Castelul Peleș, exceptând cele 2(3) piese deținute la Mănăstirea Sinaia.

Câteva indicii menționate de ziaristul Dumitru Manolache[2] arată că risipirea incomodelor ”cópii în plumb” a început in perioada când au fost depozitate la castel. Momentul

în care plăcuțele de plumb ar fi ajuns în subsolurile Muzeului Național de Antichități este incert întrucât, deși este greu de crezut, numeroasele plăcuțe de plumb nici măcar nu erau inventariate la instituția deținătoare, care s-a tot mutat dintr-un loc în altul până când a ajuns în clădirea de la numărul 11 a străzii numită acum Henri Coandă. Muzeul National de Antichități a intrat in structurile Academiei Romane in 1949, iar din 1956 s-a numit Institutul de Arheologie.

Potrivit estimărilor unor cercetători, în depozitele muzeului existau, pe la începutul secolului trecut, mai multe sute de astfel de plăci. Domnul Dan Romalo, între anii 1944 - 1946 (potrivit unei susțineri inițiale) sau în intervalul 1945 – 1948 (potrivit unei mărturisiri ulterioare a domniei sale), a executat circa 120 de fotografii de pe plăcuțe (dintre care, din păcate, au supraviețuit doar 73 sau 75). Potrivit altei mărturii, prin anii 1960, existau peste o sută de plăcuțe de plumb. Cu două decenii mai târziu, când domnul Dan Romalo a vrut să revadă obiectele fotografiate în urmă cu circa 40 de ani, a mai găsit în subsolurile muzeului doar patru plăcuțe. În mod surprinzător, peste alți douăzeci de ani, găsește la Institutul de Arheologie copiile a 35 de plăcuțe.

Încercările de ”lecturare” a plăcuțelor de plumb au fost multă vreme sporadice și lipsite de substanță. Cei care, din curiozitate sau ca urmare a unor obligații profesionale, au examinat originalele de plumb sau copii ale acestora, cel puțin de pe câteva dintre ele, au putut afla cu ușurință nume de locuri sau de personalități, deci au putut constata la ce epoci istorice se referă înscrisurile de pe plăcuțele de plumb.

În anii 2003 și 2005, au apărut două lucrări[3] de amploare despre plăcuțele de plumb de la Sinaia, în care se propun traducerile textelor aflate pe o mare parte dintre ele. Prima apariție are nu numai meritul de a fi repus în circulație problematica, deja controversată, a plăcuțelor, ci, mai ales, de a fi pus la îndemâna celor interesați numeroase copii fotografice. Din păcate, traducerile propuse în cele două lucrări au fost neconvingătoare și nesustenabile.

Dumitru Manolache scrie în lucrarea citată: ”Mai dispunem astăzi doar de câteva zeci de plăci din plumb cu imagini și scrieri ciudate, dar avem informații certe că ele fac parte dintr-un ansamblu mult mai amplu, de câteva sute de piese”. Domnia sa considera că plăcilor de plumb de la Sinaia ”... trebuie să li se acorde întreaga atenție deoarece putem aprecia acum că dispunem de un corpus de documente de o valoare capitală pentru istoria neamului nostru”. Alăturându-mă convingerilor distinsului ziarist, adaug că, indiferent de sorgintea plăcuțelor, de scopul în care au fost create, ele reflectă un act de cultură, de spiritualitate spre care suntem obligați să ne orientăm interesul. Prezentarea de mai sus a fost preluată dintr-o lucrare anterioară[4].

II. Despre textele de pe plăcuțe, pe scurt

Scrierea

Scrierile din plăcuțe sunt continue, nu sunt despărțite în cuvinte. Sensul lor de citire este în mod obișnuit de la stânga la dreapta. Pentru majoritatea textelor de pe plăcuțe, alfabetul utilizat este alfabetul clasic al limbii grecești, întregit cu câteva semne folosite pentru a nota sunete mai speciale (ce/ci, ge/gi, j), care par a fi inspirat ”litere” din alfabetul chirilic. Sunetul apropiat bigramelor ***ci*** și *ce*, în anumite texte, este notat printr-un semn alfabetic special, , fără ca vocala să fie suprimată, pe care l-am transliterat prin ”**Č, č**” și care, ca pronunție și ca semnificație, corespunde lui ”***ci***” din limba italiană. Singular, semnul respectiv notează un pronume relativ ([*cel/cea/cei*] **care** [*sunt*]). În limba aromână, considerată a fi cea mai arhaică dintre limbile romanice de est, pronumelui relativ ”care” din limba română îi corespunde aproape întotdeauna *tse / tsi*. Pronumele respectiv este uneori notat prin X (χ), care a fost transliterat tot prin ”**Č, č**”. Semnul alfabetic care notează bigrama ”**ge** (gi)”, transliterat pri ”**Ğ, ğ**”, este . Când este separat de cuvintele vecine, semnul are semnificația unui pronume demonstrativ. Cu aceeași semnificație este folosit și semnul ”G”. În corelație cu aceste pronume (relative, demonstrative) verbul ”a fi” la indicativ prezent este omis. Ocazional, doar pentru inițiala din numele ***Jeu/Jo***, aceeași cu a numelui franțuzesc *Jean*, se folosește semnul sau , transliterat prin **J**.

Grupul de litere ou (OU), mai rar wu (WU), și uneori uo (YO) notează sunetul ”u”și le-am transliterat prin *u*. Vocala ”u” este notată frecvent printr-un semn alfabetic inexistent în limba greacă, dar prezent în alfabetul latin ”V”, pe care, în texte, pentru a elimina eventuale confuzii, l-am notat prin ” A” și l-am transliterat prin ”**ū**”.

Litera ”H, h”, pe care am transliterat-o prin ”ï/ii”, are valoarea unui ”i” lung. Apare frecvent ca participiu al verbelor ”eo” (lat. *eo* = a merge, a se duce, a trece, a porni) sau ”veho” (lat. veho = a transporta, a duce), traductibile prin ”ajuns” și ”adus”, dar și în scrierea numelui divinității Io. De notat că etruscii scriu acest nume sub forma ”Iio”. Foarte rar notează sunetul inițial din cuvântul “moștenitor” (lat. *heres*) redat printr-o prescurtare din codul sacerdotal . Sunetul h”, inițiala cuvântului *heres*, este notat, în majoritatea cazurilor prin litera grecească ”C, c”, aceeași folosită și la cuvântul ”hiliarh” (general, comandant peste o mie de oșteni, gr. Χιλίαρχος).

Literele ”O, o” și ”W, w”, deși transliterate distinct prin *o* și *ō*, notează același sunet (o), fiind folosite una în locul alteia fără discriminare. Există texte unde ”W, w” nu este folosit, doar ”O, o”.

Literele ”I, i” și ”U, u” notează un același sunet: ”**i**” (fiind folosite alternativ). Deși nu sunt transliterate prin același semn, în dicționarul atașat se vor căuta la litera ”**i**”.

De asemenea, literele ”T, t” și ”Q, q” notează sunete care corespund literelor ”T, t” din alfabetul latin.

Litera ”**K, k**” notează deopotrivă sunetele ”c, k, q”. Și semnul alfabetic ”C, c” notează mai multe sunete care corespund literelor latine ***x***, ***h***, ***k*** sau ***q***. Ca în limba greacă, literele ”B, b” notează deopotrivă sunetele corespunzătoare literelor latine ”B, b” și ”V, v” (ca inițiala din ”victory”).

Scribii sacerdoți evită, mai ales pentru combinațiile șuierătoare, să pună alături *două* sau *trei* consoane. Astfel, ”SC” devine ”C”, precum în ”lat. *Ascio* (adscio)” (a-și lua, a chema la sine, a-și însuși) care devine ”*ačie*”. Tripleta de consoane ”STR” devine ”ST” în ”noste/nostio” (lat. *nostra*, *nostrum*).

Toate celelalte litere grecești au fost transliterate prin corespondentele uzuale din alfabetul latin: A - A, ᴅ – D, E – E, Z – Z, ʟ – L, M - M, N – N, ᴘ – P, ʀ – R, ꜱ- S, ς – S, ꜰ – F.

Scrierea cu alfabetul grecesc extins trebuie că era cunoscută de cea mai mare parte a populației instruite. Pentru unele texte s-au utilizat versiuni grafice apropiate alfabetului grecesc extins (a se vedea exemplele grupate mai jos sub denumirea ”scrieri normale”). Câteva alfabete cu semne aparent criptice, mai mult sau mai puțin apropiate de caracterele ”normale”, grupate sub denumirea ”sacerdotale”, au fost folosite în texte cu pronunțat specific religios. Textele din două plăcuțe (090 și 116) sunt notate într-o manieră voit criptică. Semnele alfabetice au fost imbricate, scrise unele peste altele, astfel încât să partajeze elemente grafice a semănătoare. Adesea, în ”înghesuiala” realizată, se ignoră ordinea literelor în cuvânt. Imbricările de semne conduc la ansambluri grafice asemănătoare celor din scrierile ideografice. Textele redactate în această manieră au caracter sacru și consemnează evenimente cu o semnificație deosebită pentru credința, pentru viața spirituală a davogeților.

Scrieri ”normale”

Scrieri ”sacerdotale”

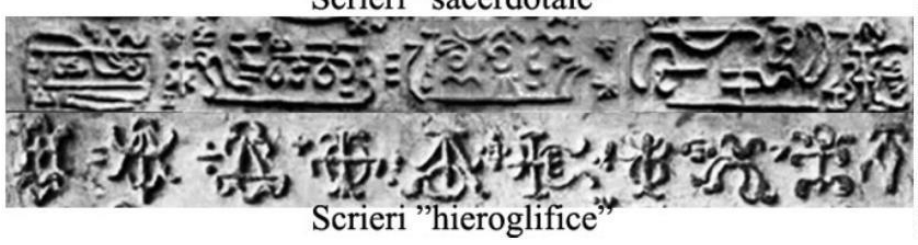
Scrieri ”hieroglifice”

Într-un stadiu relativ avansat cu ”ruperea” pe cuvinte a textelor, o validare directă a fost oferită de particularitatea deosebită a textului din Plăcuța 072 (referitor la înscăunarea lui Cotisonio ca domnitor într-o formațiune statală pannonică, după moartea lui Burebista). Acolo, scribul a folosit, emfatic, semne grafice extrem de elaborate pentru a nota inițialele cuvintelor, scoase parcă dintr-un veritabil alfabet de unciale.

Limba de redactare

Desprinderea cuvintelor individuale din scrierile continue a rezultat concomitent cu identificarea, fie și ipotetică uneori, a valorilor semantice ale acestora. Recunoașterea cu ușurință a unor nume de persoane, de locuri sau etnii, dar și prezența unor cuvinte existente aproape aidoma în vocabularul limbilor fie latină, fie greacă, fie româna arhaică, a fost un prim pas în separarea pe cuvinte. De asemenea, prezența frecventă a caracterului alfabetic ”o” la finalul cuvintelor identificate, a permis presupunerea că acesta este prezent frecvent la sfârșitul unor cuvinte (ca în limba latină), precum ”u”-ul final din graiul vechi românesc.

Un moment însemnat în relaționarea unor secvențe clare indubitabile l-a constituit identificarea pronumelor și adjectivelor relative. Acestea erau, în majoritatea cazurilor, reprezentările grafice pentru sunetele CE și CI, respectiv, pentru GE și GI. Pentru că, exceptând ”prefixele” amintite, câteva cuvinte aveau semnificații bine stabilite, s-a putut deduce că ipotetic acele particule ar putea fi pronumele relative (*care, pe care, ce, cel ce* etc).

Din acel moment s-au ”luminat” pasaje importante. În prima parte a analizei, au mai rămas câteva ambiguități, câteva aspecte nu pe deplin elucidate, motiv pentru care , în ”Textele din plumb”, am numit lectura ”intermediară”, adică perfectibilă.

După identificarea elementelor unui ”cod” sacerdotal, constând din prescurtări ale unor cuvinte existente în limba latină, restul cuvintelor ”identificate” erau foarte apropiate limbii latine. Un procent extrem de redus sunt cuvinte care apar în limba greacă. În aceeași măsură redusă sunt prezente și cuvinte pe care le-am numit getice (cum este, spre exemplu, *mato*, care înseamnă ”suveran, domnitor”, și care precede și numele unor personalități religioase, *elio*=divinitate, ile, *ileo* = deificat, a deifica – prezent și în înscrisurile etrusce).

Lexicul respectiv aparține unei limbi arhaice care a evoluat în latina clasică.

Codul sacerdotal

Era destul de greu de acceptat, fără alte elemente de susținere, că autorii textelor se foloseau de un restrâns cod de prescurtări, constând din inițialele unor cuvinte... latine. Ca urmare a sugestiei unui reputat lingvist român, Mihai Vinereanu, am parcurs mai multe înscrisuri etrusce. Am recunoscut prezența în acele texte a unor elemente comune cu textele getice (M E, M I, A N etc.). Acelea s-au dovedit a fi elemente ale unui același cod sacerdotal, prezent în înscrisuri descoperite în mai mult locuri: de la nordul Istrului până în Egipt, de la țărmul Mării Negre pînă în insula Lesbos, din Peninsula Italică pînă la țărmul fenician din nordul Africii.

Iată în ce constă codul sacerdotal:

A = cer, boltă cerească; din cer; în cer; la cer (lat. *axix*, lat. *aedes*; lat. *aether sau* lat. *altus*);
A = (*rar*) prea-înaltul, cel din înălțimi;
A = a se înălța, a se alipi, a se alătura (lat. *adhaero*, lat. *adeo*);
AC = căpetenia (*spirituală a*) cerului, Zeus (*capo* + *aedes*);
AN = cerescul fiu (v. și NA);
B = prea-fericit, prea-fericită (lat. *beatus*, *beata* = fericit, fericită; lat. *beo* = a ferici pe cineva);
B=V = venerat (lat. *veneratus* [*veneror*]);
Č = care (*qui*); cel ce este; cei ce sunt / Č, X /;
CO = vezi KO;
D (Dz) = zeu (lat. *deus*);
DA = zeiță (lat. *dea*), al zeiței;
DE = al zeilor; Zeus (?);
DĪ, DY= (a) zeițelor, al zeilor;
DO, D A = zeu (lat. *deus*); ZO; sacerdot; DA- *genitiv* [*vezi și TŌ, T*A];
E = divin (lat. *herois/heros* = semizeiță, semizeu; get./etr. *eno*;get. *elio*);
E =stăpân (lat. *erus/herus* = stăpân al casei; gr. ηρως – stăpân);
E = locțiitor (get. *erigerio*);
F = făcut/născut; a face, a făta, a naște (lat. *faceo*; rom. *a face*);
F = fiu (lat. *filius*; lat. *fetus*; rom. *fiu, făt*);
F = Phoebus;
G/Ğ =care, acela;
H = moștenitor (lat. *heres*); (scris adesea cu inițialele K, sau X);
H(ii) = a merge (*ii*, lat. *eo* = a merge, a se duce;
H(ii) = a fi adus (*ii*, lat *veho* = a transporta, a duce);
I, Y = deificat; divin, divinitate; a deifica (get. *ila, ileo*; etr. *ila, ile*);
Ī(ii) = au pornit (> lat. *eo* = a merge, a porni);
Ī(ii) =(a) adus, venit (lat. *veho* / lat. *eo*);
Ī(ii) = ei, aceia (lat. ii);
IS = al deificaților deasupra stătător [/deificatul deasupra stătător]);
II, Ī = descendent (de la lat. *eo*);
J = Jeu/Jiu (în cod sacerdotal ”Z”); *la geți* !
K = căpetenie *sacerdotală* (get. *kapo*; lat. *caput*);
K, KA= care, căreia etc. (lat. *qua, quae, qui, quo etc*);
KO = prea-cucernic, dedicat zeului(get. *kopono, kotopolo*, despre persoane divine și lăcașuri de cult);
L = luceafăr, aducător de lumină (lat. *lucifer*); lumină (lat. *lux*);

L = ridicat, înălțat (lat. *levo*) [la etrusci, în inscripțiile funerare];

LA/AL = luceafărul ceresc (lat. *altus*/lat. *aeterus* + lat. *lucifer*);
M = suveran, stăpân (get. *mato*; lat. *mactus* = preamărit, onorat);
M = mamă (lat. *mater*);
ME = mama divină (lat. *mater* și lat. *herois/heros*);
ME = locțiitor al suveranului (get. *mato* + get. *erigerio*);
N = nobil (lat. *nobilis*);
N = născut; a se naște, fiu (lat. *natus* [*nascor*]);
N = născătoare ([*rar*]> lat. *nascor*; ~ lat. *genetrix* = care a născut);
NA = fiul ceresc (”N” +”A”);
O, Ō = a se naște, a da naștere; născătoare (lat. *orior*);
P = copil (lat. *puer*; rom. *pui*);
P = pontifice, mare preot (lat. *pontifex*);
PE = pontificele divinilor;
PI = copilul deificat/pontificele deificaților (”P” + ”I”);
Ph = Phoebus, zeul soarelui, Apollo;
Q = care, acela (vezi ”K” și ”X”);
R = rege, regină; a conduce, a cârmui (lat. *rex, regina*; lat. *rego, regno*);
R = regat (lat. *regnum*);
RA = regat ceresc, regele din cer (*r,* lat. *regnum* / lat. *regius* + *a*, lat. *aedes/* lat. *aether/* lat. *altus*);
RĪ,RI = a domni, a fi rege; a guverna (lat. *regno*);
RI = regele deificaților;
S = deasupra stătător (lat. *supersto*);
S = sacru, -ă, sacrosanct, -ă (lat. *sacer, sacra*; lat. *sanctus*; lat. *sacrosanctus*);
SA = sacra/deasupra stătătoarea din cer (v. S și A), formulă uzuală pentru IO, IUNO;
SI/SY = deasupra stătătorul deificaților (*prescurtare frecventă*, v. S și I);
T = zeu, zeiță, zei, Z[*eus*]; preot, preoteasă, preoți (lat. *deus, dea, dei*; gr. qeo□);
TA = al zeului, al lui Zeus (zeului cerului);
TE = stăpânul zeilor; zeul divinilor; zeu;
ϙ,th,t’ = preoteasă, zeiță (gr. Θεα, lat. *dea*);
QA,**ThA** = zeiță;
TO/QO = preot, preoteasă, zeu, Zeus; al preoților (gr. θεός; lat. *deus*);
U(Ⱶ) = fără seamăn, unic, ne-pereche (lat. *unicus*; lat. *unice*); pe deasupra (lat. *ultro*);
V = vrednic de cinste (lat. *venerandus*), venerat (lat. *veneratus* [*veneror*]);
V = a transporta (lat. *vecto* = a transporta; lat. *veho* = a transporta, a duce, a purta);
VA = a mers, s-a înălțat la cer (lat. *vado/volo* + A - ”cer”);
VE = cel/cea care transportă (lat. *vector*);
VE/VEL = măreț, măreață fie !; măreție !
VI = adus, a aduce, a transporta, a merge (lat. *veho* sau lat. *vado*);
VO = a zburat/s-a înălțat (de la lat. *volo*);
VI/VY= puternic, -ă fie (lat. *vis*);
VĪ = vecin (lat. vī[*cinus*]);
X/Č = (acela, aceea, cel/cea) care *este* (lat. *qui*, it. *ci*, či/če/que/qui);
X (h) = general, hiliarh, comandant peste 1000 de ostași (gr. χίλια = o mie);
ZA = zeu ceresc (Z + A);
ZI = preoți deificați, divinități.

După cum se poate observa, acest cod nu are descifrabilitate unică (în sens criptografic). Câteva prescurtări au semnificații multiple (prescurtările E, F, H, Ī etc.). În ciuda acestui neajuns sunt extrem de puține cazurile de semnificație multiplă”, când contextul nu determină o descifrare unică. Aceste situații sunt prezentate, fără excepție în traducerea textelor și dicționarele explicative asociate fiecărui text. În schimb, aceleași semnificații pot fi redate prin codificări diferite (deificat, prin I sau Y; zeiță, prin T și Θ), ceea ce ar corespunde unor reprezentări multiple. Acolo unde apar în textele plăcuțelor astfel de elemente de cod, acestea vor fi notate astfel: ”***i***, [c.s.]”, de exemplu, pentru semnificația clară ”*deificat*”.

Particularități lingvistice

Șirul de litere care alcătuiește un înscris poate fi citit în două moduri. Fie ca un șir de cuvinte și prescurtări de cod (acestea din urmă având prezențe mai numeroase sau mai puțin numeroase în ansamblul textului). Acest mod de lectură este bine precizat de elementele clare (cuvinte) care sugerează și o tematică aparentă a înscrisului. Rezultatul este ”***textul aparent***” al înscrisului. Același șir de litere, citite exclusiv în cod sacerdotal conduce la un text evocator al divinităților, numit ”***text votiv subînțeles***”.

Redarea unui fapt istoric sau legendar, cu acuratețe și cu termeni potriviți, este restricționată de atingerea unui obiectiv urmărit în paralel: constituirea cu ajutorul aceleiași succesiuni de litere a altui mesaj cu tematică religioasă, mitică. Realizarea simultană a acestor obiective obligă la compromisuri lingvistice, gramaticale. Pentru că textul votiv, fiind neredundant, nu poate fi modificat fără a i se altera sensul, în textul aparent însă se pot omite, de exemplu, anumite terminații gramaticale, fără ca inteligibilitatea textului să aibă de suferit.

Numele proprii de personalități din conducerea administrativ-militară sau din ierarhia religioasă, dar și numele de cetăți – centre de cult au semnificație în cod sacerdotal. Iată un exemplu de această natură: **Genukla** (Genucla). Acesta

este numele unei străvechi cetăți de cult aflată în Dobrogea, cu o mare autoritate spirituală asupra geților de la gurile Istrului și la nord de Marea Neagră. În cod sacerdotal, numele acesteia înseamnă ”aceea care (***ğ***) stăpânului (***e***) a născut (***n***) nepereche (***u***) căpetenie (***k***), luceafăr (***l***) ceresc (***a***)”. Într-adevăr, mama divinității

respective, Iio, înainte de a deveni zeiță, fusese preoteasă a lui Mo/Zeus la templul acelei cetăți.

Arareori, textele conțin artificii stilistice surprinzătoare: **sugestii hiperbolice** și **sugestii derutante**. Acestea sunt subsecvențe (compacte) ale șirului de litere din text care **nu** apar ca expresii de sine stătătoae în textul aparent și, evident, nici în textul votiv subînțeles. Acestea sunt numite hiperbolice când au menirea de a reda în termeni superlativi caracteristici sau trăsături ale personajului sau faptelor la care se referă textul aparent. Cele derutante au scopul de a abate atenția cititorului de la tematica reală a textului aparent.

În textul Plăcuței 111 se evocă episodul în care regele Lisimach al macedonenilor s-a predat regelui get Dromihete. Gestul lui Lisimach a fost motivat aparent de comunitatea de credință. O sugestie hiperbolică ne ”precizează” că Dromihete l-a șantajat amenințînd că-i va decapita o seamă de preoți din comptoarele macedonene (grecești) de la Marea Neagră.

În textul de pe Plăcuța 080, în care se vorbește despre MO/Zeus și despre cele două zeițe născătoare (Bo și Iio), apare expresia ” MACHDONU - *makīdony*” care este o pistă falsă. În text nu este vorba despre macedoneni. Înțelesul ”util” este dat de prescurtările care o alcătuiesc: ”suveranul *din cer* [*este*] *moștenitorul deificaților lui Zeus, fiul deificat*” (*m a k ī do n y*), care este o parafrază pentru

zeul Zo - Aplu.

Marea majoritate a textelor de pe plăcuțe au fost alcătuite în aceeași limbă. Întâlnim și un exemlu scurt de limbaj sud-dunărean înrudit cu al geților, dar și un exemplu de particularitate dialectală, un cuvânt din graiul geților din nordul Mării Negre ușor diferit de cel folosit de geții de pe Istru. Textele surprind, cred, și momente de evoluție a limbii ”davogete” în timp.

Eugen Nicolaescu

---

[1] A se vedea propunerea mea din ”ETRUSCII și frații lor întru credință”, apărută concomitent cu prezentul volum
[2] Dumitru Mihalache, Tezaurul dacic de la Sinaia Legendă sau adevăr ocultat ?, 2006
[3] Dan Romalo, ”Cronica apocrifă pe plăci de plumb ?”, 2003, și Adrian Bucurescu, ”Tainele Tăbliței de la Sinaia”, 2005.
[4] Eugen Nicolaescu, Plăcuțele de plumb de la Sinaia – Lectură intermediară, Editura SemnE, București
2015

Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar IULIA GOREA-COSTIN

"Noi Românii, Vom Birui Împreună, Ținând Crucea Credinței Și Dreptății În Mână!"

Interviu realizat de Raia ROGAC

Raia Rogac: Obişnuiesc de ani buni, la început de dialog, să prezint un CV al interlocutorilor mei. Nu vom face o excepţie nici de data aceasta doar că, având un breviar al dumneavoastră din 2013, aş dori să-l completaţi până în prezent deci, să treceţi în revistă principalele momente biografice din ultima perioadă. Mă simt onorată să realizez această convorbire de suflet, pentru că aşa aş vrea să fie. Chiar dacă nu întotdeauna aceste preocupări s-au regăsit în sfera celor de serviciu, ele au devenit o permanenţă în inima şi fiinţa dumneavoastră, altfel spus, acestea sunt un crez pentru întreaga viaţă. „*Plec zilnic la câştig în minele de aur ale graiului meu*", spunea Grigore Vieru, câştigându-şi dragostea eternă a întregului popor român de pe ambele maluri ale Prutului. La fel de idolatrizat a fost şi este şi Nicolae Dabija care, atins de necruţătorul covid, în luna martie 2021 şi-a luat zborul către stele în Dreapta lui Dumnezeu pentru a se întâlni cu marii scriitori dintr-o singură literatură română. Mulţumesc pentru trio colecţia „Din Basarabia Poeme alese", semnate de Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi şi Nicolae Dabija, cărți apărute cu sprijinul Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România şi care, cel puţin câte două - trei exemplare, ar trebui să fie în fiecare bibliotecă din Ţară, fie ea publică, fie şcolară. De la aceşti trei mari titani să pornim discuţia, ce aţi mai reuşit să faceţi întru cinstirea memoriei lor? Eu am ferma convingere că bustul lui Nicolae Dabija trebuie să completeze Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ştefan cel Mare și Sfânt" din Chişinău…

Iuliana Gorea-Costin: Nişte ani în urmă am urmat chemarea: „Treceţi, Prutul!", convinsă fiind că e nevoie de un impuls permanent în susţinerea circuitului valorilor româneşti, că avem nevoie de o împărtăşire și de însușirea tezaurului complet la care au săpat părinţii noştri spirituali, şi că, în special, statul Republica Moldova nu poate exista fără o susţinere din exterior, iar Bucureştiul a fost şi rămâne a fi principalul nostru susţinător. Am fost și rămân un avocat asumat al românilor basarabeni și pentru toți cetățenii Republicii Moldova în dialog cu factorii decizional, politic, la emisiuni tv şi radio, la conferinţe, diverse evenimente şi dezbateri. În acest context am organizat şi nenumărate acţiuni culturale, în ideea şi intenţia de a ne satisface necesitatea de estetic, dar şi de a ne elibera subconștientul sau îmbogăţi conştientul naţional. Între aceste acţiuni se înscriu: spectacolele jubiliare ale compozitorului Eugen Doga („În oglinda clipelor", „Toamna romantică", „80 de primăveri"), desfăşurate la Ateneul Român şi Parcul „Titan" din Bucureşti; spectacolele „Lumină din lumină, „In memoriam Grigore Vieru" și „Născuţi în Limba română"cu artişti de pe ambele maluri ale Prutului, care a avut loc în Sala Palatului din Bucureşti; editarea și lansarea volumelor „În oglinda clipelor", „Eterna", a culegerii de poezii distribuit spectatorilor din Sala Palatului „Grigore Vieru. Lumină din Lumină", a antologiei „Limba română este Patria mea"; lansări de cărţi şi CD-uri la Muzeul „George Enescu", Fundaţia Europeană „Nicolae Titulescu", Institutul Cultural Român, medalioane regizorale la Clubul Ţăranului Român și cinematograful „Patria" din Bucureşti, proiecţia filmelor: „La izvoarele sărbătorii Zilei Limbii Române", „Clopotul reînvierii", „La izvoare"- medalioane regizorale ale cineastului Victor Bucătaru, decada filmelor regizorului Emil Loteanu; expoziţii de arte plastice în saloanele „Constantin Brâncuşi" și „Art Mark" („Ipostaze", „Fata şi Tata", „Basarabia mea") ș.a; coordonarea și colaborarea la și pentru unele emisiuni tematice,

Iulia Gorea-Costin

difuzate de TVR Internaţional şi TVR Moldova; participarea la organizarea împreună cu Uniunea Ziariştilor Profesionişti a Forumului ziariştilor de pretutindeni „Hai acasă" şi a simpozionului şi Concursului „Limba romana este Patria mea", a „Centenarul Uniunii Ziariştilor Profesionişti"; lansarea şi sprijinirea proiectelor „Caravana de carte", „Podul de carte", prin care mai multe loturi importante de carte românească au ajuns în şcolile din stânga Prutului, inclusiv în zona transnistreană şi regiunea Cernăuţi; sprijinirea Festivalului anual „Zilele Basarabiei" la Bucureşti; proiectul „De la Podul de Flori la Podul de Spirit", în cadrul căruia am organizat cu suportul S.A. Eurodidactica, nemijlocit a domnilor Rodica și Eugen Ursu, la Biblioteca Naţională a României o expoziţie de hărţi, ce reprezintă evoluţia spaţiului românesc de-a lungul timpului, tot în aceeași zi, 27 martie 2014 a fost expusă şi apoi donată o impresionantă colecţie de carte, editată cu grafie latină după 1989, în Republica Moldova; Festivalul „Vin din Basarabia", desfăşurat în Centrul Vechi din Bucureşti; expoziţia „Fabricat în Republica Moldova", Muzeul Ţăranului Român din Bucureşti; iniţierea şi coordonarea proiectului „Creştini în Europa", cu participarea artiştilor români consacraţi din întreg spaţiul românesc, desfăşurat la Chişinău, Bălţi, Cahul, Cimişlia, Orhei și Cernăuţi; iniţierea, organizarea şi coordonarea proiectului „Identitate Culturală Patrimoniu European", tot cu participarea artiştilor români din întreg spaţiul românesc, desfășurat la Ungheni, Comrat, Bălţi, Cahul, Chișinău şi în Sala

Palatului din Bucureşti; avanpremiera Festivalului „Cu drag de Mărțișor”, cu participarea Ansamblului Academic „Joc”, desfăşurat la Teatrul Naţional „Ion Luca Caragiale” din București; manifestarea „Dialogurile dragostei”, organizat în parteneriat cu Institutul „Eudoxiu Hurmuzachi” pentru românii de pretutindeni, pentru membrii corpului diplomatic acreditat la București, prin care s-a marcat Ziua Culturii Naţionale în Aula „Cantacuzino”, Muzeul Naţional „George Enescu”şi în Sala Bizantină a Palatului „Begheme”, sediul Ambasadei României la Paris (acţiune care a unit diaspora României şi Republicii Moldova); avanpremiera Festivalului „Chișinău și București - două inimi românești", organizat în parteneriat cu Institutul Cultural Român, susţinut de Orchestra Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” și ansamblul de dansuri sportive „Codreanca” în Piața „George Enescu” din București; sprijin pentru Gala premiilor TVR Moldova, desfășurată la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău; schimburi culturale între Teatrul „Nottara” din București şi „Ginta Latină” din Chișinău; prelegerile „Altfel despre Moldova din stânga Prutului”, prezentarea filmului „Golgota Basarabiei” în regia lui Ion Chistruga şi Alina Ciutac și a filmului „Masacrul inocenţilor” în regia lui Victor Bucătaru, Seratele „Eminescu – jurnalistul”, „Cronica Timpului”; lansarea colecţiei Eugen Doga, „Eterna”, muzică pe ritmuri universale, vol.1, de Ziua Culturii Naţionale în Sala Mare a Institutului Cultural Român; organizarea spectacolului „De Dragobete, de Dragoste, de Dor”, pe muzica compozitorului Eugen Doga, lansarea colecţiei „Eterna”, ritmuri universale, vol.1(11 CD-uri), susţinut de Orchestra de Cameră, prim-dirijor Cristian Florea la Sala cu Orgă din Chișinău; donaţie de carte pentru completarea bibliotecilor şcolare din regiunea de Est (transnistreană) a Republicii Moldova şi din Comrat; editarea volumelor „Poeme alese. Din Basarabia. Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Nicolae Dabija”, la Editura UZP, lansate la Bookfest-2019; editarea volumului „Sunt iarbă” de Grigore Vieru, Editura „EIKON”; lansarea împreună cu TVR Internaţional și TVR Moldova a Campaniei „Cartea care ne uneşte, din Basarabia cu drag”, prin care fondurile de carte ale Bibliotecii Metropolitane şi Central Universitare din București, Carol I au fost completate cu un impresionant număr de cărţi donate de autori şi edituri din Republica Moldova; organizarea pentru profesori şi părinţi din Republica Moldova a Conferinței „Copilul tău este un geniu”, susținută de profesorul Florin Colciag, supranumit antrenorul geniilor; susţinerea proiectului „Dulce România, ţara mea de dor”, ce include filmarea celor mai pitoreşti şi mai impresionante locuri din România; colaborarea cu ONG-uri bucureştene / româneşti în scopul susţinerii elevilor şi şcolilor cu predare în limba română/ concursul radiofonic republican „Ars Adolescentina”, iniţierea bursei „Ioan Alexandru” pentru elevii din regiunea transnistreană, donații de televizoare pentru școli și biblioteci din stânga Prutului, oferite cu generozitate de Societatea „Jacques Mariten” din Bucureşti ș.a.; pregătirea pentru tipar a volumului Eugen Doga „Mergând după soare”, ce conține reflecțiile compozitorului atestate în presa română; un șir de acţiuni în parteneriat cu Academia Română, Patriarhia Română, Biblioteca Națională a României și a Republicii Moldova, a Institutului Cultural Român, Institutul „Eudoxiu Hurmuzachi” pentru românii de pretutindeni și Centrul Cultural „Eudoxiu Hurmuzachi” din Cernăuţi, Forul Democrat al Românilor din Republica Moldova, Ministerele Culturii, Uniunile de Creaţie din cele două state româneşti, SR TVR și Compania TeleRadio Moldova, Primăria Municipiului Bucureşti, Primăria Municipiului Chișinău și primăriile de sector din Bucureşti, în scopul încurajării/organizării/dezvoltării schimburilor culturale și menţinerii unui circuit continuu al valorilor româneşti pe ambele maluri ale Prutului.

Recent am finalizat prima ediție a proiectului ”Romania mea - Romania noastră”- școala noului lider, sprijin în continuare desfășurarea proiectului „Români pentru romani”, inițiat de Asociaţia „Tighina”, președinte dr. Alexei Paluță în parteneriat cu Mitropolia Basarabiei şi Partidul Unităţii Naţionale, preşedinte Octavian Ţâcu ș.a. și coordonez sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România organizarea dezbaterii publice „23 august 1939 între trecut și actualitate”, în cadrul căreea istorici de la Chișinău și București, Georgia și Ucraina vor prezenta comunicări. În cadrul dezbaterii se va lansa și volumului lui Oleg Panfilov, istoric din Georgia ”Istorii antisovietice”.

E firesc ca o stradă din Chișinău să poarte numele regretatului poet Nicolae Dabija, iar bustul său să completeze Aleea Clasicilor din Chișinău, alături de confrații săi între ale crezului și scrisului. Deocamdată am avut onoarea să-mi pun semnătura, spre eternă amintire, pe marca In memoriam, elaborată la Suceava.

Raia Rogac: Da, aţi făcut o impresionantă trecere în revistă a unor activităţi de anvergură, activităţi orientate să ne reunească în cuget şi simţire pe cei care am fost cu sila despărţiţi de atâta vreme…Aş vrea, totuși, în continuare să vă referiţi la cele mai semnificative evenimente, care v-au impresionat și v-au impulsionat întru continuitate…

Iuliana Gorea-Costin: Toate acţiunile menţionate au avut drept scop diminuarea spaţiilor albe în relaţia dintre români, dar dacă e să le menţionez pe cele mai semnificative ar fi primul spectacol al compozitorului Eugen Doga „În oglinda clipelor” la Ateneul Român, care a însemnat, de fapt, deschiderea spre explorarea întregului spaţiu românesc(de atunci maestru este invitat permanent în diverse oraşe din dreapta Prutului cu spectacole de autor), spectacolele „In memoriam Grigore Vieru”, „Lumină din Lumină”. „Taina care mă apară”, desfăşurate sub egida Patriarhiei Române, cu prezenţa în Sala Palatului a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române, și „Născuţi în limba română”, care s-a desfăşuraat cu o sala plină cu peste 5000 de spectatori, care retrăiau împreună cu noi, cei din Basarabia lui Grigore Vieru, emoţia regăsirii de neam şi conştiinţă, prima ediţie a Zilei Limbii Române la Bucureşti, în cadrul căreea am organizat pentru prima oară şi expoziţia de costume populare din toate regiunile României, prima ediție a festivalului ”Chișinău și București-două inimi românești”, cu ansamblul de dansuri sportive „Codreanca” valsând pentru Piața George Enescu arhiplină sau prima ediție a festivalului „Cu drag de Mărțișor”, la Teatrul Național „Ion Luca Caragiale”și Ansamblul Național Academic „Joc” așteptând să se ridice cortina…Cu toate eforturile regretatului Ion Caramitru , directorul teatrului, o pană de curent a ținut în așteptare spectatorii, ce inundase Sala Mare, între care și ambasadorul SUA, vreo 40 min. Când, în sfârșit, s-a ridicat cortina, mulțumindu-le spectatorilor că au rămas solidar să aștepte, mi-am permis să remarc: Să rămână pentru totdeauna ridicată cortina din noi și noi!

Raia Rogac: Pe lângă manifestările culturale, inclusiv concursuri, cu public larg, pe care le organizaţi, uneori chiar şi moderaţi, la Chişinău sau Bucureşti, şi nu numai, mai nou, deseori, am întâlnit în reviste şi ziare de pe ambele maluri ale Prutului eseuri, cronici, crochiuri despre personalităţi marcante, semnate de Iuliana Gorea-Costin. E o datorie

de suflet, o pasiune mai veche de a fi şi în serviciul „peniţei” ?

Iuliana Gorea-Costin: Am scris dintotdeauna mai mult sau mai puţin, dar întotdeauna sub un imbold interior. Doi ani în urmă am avut onoarea să fiu aleasă membru al Comitetului Director al UZP, ocazie cu care mi s-a solicitat un autoportret. Am scris atunci: „Rod al iubirii părinţilor mei şi al timpurilor în care m-am născut, am devenit ceea ce sunt graţie circumstanţelor cu care m-am confruntat, consecinţelor acţiunilor, a zbuciumului interior - toate sintetizate în importante lecţii de viaţă. În funcţie de realităţi, am ales sau acceptat să fiu acolo, unde credeam că aş putea fi mai utilă oamenilor. Conştientă că împărtăşirea gândurilor, a convingerilor are un rol determinant în trezirea și desăvârşirea fiinţei umane, am scris şi publicat doar ceea în ce credeam cu adevărat. Manifest o stare de recunoştinţă pentru toate experienţele şi tot ce am simţit şi trăit.” În calitatea de membru al Comitetului Director al UZP am solicitat ca pe site-ul Uniunii să apară o rubrică permanentă, întitulată „Basarabia în actualitate”, prin care aducem spre analiză opiniei publice articole ce reflecta realităţile românilor basarabeni, care continuă să rămână ostaticii ai intereselor marilor puteri.

Raia Rogac: A reuşit pandemia să vă încetinească ritmul alert în desfăşurarea proiectelor, v-a pus anumite piedici? V-aţi adaptat la munca on-line?

Iuliana Gorea-Costin: Cred că perioada pandemiei a fost o perioadă de reflecţii și mai profunde asupra condiţiei umane, a rostului trecerii omului pe pământ. Am continuat activităţile, uneori şi cu mai mare sete de viaţă, prezenţă fizică, on-line la conferinţe, seminare, dezbateri, şedinţe…

Unul din proiectele inițiate în această perioadă a vizat evidențierea și promovarea pe canalele Trinitas TV a personalităților din diverse domenii de activitate umană (cultură, educație, medicină, administrație, afaceri) originari din Basarabia, care investesc și au investit în România. Povestea lor de succes, materializarea dorului de Țara-mamă, determinarea cu care au depășit obstacolele, curajul cu care au acționat poate fi interpretat drept un elogiu adus înaintașilor, făuritorilor Marii Uniri, în condițiile în care pandemia a restricționat desfășurarea altor acțiuni In memoriam, pe care le organizam tradițional în luna martie, marcând ziua în care Sfatul Țării din Basarabia a adoptat istorica hotărâre de unire cu Țara.

Raia Rogac: Aţi avut şi colaci de salvare?

Iuliana Gorea-Costin: Da, dintotdeauna: Credinţa, lecţiile istoriei, morala umană şi creştină - elemente definitorii a fiinţei umane.

Raia Rogac: Oare omenirea va însuşi, va ţine cont de această lecţie tristă, care încă durează şi care a răpit milioane de vieţi nevinovate?!

Iuliana Gorea-Costin: Se pare că atât omenirea, cât şi fiecare individ în parte, suntem forţaţi să ne definim menirea, să ne înţelegem rostul, să ne verificăm puterea de a renaşte …în Spirit.

Raia Rogac: Fără să vreau v-am asaltat cu seria de întrebări despre catastrofa pe care o suportă planeta noastră, dar să trecem la întrebări de suflet, care ne menţin starea de bine. Vă invidiez că aţi fost la Marea Serbare de la Putna, nu ştiu cum va fi descrisă de contemporani, îmi amintesc de avântul tânărului Eminescu şi a colegilor săi în organizarea primei ediţii cu 150 de ani în urmă…

Iuliana Gorea-Costin: Serbarea de la Putna este un semnal important pe care l-au lansat Patriarhia Română și Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Academia Română şi preşedintele ei Ioan Aurel Pop, iar determinarea tinerilor, care au reaprins nu doar simbolic candela sfântă de la mormântul marelui Domnitor - Străjer al Creştinătăţii, Ştefan cel Mare şi Sfânt, supranumit „Atletul lui Hristos” de către Papa Sixtus al IV-lea, ne induce încrederea că românii de pretutindeni sunt aproape de sfârşitul rătăcirii prin pustiul Conştiinţei Naţionale. (Moise şi-a purtat poporul prin pustiu - pustiul sufletului - până a dispărut ultimul sindrom de robie): „Unitatea românilor din viitor se sprijină pe conştiinţa unităţii românilor din trecut”, defineşte „fundamentele prin care fiecare generație își aduce contribuția sa la continuarea idealului unităţii românilor de pretutindeni. Ele rezonează cu principiul unităţii culturale ca bază a unităţii naţionale, care a fost expus în 1871”…. „nici o piedică nu ne mai stă în calea scopului nostru decât doar propria noastră neglijenţă şi nevoinţă”. Având conştiinţa că „acolo unde este inima tinerilor, acolo este viitorul”, adresăm o chemare către tinerii din generaţia noastră: Să fim naţionali, cu faţa spre universal! Să fim verticali, păstrând acelaşi ideal! Să fim uniţi ca români şi aşa ne vom împlini menirea! Aşa să ne ajute Dumnezeu.” Am citat din Declaraţia Congresului Studenţesc Aniversar din 16 august 2021.

Raia Rogac: Tot atunci, la Dumbrăveni, v-aţi întâlnit cu academicianul Mihai Cimpoi? Cu ce prilej?

Iuliana Gorea-Costin: La Dumbrăveni, județul Suceava a fost inaugurat Centrul Cultural „Eugen Simion” și s-a desfășurat festivalul literar Mihai Eminescu , ediția a IV-a. Acolo am avut bucuria să descopăr că Primarul Ioan Pavel şi Secretarul General Mihai Chiriac au deosebita calitate nu doar de a sfinţi locul, ci şi de a aduna și cinsti personalităţi din tot spaţiul românesc. La intrare în curtea Centrului Cultural, surprinzător, străjuiesc busturile lui Eugen Simion, Mihail Kogălniceanu şi… Mihai Cimpoi.

Îndemnat să facem o fotografie cu bustul, academicianul Mihai Cimpoi, în stilul caracteristic, mi-a destăinuit: „Cei de la Centru, spun că nu prea seamănă cu mine, așa că nu-mi rămâne decât să seamăn eu cu el (bustul)”.

Raia Rogac: Ce ar trebui să înţeleagă tinerele generaţii şi să poarte mai departe din lecţiile de istorie desfăşurate pe viu?

Iuliana Gorea-Costin: Ne-au răspuns tinerii participanţi la „Serbarea de la Putna-2021. Continuitatea unui ideal”, marcând 150 de ani de la Prima Sărbătoare a Românilor de Pretutindeni, organizată de Mihai Eminescu, pentru a defini idealul de unitate a tuturor românilor.

Nu putem sluji umanitatea fără a ne sluji naţiunea din care facem parte, aceste dimensiuni nu se opun, ci se interpătrund.

Raia Rogac: Anul acesta la Chişinău şi în alte localităţi, în mod tradiţional, s-au marcat cele două sărbători naţionale, cu mult fast, s-a desfăşurat Ziua Independenţei, fiind trei decenii de aniversare. Alături de preşedinta Maia Sandu au fost şi cei trei preşedinți ai României, Ucrainei și Poloniei. De câţiva ani şi în România se marchează Limba Noastră cea Română. Aţi participat la careva evenimente?

Iuliana Gorea-Costin: Cu aceste ocazii am urat la mulţi ani în binecuvântare şi împlinire a năzuinţelor de secole, moldovenilor-romani ai Basarabiei Moldave…De ziua Limbii Române însă am fost la Cimitirul Central de pe str. Armeană din Chişinău, unde tradiţional cinstim înaintaşii, care au luptat atât pentru Independenţa noastră față de imperiul sovietic, cât şi pentru dreptul de a vorbi şi studia istoria şi limba română. Spre regret, întrucât a fost modificată ora la care se organiza tradiţional comemorarea celor care s-au jertfit pentru drepturile noastre, ceremonia s-a desfăşurat într-un cadru semi-pustiu, dar… cu unii oficiali rătăciţi, preocupaţi să-şi facă fotografii. Amintesc că prima sărbătoare Limba Noastră cea Română a fost organizată de primarul Nicolae Costin în Piaţa Marii Adunări Naţionale din Chişinău, unde fiecare litera a alfabetului latin era urcată pe o coloana…În una din acele zile primarul Nicolae Costin i-a înmânat însemnele de Cetăţean de Onoare al municipiului Chişinău renumitului lingvist Eugen Coşeriu, iar liceul academic român-englez „Mircea Eliade” l-a avut drept oaspete pe Octavian Ghibu, fiul marelui învățător, Om politic, luptător pentru drepturile și unitatea poporului român, unul din participanții importanți la realizarea Marii Uniri de la 1918.

În urma demersurilor Ligii Culturale pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni, începând cu 31 august 2013, Ziua Limbii Române, zi cu semnificaţie aparte pentru toţi românii, este sărbătorită prin programe și manifestări cultural-educative, cu caracter educativ și ştiinţific, în baza Legii 53/2013 adoptată de Parlamentul României, în tot spaţiul românesc şi peste tot unde se

află vorbitorii limbii române. La prima ediţie a sărbătorii, pe care am organizat-o la Bucureşti, am inclus sub genericul „La izvoarele sărbătorii Limbii Române” şi vizionarea unora din cele mai emblematice filme ale cineaştilor de la Chişinău, cuvântul de deschidere a Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cât și diplomele de merit înmânate unor participanți din partea Patriarhiei României au însemnat nu doar susținere, ci comuniune.

Raia Rogac: Ați reușit să ajungeți anul acesta la inaugurarea anului școlar din Capitala R.Moldova, înainte de a ne împărtăși cu amănunte cum a fost, aș vrea să ne amintim de ora astrală a trezirii noastre de conştiinţă şi de suflet, când sub tricolorul renaşterii naţionale, I.Gorea-Costin a fondat primul liceu la Chișinău „Mircea Eliade”, scriitor pentru care, în vremurile de asuprire, puteai face puşcărie, dacă securitatea descoperea măcar o parte din cele 80 de lucrări ale remarcabilului cărturar.

Iuliana Gorea-Costin: De la deschiderea Liceului academic român-englez „Mircea Eliade” din Chișinău mi-am propus instruirea și educarea unei elite naționale, lipsite de complexe și prejudecăți, tineri conștienți de originea și identitatea lor, capabili să se afirme acasă și în lume. Cu eforturi comune profesori, părinți și liceeni am reușit, iar exemplu personalității lui Mircea Eliade, patronul spiritual al liceului, autorul afirmației „Frumos în noi e faptul căutării” și al chemării de a efectua drumul spre sine, ne-a inspirat în multe. Astăzi absolvenți noștri pot fi întâlniți în diverse țări din lume (vedeți harta localizării lor), în funcții și la locuri de muncă dintre cele mai prestigioase. Mă bucur pentru succesele lor.

Revin periodic la acest liceu, care rămâne și peste ani unul din cele mai performante din Moldova de răsărit, în acest an însă la 1 Septembrie 2021 la Chişinău, am mers la Gimnaziul „Nicolae Costin”, unde a fost dezvelit basorelieful lui Nicolae Costin. La eveniment au participat personalităţi notorii din spaţiul basarabean: Eugen Doga, Alexandru Arseni, Octavian Ţâcu, Nicolae Jelescu, Viorel Burlacu, Diana Guba, Valentina Volontir, Zina Izbaş, Eugenia Tofan, Ludmila Boțan, Mariana Seu, Nicolae Mocanu, echipa TVR Moldova s.a. Placa comemorativă, dezvelită de primarul actual al municipiului Chişinău Ion Ceban, sculptorul Valeriu Doicov, Ilinca Zaporojan, reprezentanta elevilor din gimnaziu şi subsemnata, a fost sfinţită de un sobor de preoţi de la Mitropolia Basarabiei şi Biserica „Sfânta Teodora de la Sihla”, în frunte cu protoiereul Ioan Ciuntu. Am oferit cu această ocazie în dar Gimnaziului seturi de cărţi şi agende, un televizor performant, colecţia de hărţi, reprezentând evoluţia spaţiului geografic românesc de-a lungul timpului şi ghiozdane, inscripţionate cu citatul: „Unirea Românimii e visul meu de fier” de Mihai Eminescu.

Vorbitorii, directoarea Gimnaziului Silvia Guzun, istoricii Alexandru Arseni, Octavian Ţâcu şi compozitorul Eugen Doga, au menţionat că Nicolae Costin avea calităţile unui profesor de excepţie, a unui Om Politic cu înaltă conştiinţă de Neam şi Ţara, iar actualul primar Ion Ceban a menţionat că Nicolae Costin este înaintaşul de la care avem de învăţat cu toţii. Am subliniat cu această ocazie că Nicolae Costin își propunea să lucreze cu materialul uman existent, fără a exclude pe cineva, nu era „mândru”, nu manifesta înfumurare, ci demnitate! Mare diferenţă între „mândrie”- mare păcat în credinţa noastră creştina şi demnitate considerată har divin. Am chemat asistenţa să-şi amintească de energiile creatoare manifestate de generaţia de înaintaşi în frunte cu Nicolae Costin şi să le exerseze în aceleaşi scopuri măreţe şi cu aceeaşi intensitate.

Discursul meu a fost unul succint, rostit din calitatea de prietenă de idei, soție și martoră a acelor timpuri, de aceea îmi permit să-l reproduc în întregime : Asistăm astăzi la un act de Justiţie „În Memoriam”, graţie imboldului colectivului didactic al Gimnaziului „Nicolae Costin”, condus cu onoare de doamna director Silvia Guzun, a eforturilor doamnei Valentina Volontir, şefa Direcţiei Cultură a Primăriei municipiului Chişinău, a primarului general Ion Ceban şi a sculptorului Valeriu Doicov. Firescul acestui eveniment desfăşurat la început de an de studii, în preajma evenimentelor majore din istoria noastră recentă, pe care le-am marcat la sfârşit de august, impun să amintesc că Nicolae Costin a fost: Profesorul universitar care semăna Lumina prin Cuvânt, atât în aulele universitare, cât şi la mitingurile de renaştere naţională; Tribunul Nicolae Costin acţiona strategic prin faptă şi cuvânt, contribuind la ceea ce avea să însemne dreptatea noastră divină, săvârşirea care avea să înceapă cu recucerirea drepturilor noastre fireşti de a vorbi şi învăţa în limba maternă – română, de a scrie în grafie latină, de a ne cunoaşte istoria, de a ne alinia împreuna cu întreaga naţiune sub flamura Tricolorului, de a ne pătrunde de chemarea imnului „Deşteaptă-te, române”…Aceste cuceriri ale drepturilor noastre, a celor născuţi în Răsăritul Românesc, au însemnat înainte de toate sacrificiul şi suferinţa generaţiilor şi generaţiilor de străjeri la poarta Ţării. Declaraţia de Independenţă – Actul de Constituire al Statului Republica Moldova, al cărui semnatar a fost şi Nicolae Costin, a consemnat voinţa noastră de ieşire din imperiul sovietic şi un pas spre ReUnirea cu Ţara - mamă, România. Un permanent cercetător al rostului „înşiruirii epocilor pe aţa“, cu o uimitoare capacitate de analiză a istoriei, Nicolae Costin înţelegea şi susţinea că doar o naţiune unită şi o Ţară reîntregită poate rezista în faţa intemperiilor timpului, poate ocupa cu demnitate un loc destoinic la masa popoarelor lumii, determinându-şi prezentul şi viitorul. Testamentar Nicolae Costin afirma: „Visul nostru de secole – reîntregirea teritorială şi naţională – trebuie îndeplinit! Nu exista altă cale. Cred că ne va ajuta Dumnezeu! “. Nicolae Costin credea că din neamul nostru se vor ridica alte generaţii de tineri capabili să înlocuiască golul lăsat de trecerea la Ceruri a generaţiilor de înaintaşi, adevăraţi patrioţi, conştiinţe luminate, care şi-au sacrificat viaţa pentru binele semenilor, pentru idealul naţional de reîntregire. Misiunea de a continua ne revine nouă – purtătorilor de memorie, nouă care i-am cunoscut şi i-am apreciat. Doar îndeplinirea acestui ideal – lăsat testamentar de înaintaşii noştri este răspunsul adecvat la jertfa lor. Aşa să ne ajute Dumnezeu! Un nou început! Un început de an cât mai bun elevilor şi cadrelor didactice de la Gimnaziul „Nicolae Costin”, celor din întregul Răsărit Românesc şi din întreaga Ţara!

Mulţumesc din inima tuturor!

P.S. Nicolae Costin avea extraordinara capacitate de a impune respect chiar şi adversarilor sau oponenţilor săi politici. Constatăm acest lucru şi după înălţarea la ceruri a sufletului său. Se va reveni asupra basoreliefului pentru a-l aduce cât mai aproape de chipul său real”.

Raia Rogac: Anul trecut am suferit o mare pierdere – cu doar o lună înainte de împlinirea a 89 de ani a plecat la cele veşnice prietena Iulia Scutaru Cristea din București, originară şi refugiată de două ori din Albota Cahulului, a fost nu doar prietena mea, ci a Basarabiei în întregime, visul ei cel mare a fost Mare Reîntregire. Acum îşi doarme somnul de veci în Cimitirul Bellu Luteran. După absolvirea Universităţii din Bucureşti a început ca reporter frenetic, după propriile mărturisiri într-un amplu interviu(am realizat mai multe interviuri cu ea), până a trecut definitiv la jurnalismul cultural, pe care l-a practicat până la pensionare şi după aceea. A avut două locuri de muncă stabile: „Veac Nou” și Redacţia Publicaţiilor pentru Străinătate. A colaborat la multe alte publicaţii: „Viaţa Românească”, „Secolul 20”, „Flacăra”, „Cinema”, „Femeia”, „Caietele Studioului Nicolae Iorga”, „Cuvântul Românesc”, „Pro Basarabia și Bucovina”, a publicat şi la „Literatura şi Arta”, „Glasul Naţiunii”, „Destin Românesc”. În aproape jumătate de secol a scris mii de articole de toate genurile, a tradus romane, memorii, proză scurtă, a prefaţat şi (inclusiv două cărţi ale mele) a lansat cărţi, a vernisat expoziţii. Merită să amintesc că împreună cu fiul Nicolae a lui Pan Halippa, în 1990, au fost primii membri fondatori ai organizaţiei „Pro Basarabia și Bucovina” din București, primele şedinţe ale căreia s-au desfăşurat chiar în locuinţa primului. Sunt împăcată sufleteşte şi mândră, cum ar fi spus însăşi Iulia Scutaru Cristea, că am reuşit să-i organizez o vizită la Albota, însoţită de nepoata Alina şi strănepoata Olguţa. A avut

parte de câteva surprize mari: am descoperit o doamnă Ana Rotaru, care i-a cunoscut părinţii, iar în casa părintească era centrul medical. Ca să vezi, tatăl ei a fost medic în judeţul Cahul! O surpriză a avut şi scriitoarea Lidia Constantinescu, originară din Cimișlia, când după 1990, însoţind-o împreună cu Claudia Partole şi Galina Precup, la prima vizită, a regăsit în fosta casă părintească o librărie. A doua călătorie i-am organizat-o I.Scutaru Cristea la Galați, unde a învăţat la Şcoala Eparhială de Fete şi a trăit o vreme cu părinţii, după refugiul din 1944, fiind şi de data aceasta însoţită de nepoata Alina Ciurez. Împreună cu dr. în filologie Ştefan Cristea, mai întâi coleg de facultate, apoi partener de viaţă de mai bine de şase decenii, om de o competenţă profesională şi bunătate excepţionale, au adunat ca albinele la stup, carte cu carte, o mare şi diversificată bibliotecă personală. Alina, împreună cu soţul şi copiii, locuiesc în Canada. S-a dorit din partea Iuliei Scutaru Cristea, acum şi din partea Alinei, ca această bibliotecă să ajungă în una sau mai multe biblioteci din Basarabia, ați putea cumva să sprijiniţi această dorinţă? Mă gândesc că nici aceste personalităţi nu pot fi lăsate într-un con de umbră şi uitare. A fost o unionistă inveterată şi a murit la zi însemnată – la 24 ianuarie, de Ziua Unirii Principatelor. Cu câteva clipe înainte de trecerea marelui hotar al nemuririi, Iulia Scutaru Cristea a încercat şi a reuşit să-şi amintească marşul Basarabiei, versurile şi melodia. Dovada o anexez mai jos. Am fost întotdeauna impresionată de memoria profundă de enciclopedist a regretatei jurnaliste, traducătoare, publiciste, redactor de marcă - Iulia Scutaru Cristea.

MARȘUL BASARABIEI

Azi noapte la Prut, războiul a-nceput,
Românii trec dincolo iară,
Să ia înapoi prin arme şi scut,
Moşia pierdută-asta vară.
Refren: Mergem în câmpia Basarabilor,
Plină de grâne, plină de dor.
Şi-n Bucovina cu mănăstiri şi brazi,
Mergem la luptă, dragi, bravi camarazi.
Azi Prutul uneşte pe fraţii Români,
Şi Nistrul al nostru e iară,
Iar Bugu-i hotar, între noi şi păgâni,
Din Tisa la Bug vrem hotare.
Refren: .....
Trăiască Românul şi Patria sa
Ca-n vremuri de odinioară,
Nimic nu vom da, pe veci vom jura,
Credinţă în Rege şi Ţară.
.....

Aceasta e copia manuscrisului.

Iuliana Gorea-Costin: E trist și mult prea dureros să constatăm câte jertfe pentru idealurile noastre aşteaptă recunoaştere şi înveşnicire. M-au impresionat în versurile din „Marșul Basarabiei”, prezența chemărei …Voi căuta pe cineva care ar putea să le pună pe ritmuri muzicale adecvate.

Vaslav Havel, ex-președintele Republicii Cehe, se pare, că diferenția idealurile de iluzii astfel: pentru idealuri trebuie să lupți, iar iluziile sunt aruncate celor mulți să facă ce vor cu ele.

Raia Rogac: Şi poate ultima întrebare: în ciuda faptului că unioniştii, spre regret, unii meritau din plin, nu s-au regăsit în componenţa noului parlament de la Chişinău, credeţi că într-un viitor mai apropiat sau mai depărtat Basarabia, dar şi Bucovina, se va reuni cu Patria-mamă România?

Iuliana Gorea-Costin: Dintotdeauna pe platforma unionistă am participat în scrutinul pentru alegerile parlamentare din 11 iulie pe listele Partidului Unităţii Naţionale şi mă bucur că reprezentanţii acestui partid au dus o campanie corectă şi cinstită, n-au minţit, n-au acţionat machiavelic, manipulând ipocrit electoratul, nu şi-au fixat drept scop voturi cu orice preţ, au acţionat cu gândul la viitorul tuturor românilor. Îi felicit pentru acest prinos, pentru că adevăratele biruinţe sunt cele care schimbă mentalităţi. Totodată, nu pot să nu-mi exprim îngrijorarea pentru valul de ură şi îndemnurile la răzbunare pe care au urcat unii pentru a ajunge la putere. E cazul să ne întrebăm mai mult retoric: cu astfel de energii se poate construi ceva? Am evoluat sau involuat pe parcursul de la „Limbă română! Alfabet latin! Noi suntem români!” la „Hoții! Unde e miliardul furat?” Îndemnul la răzbunare și mândrie e laitmotivul ce trebuie să domine cel de-al doilea stat românesc?

În pofida acestor lucruri, cu toată puterea inimii, cred că Actul de Dreptate pentru neamul nostru se va săvârşi! Întreaga lume este în schimbare! Păcat, că se încetinește prea mult și se încurajează „jocul de-a țara”…

Nobleţea spiritelor și conștiințele înalte, mințile luminate care s-au consacrat viața pentru reîntregire și unitatea națională, exemplul lor ne învață că nu compromisurile pentru câștiguri ușoare, ci demnitatea și onestitatea este condiția firească a Dumnezeirii din fiecare.

Marșul Unitații Naționale va continua cu și mai mare forță să semene Adevărul, convinși fiind că “nu poate exista o politică veritabila fără consecvență, adevăr și moralitate!” Corneliu Coposu

Curajul și demnitatea cu care a acționat echipa Partidului Unității Naționale, calitatea umană a celor care au votat aceasta echipă este onoranta și determinantă . Mulțumesc tuturor.

Raia Rogac: În cadrul emisiunii „Obiectiv Comun” de la TVR Moldova de Ziua Limbii Române aţi vorbit de începutul luptei pentru revenirea Acasă a acesteia, pentru revenirea la patrimoniul cultural şi identitar. Un rol important îl aveau şi noile instituţii de învăţământ. În acea perioadă activam la Radio Moldova, duceam lipsă acută de vorbitori, oamenii se temeau de „microfon”, treptat această frică a dispărut, mai ales la tinerii studioşi. Îmi amintesc cum ne îmbrăţişam de bucurie cu altă colegă de la Radio Tamara Dorogan, când auzeam cât de frumos vorbesc limba română elevii în transportul comun, în stradă, evident în primul rând, la ore… Dar şi părinţii îşi doreau ca odraslele lor să cunoască o limbă română literară, să-şi îmbogăţească vocabularul. Tot în acea perioada, o dată, lângă Biblioteca Naţională, câţiva muncitori executau lucrări de sudare. Un tătic, cu un copil de vreo patru-cinci ani de mână, foarte curios, îl tot întreba ce fac aceştia. Tot zăbovind cu răspunsul, el s-a apropiat de mine, eu fiind în trecere pe-acolo, să mă întrebe cum să-i spună micuţului corect în limba română despre această lucrare, cunoscând doar termenii în limba rusă… I-am spus că sunt nişte sudori care sudează o spargere… Tatăl i-a spus copilului şi am citit pe faţa lor o mare satisfacţie, au evitat o capcană… Cu mare părere de rău constat că acel avânt şi elan al tuturor de a vorbi o limbă corectă română s-a diminuat. Un rol nefast îl au, deseori, şi multe posturi de radio și tv comerciale, unde purtătorii de opinie nu se jenează să afişeze pentru publicul larg expresii greşite, calchieri din limba rusă, alteori chiar substituiri de

de cuvinte în limba rusă, mai nou şi în limba engleză, uneori din necunoaştere, alteori din dorinţa de a amuza… Chiar zilele acestea, am auzit, şi nu o dată, căci e vorba de o secvenţă de publicitate, la o emisiune de mare audienţă, cum prezentatoarea le-a spus participanţilor: tare greu ne „zavodim”…

Deci, lupta trebuie continuată…pentru curăţirea limbii române, vorbirea şi scrierea în haină literară.

Iuliana Gorea-Costin: Da, cu regret mai atestăm la astfel de cazuri, ca de altfel și încercări de a ne ademeni în labirinturi politice referitor la denumirea corectă a limbii noastre materne-româna.

Recent, cineva revoltat indica și la site-ul actualului guvern al Republicii Moldova în care cetățenii erau felicitați cu prilejul sărbătorii limbii noastre fără a indica și care este ea. O fi fiind și aceasta o manevră politică, doar că deloc nouă.

Amintesc că poetul Grigore Vieru, afirma:„Demnitatea-i pâinea învierii”.

Să dea Dumnezeu să reînviem cu toții!

Vă mulțumesc mult pentru interviu. În speranța că noul val al covidului va trece cât mai curând şi ne vom putea întâlni la evenimente de amploare, de suflet, ca altă dată, şi ne vom putea bucura şi îmbrăţişa.

Interviu realizat de Raia Rogac, pentru “ Destin românesc”, publicat în 2021 An XVI (XXVII) Nr. 3-4 (117-118)

Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar IULIA GOREA-COSTIN decorată cu Ordinul României Serviciu Credincios

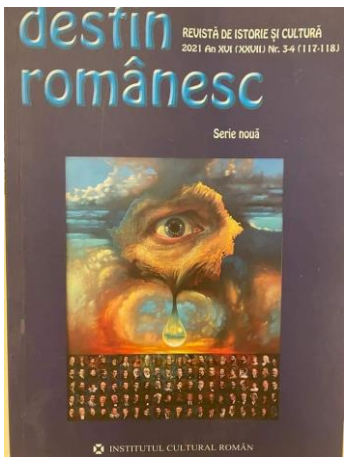

DAN TOMA DULCIU

Corespondența Iuliei Hașdeu cu Bogdan Petriceicu Hașdeu, editată de avocatul Iuliu Dragomirescu

Înființarea la București, la 11 februarie 1883, a *Societății Presei Române,* având ca protagoniști două nume cunoscute: Mihai Eminescu și B. P. Hașdeu, ales ca președinte, ne-a determinat să privim acest eveniment cu mai multă atenție. Despre acest moment al nașterii primei forme organizate de asociere profesională există narațiuni diferite. Astfel, într-un studiu succint despre „*Ziaristica română din zilele noastre*“, sub semnătura lui Const. Bacalbaşa, publicat în 1922, ca un capitol la lucrarea *„Istoria presei românești“* de N. Iorga (pe care acesta o semnase cu pseudonimul „*Ziarist“*), se arată că promotorul acestei inițiative a fost Mina Minovici, directorul publicației „*Curierul financiar“*. După mai multe întruniri prealabile, în sfârșit a avut loc adunarea de constituire a acestei asociații de presă, care s-a desfășurat chiar în localul redacției revistei „*Curierul financiar*“. Publicația menționată anunța că, sâmbătă 29 ianuarie 1883, „*redactori ai diferitelor ziare din țară au ținut o întrunire cu scop de a pune bazele unei societăți a presei, așa cum există în toate țările din Europa. În această primă întrunire s-a numit o comisie compusă din d-nii N. Xenopol, D. Aug. Laurian, Barbu Constantinescu, Mina Minovici şi D. Roco, care să elaboreze statutele societăţii"*.

Mina Minovici, tatăl celor trei cunoscuți frați (Mina, Nicolaie și Ștefan Minovici, primul, organizatorul „*Institutului Medico-Legal*”, al doilea, întemeietorul „*Salvării*“ și al treilea, chimist), era preocupat, mai ales, să se poată asigura o pensie ziariștilor la retragerea lor din jurnalism.

Printre oamenii de presă prezenți la adunare amintim pe: Mihai Eminescu, I. Gh. Bibicescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Nicolae Ghiţescu, I. Valentineanu, Zamfir Arbore, D. Racoviţă, Const. Bacalbaşa, etc. Unii dintre ei îl preferau ca lider pe C.A. Rosetti, considerat *„adevărat ziarist de profesie"*, iar alții pe Hașdeu, deși era apreciat „ *doar ziarist diletant*".

Şi totuşi, a fost ales Haşdeu!

Această victorie l-a bucurat enorm pe Hașdeu, care anunță pe soția și fiica sa, aflate la Paris, că „*ziariștii de la Românul, România Liberă, Timpul, Telegraful, Războiul, etc., fondând „Societatea presei române", l-au ales cu majoritate de voturi președinte, pe dânsul, în concurență cu C. A. Rosetti, care a căzut"*. (C. Manolache, *„Scânteietoarea viață a Iuliei Hașdeu*“, pag. 167-168). În cele din urmă, Haşdeu a renunțat la președinție, demisionându în favoarea lui C. A. Rosetti. Acesta a rămas președinte de onoare al primei societăți a presei din România până în aprilie 1885.

Tot atunci şi-a încetat activitatea şi „*Societatea Presei Române”*, care nu a reușit să-și atingă scopurile pentru care a fost creată, limitându-se doar la constituirea de comitete de ziariști pentru colectare de fonduri de ajutorare a unor sinistrați din Huși sau a unor actori cărora le-a ars circul... Câțiva ani mai târziu, se înființează „*Societatea Presei”,* alegându-l ca președinte pe D. Aug. Laurian, directorul „*României Libere”*.

Într-o altă narațiune, se afirmă că, în anul 1882, în redacția publicației *„Curierul financiar*” cu sediul în *Pasajul Român,* s-a constituit în scopuri filantropice „*Comitetul General al Presei”,* compus din C.A. Rosetti (*„Românul*”) – președinte, Ioan G. Bibicescu („*Românul*”), Grigore Păucescu („*Timpul*”), D. A. Laurian, („*România liberă”*), Mina Minovici („*Curierul financiar”*), Al. Ciurcu (*L'Independence Roumaine”*), I. I. Fundescu („*Telegraful*”), Gr. H. Grandea („*Războiul român*”), Fr. Damé – secretar.

În februarie 1883 este ales Comitetul de Administrație al Societății, format din Bogdan Petriceicu Haşdeu („*Revista nouă*”) – președinte, D.A. Laurian („*România liberă*”), G. Steriadi („*Gazette de Roumanie”*), G. Misail („*Binele Public”*), Mihail Eminescu („*Timpul*”), G. Bibicescu („*Românul*”), Al. Ciurcu („*L'Independence Roumaine*”), Mina Minovici („*Curierul financiar*”) – casier. Se mai spune că B. P. Haşdeu renunță pe loc la funcţia dobândită, mai ales pe seama intervențiilor lui Eminescu și că același C. A. Rosetti a preluat portofoliul rămas vacant, pe care îl va ocupa până la sfârșitul vieții, când societatea încetează să mai existe.

Dar să revenim la prezența numelui Hașdeu în presa bucureșteană, de data aceasta cu o știre tragică:

”*În ziua de 17 Septembrie 1888, într-o Sâmbătă, s-a stins din viaţă, în curtea bisericii Mihai Vodă, Iulia Hasdeu, cea din urmă mlădiţă a ilustrei familii, în vârstă numai de optsprezece ani”*, scria profesorul G.D. Scraba, în ziarul „*Universul*” (nr. 254, 18 septembrie 1938, p. 5). „*Dar dacă lulia Haşdeu n-a trăit decât viaţa scurtă a unei flori, ea a strălucit ca o floare între flori*”, precizează în continuare acesta.

Din nefericire, scrisorile Iuliei, adresate familiei, întregind profilul acestei geniale poete, au văzut lumina tiparului doar sporadic și la mulți ani după tragicul ei sfârșit.

Tot în presa vremii, o succintă biografie a acestei geniale poete, răpită în plină tinerețe de o soartă crudă, este prezentată de scriitorul G. I. Ionescu-Gion („*Revista Nouă”*, anul 1, nr. 10/noiembrie 1888):

„Iulia Haşdeu s-a născut la 2 Noiembrie 1869, în Bucureşti. La vârsta de doi ani şi jumătate... Iulia Haşdeu citea deja, deşi nu putea pronunța bine toate cuvintele... La opt ani, ea trecuse examenele claselor primare...La vârsta de 11 ani, Iulia terminase cele patru clase gimnaziale la liceul Sf. Sava... Muzica, îndeosebi pianul, a fost printre studiile sale favorite, fiind premiată de către Conservatorul din București. Ajunsă la Paris, intră la Colegiul Sévigné... apoi în Iulie 1886, la Sorbona, trecu atât examenul de retorică, cât şi cele de filosofie. In Aprilie 1888 urma să depună licența. Peste un an, în 1889... ar fi trebuit să prezinte la Sorbona o teză având ca subiect: „Filosofia nescrisă a poporului român: teodiceea, metafizica, logica, psihologia, etica”. Însă, soarta a vrut altfel. Încă din anul 1887 începuse să verse sânge, cu toate că a încercat zadarnic, pe malurile lacului Geneva mai întâi, apoi la mănăstirea Văratec, să-şi întărească sănătatea şubrezită. Începând cu anul 1882, Iulia Haşdeu începe să scrie, mult şi variat, în limba franceză. Operele ei postume, publicate prin îngrijirea părintelui său, sunt: Bourgeons d'avril, Rêves et fantaises, Chevalerie, Confidences et Canevas, Théâtre, Legendes et Contes. Un al patrulea volum, care ar fi trebuit să apară, era întitulat: Paralipoménes: Études, Pensées, Récits, Impressions, Fragments. Iulia Hasdeu are peste o sută de poezii, unele cu subiect românesc, precum „Roumanie“ şi mai cu seamă „Berceuse roumaine“ („Cântec de leagăn"), cu traduceri în limba română, realizate de părintele său şi de T. D. Sperantia, creație literară pusă

pe note de G. Ștefănescu."

Mai aproape de zilele noastre, presa timpului ne informează în legătură cu strădaniile publicistice ale Marietei L. Creangă (1940), Ciprian Doicescu (1941), dar mai ales ale avocatului Iuliu Dragomirescu (1943) de a prezenta cititorilor epistolarul Iuliei Hașdeu.

În anii 70 ai secolului trecut sunt tipărite culegeri de scrisori aparținând lui Hașdeu și fiicei sale, inițiativă continuată cu o pasiune demnă de admirație de către Prof. univ. dr. Crina Decuseară Bocșan, specialistă recunoscută a biografiei și operei acestei geniale fiice a lui Bogdan Petriceicu Hașdeu, președinta asociației care poartă numele ilustrei poete.

Ediții critice ale acestei corespondențe au fost tipărite și de către alți pasionați de istoria literară, cum ar fi Jenica Tabacu, fosta Directoare a Muzeului de la Câmpina, aceste contribuții aducând un tezaur de date celor îndrăgostiți de opera magnifică și biografia tragică a Iuliei Hașdeu.

Câteva cuvinte despre avocatul devenit nu numai legatar al moștenirii lui Hasdeu ci și editor și biograf al acestuia. Trebuie spus de la bun început faptul că viața și opera lui Bogdan Petriceicu Hașdeu vor deveni mai bine cunoscute, urmare a cărților publicate de Iuliu Dragomirescu. Acesta, basarabean ca și Hașdeu, — chiar considerat de unii istorici literari drept fiu natural al savantului — frecventează asiduu locuința bătrânului cărturar de la Câmpina, în special după 1903—1904. Probabil că asemănarea de nume (soția și fiica se numeau Iulia) îl fac pe avocat un personaj influent în viața cărturarului căzut în uitare, rămas tot mai singur, părăsit de toți foștii lui prieteni. Astfel, avocatul Iuliu Dragomirescu (1878-1949) are în scurtă vreme o puternică trecere pe lângă Hasdeu, atât de mare încât îl convinge să schimbe conținutul inițial al testamentului. Ca urmare, la sugestia acestuia, B. P. Hasdeu ajunge să ignore chiar ultima dorință fierbinte a soției, și anume aceea de a dona proprietatea de la Câmpina (castelul şi curtea acestuia) *Academiei Române,* așa cum lăsase cu limbă de moarte soția Iulia, și recunoscuse chiar el, în 1903: „*Noi ne-am hotărât de mult a dărui castelul nostru Academiei"*. Cu excepția turnului, care este asemenea unei biserici, restul spațiului, adică „*3 apartamente a 3 camere",* va „*fi pus în fiecare vară la dispoziția a 3 academicieni săraci sau bolnavi, în special de peste Carpați"*.

Soția îl mai rugase pe Hașdeu să doneze *Academiei Române*, al cărei membru fondator fusese soțul ei, chiar vice-președinte, și impresionanta bibliotecă a savantului, alcătuită din „*cele 5000 de cărți, manuscrise şi documente, multe, foarte prețioase*", precum şi dreptul exclusiv de a edita scrierile lui B. P. Hasdeu şi ale Iuliei Hasdeu, considerate „*unica avuţie a noastră"*. Un gest similar făcuse acesta și în 1859, când este numit custode al *Bibliotecii Şcoalelor*, căreia îi donează 4000 de volume.

La *Biblioteca Academiei* se găsesc un număr de documente donate de Bogdan Petriceicu Hasdeu, manuscrise aparținând savantului, inclusiv chestionarele privind „*Obiceiele juridice ale poporului român. Programa* (1878)", respectiv „*Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română* (1884-1885)", în baza cărora se colecționează un bogat material folcloric. Manuscrisele aflate în fondurile *Bibliotecii Academiei Române* nu sunt, din păcate, nici astăzi valorificate integral.

Așadar, în variantele ulterioare ale testamentului, dispoziția privind *Academia Română*, ca donatar al averii lui Hașdeu, dispare în mod ciudat.

Totuși, Iuliu Dragomirescu, în calitate de executor testamentar al cărturarului retras la Câmpina, a predat *Academiei Române,* în anul 1925, o bună parte din arhiva de manuscrise ce au aparținut lui Hasdeu. Despre restul de scrisori, documente și manuscrise deținute de Iuliu Dragomirescu nu se mai știe nimic, în zilele noastre, mai ales cum au dispărut și unde anume.

În anii '30-'40 ai secolului trecut, Iuliu Dragomirescu va publica, cu precădere în „Tribuna Basarabiei" (fiindcă avocatul trăia mai mult la Chișinău), documente, studii și comunicări referitoare la B.P. Hasdeu, Iulia Hasdeu și membrii familiei cărturarului basarabean etc, ceea ce înseamnă că arhiva Hasdeu se afla atunci la acesta. În 1943, cum vom arăta mai jos, Iuliu Dragomirescu anunța publicul că a pregătit un volum conținând corespondența familiei Hasdeu, ceea ce ne determină să credem că la acea dată, acesta era încă în posesia scrisorilor și documentelor din fondul Hasdeu. După moartea acestuia, survenită câțiva ani mai târziu, cum am mai precizat mai sus, s-a pierdut urma acestor scrisori, cu toate că la Arhivele Naționale, dar și la Biblioteca Academiei sunt păstrate câteva documente epistolare.

Iuliu Dragomirescu este, fără îndoială, un personaj demn de toată lauda, având un rol covârșitor în protejarea moștenirii materiale a marelui dispărut. Se știe că, începând cu anul 1926 până în 2007, reprezentanții unei familii maghiare s-au judecat inițial cu executori numiți de B.P. Hasdeu și ulterior cu Primăria Câmpina.

Practic, timp de trei generații, de la bunic la nepot, membrii familiei Hajdeu din Ungaria au intentat procese, încercând să demonstreze cu anumite documente că ei sunt moștenitorii legali ai omului de știință.

Prima cerere de punere în posesie a venit de la baronul Ervin Hajdeu, domiciliat în Cluj şi fratele acestuia, Ștefan Anton Alexander Hajdeu, din București, la 5 martie 1926, la 18 ani după decesul lui B.P. Hasdeu.

Câteva decenii mai târziu, Dr. Gaspar P. Hizdeu – Hașdeu, decedat în anul 1972, își afirma în public calitatea de a fi descendent al savantului român, chiar publicând în anul 1958 o carte intitulată „*Viața și operele lui B. P. Hasdeu"*.

Acest autor va tipări traducerea în limba maghiară a poemului dramatic, în cinci cânturi, „*Răzvan și Vidra*", creație a lui B.P. Hasdeu, având un studiu introductiv semnat de prof. univ. Gáldi László (1959).

În fine, încă două lucrări ale lui Gaspar P. Hizdeu – Hașdeu, respectiv „*Aurora Timpurie"* (1968), dedicată Iuliei Hașdeu, precum și romanul „*Trei pentru Europa"*, pe care acesta îl propune spre ecranizare lui Francisc Munteanu, ar justifica dreptul de proprietate asupra moștenirii lui Hașdeu.

Este posibil ca numele Hasdeu să fie o pură coincidență, care nu poate justifica drepturi succesorale directe. Putem să ne imaginăm, prin reducere la absurd, ce ar însemna apariția unei cereri de retrocedare similare, în zilele noastre, vizând domeniul Ipotești, introduse de către urmașii poeților polonezi Ludwig Eminowicz, respectiv Roman Eminowicz, revendicare justificată pe o vizibilă similitudine de nume, chiar foarte amplu documentată într-un studiu apărut în anul 1923 în „ *Junimea Literară*", nr. 4-5, intitulat "*Familia Eminowicz în Polonia*", semnat de Grigore Nandriș, sugerând în subliminal o înrudire a familiei *Luceafărului* cu poeții polonezi Ludwig Eminowicz, ctitorul expresionismului polonez, care încă mai locuia la Varşovia, respectiv poetul Roman Eminowicz, care tocmai decedase în acea perioadă, în 1920.

Nici vorbă de așa ceva, însuși G. Călinescu aducând argumente solide, în stilul vehement ce îl caracterizează: *„este doar o întâmplătoare potrivire de sunete"*; a-l lega genealogic pe Michael von Eminowicz de Mihai Eminescu este totuna cu „*a se pierde în legendă"*, cu „*a socoti pe Eminescu născut din zmeu și din Baba Dochia"* (cf.„*Viaţa lui Mihai Eminescu*", Litera, Chișinău, 1998, p. 17-18).

Așadar, referitor la aceste coincidențe, în domeniul dreptului altele sunt probele admise. Or, B. P. Hasdeu a lăsat prin testament averea sa unor legatari precis individualizați, personalități cunoscute ale vremii: scriitorul Barbu Ştefănescu Delavrancea, Emil Costinescu, fost ministru de finanțe şi fost primar al Bucureştiului, Constantin M. Ciocâzan, fost primar al Craiovei, membru de frunte al Baroului Dolj, şi avocatul Iuliu Dragomirescu.

Acesta din urmă a dus în instanță greul luptei împotriva presupușilor succesori ai lui B. P. Hasdeu dar și a altor îndoielnici moștenitori „*spirituali*" ai Castelului de la Câmpina.

Timp de aproape 40 de ani, avocatul Iuliu Dragomirescu a susținut în justiție dorințele testamentare ale lui B.P. Hașdeu, reușind să anihileze pe cale procesuală toate cererile falșilor moștenitori.

Diferendul nu s-a încheiat nici după dispariția primilor solicitanți, dimpotrivă, a fost preluat de-a lungul anilor de descendenții „*presupusului baron străin*".

Astfel, în anul 2002, Primăria Câmpina a fost somată, în baza Legii 10/2001, să retrocedeze în natură *Castelulul Iulia Hasdeu*.

Ajungându-se evident la proces, în 2007, judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție au decis, definitiv și irevocabil, respingerea acțiunii introduse de Petriceicu Hasdeu Tadeus Gerogian, ca fiind nefondată.

Dorințele imaginarilor moștenitori vizau în mod esențial terenul în suprafață de un hectar din jurul castelului. De fapt, miza reală era în legătură cu resursele uriașe de petrol din zona Câmpina. *Castelul Iulia Hasdeu* nu are nimic de a face cu acestea, el fiind foarte căutat de către turiști din toată lumea, mai ales vizitat de către pasionații de ezoterism.

B.P.Hasdeu a precizat în testamentul său olograf, autentificat la Tribunalul Ilfov, datat noiembrie 1906, ca bunurile sale mobile și imobile, terenul, castelul și clădirile să fie donate Familiei Regale, numindu-l drept legatar universal pe Prințul Nicolae al României.

Însă, familia Regală refuză moștenirea, iar în acest caz, după cum se precizează în testament, averea lui Hasdeu revenea, conform Codului Civil, celor în drept la succesiune.

Grijuliu cu posteritatea sa spirituală, Hasdeu a stabilit ca manuscrisele sale să fie încredințate avocaților Constantin M. Ciocazan și Iuliu Dragomirescu, care aveau menirea să le dea „*destinația pe care o vor considera mai potrivită*".

Aceiași avocați, în calitate de executori testamentari, sunt îndrituiți să exercite exclusiv dreptul legal asupra tuturor operelor literare și științifice, urmând să depună sumele obținute din valorificarea lor într-un fond numit „*Iulia Hasdeu*".

În ceea ce privește *Castelul de la Câmpina*, executorii testamentari aveau obligația, așa cum ceruse B.P. Hasdeu, „*de a-l transforma în templu sau muzeu, după cum vo*r".

Prin urmare, textul testamentului autentic olograf nu face vorbire, *„expresis verbis*", de vre-un legat special pentru rudele din Ungaria, care să le permită să preia castelul sau alte proprietăți.

Este adevărat, Hasdeu revine cu un codicil adițional la prima formă a testamentului, prin care dăruie menajerei sale, Anica Manolescu, un teren cu casă, cabana portarului, un inel, un ceas de aur masiv și toate obiectele de argint moștenite de la tatăl său. Dar aceasta nu înseamnă că autorul testamentului a modificat sau anulate celelalte clauze, care rămân valabile.

Hasdeu a murit la 25 august 1907 și deși ultima sa dorință, exprimată clar ca, după moartea sa, *Castelul de la Câmpina*, biblioteca, manuscrisele și documentele, extrem de valoroase, să folosească oamenilor dornici de studiu, aceste cereri aveau să fie îndeplinite abia peste o jumătate de veac.

Autoritățile au refuzat să preia *Castelul de la Câmpina* și să-l transforme în muzeu, deși avocatul Iuliu Dragomirescu s-a zbătut mai bine de 30 de ani, insistând pe lângă diverse instituții ale statului, în speranța că moștenirea lui Hasdeu va fi salvată.

În acest fel, monumentul spiritist de la Câmpina se distrugea pe zi ce trece. Singurul care a acceptat donația Hasdeu a fost generalul Ion Antonescu, în anii 40, însă venirea războiului a făcut caducă această acceptare.

Abia în anii '50, *Sfatul Popular Câmpina* a preluat în administrare castelul — căzut în ruină pe atunci. În anul 1965 s-a decis transformarea lui în Muzeu, s-au luat măsuri pentru repararea sau întreținerea sa.

Dar Iuliu Dragomirescu a fost nu numai un bun avocat ci și un autor prolific.

Iată doar câteva din creațiile sale:
-Iuliu Dragomirescu, [...]. [*Cântărea Cântărilor*, Poemă ebraică]. [Traducere de] Iuliu Dragomirescu, Bucuresci (Tip. Lucrătorilor Asociaţi, Marinescu & Şerban), Bran, 1901.
-idem, *Flori de argint*, [de] Iuliu Dragomirescu. *Poeme. Cantilene. Odoare. Trofee. Rosa mystica. Phantasmata*, Bucureşti (Tip. l'Independance Roumaine), 1907.
-idem, *Ideile şi faptele lui Bogdan Petriceicu Haşdeu*, de Iuliu Dragomirescu, Partea I. 1836-1863, Bucureşti (Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, S-r I. St. Rasidescu), 1913.
-idem, *Poemele*, [de] Iuliu Dragomirescu, *Poveşti. Flori moarte. Flori albastre*, Libr. Leon Alcalay (Tip. Lucrătorilor Asociaţi, Marinescu & Şerban), 1903.
-idem, *Poemul jubilar*, [de] Iuliu Dragomirescu. Bucureşti (Tip. Universitară A. G. Brătănescu), 1906.
-idem, *Poesii*, [de] Iuliu Dragomirescu, Vol. I. *Lacremi*. *Cartea mistică*. *Miresme*, Bucuresci (Tip. Lucrătorilor Asociaţi Marinescu & Şerban), 1900.
-idem, *Solare*, [de] Iuliu Dragomirescu, Bucureşti (Tip. M. S. Niculescu & Comp.), 1904.
-idem, *Starea de asediu. Studiu juridic*, de Iuliu Dragomirescu, Avocat. Bucureşti (Tip. Gutenberg, Joseph Göbl S-sori), 1914. (16 x 10).

Acesta a scris și câteva prefețe:

-M. Eminescu, *Bogdan Dragoş*, Prefață de Iuliu Dragomirescu, Bucureşti, 1906.
-B. P.Hasdeu, *Trei Crai de la Răsărit*, Prefață de Iuliu Dragomirescu, Bucureşti, 1915.
-B. P. Hasdeu, *Ursita*, [Prefaţă de Iuliu Dragomirescu], Bucureşti, 1910 ; ed. II, 1915.

Sunt trei domenii, așadar, unde numele lui Iuliu Dragomirescu trebuie neapărat evocat: Eminescu, Hașdeu și.....*Cântarea Cântărilor*.

Iuliu Dragomirescu a intrat în istoria eminescologiei prin aceea că a tipărit în premieră drama istorică *Bogdan Dragoș*, rămasă printre manuscrisele *Luceafărului,* la Editura Librăriei Leon Alcalay, în 1906, căreia îi dedică o prefață. Acesta recunoaște: „*Prin publicarea ei am socotit numai meritul de a pune piatra mea admirativă la piramida de glorie ce i se cuvine"*.

Referitor la „*Cântarea Cântărilor*", Iuliu Dragomirescu este printre primii traducători din ebraică, oferind o variantă în versuri, în limba română, având opt capitole. În prefața lucrării, el spune că a vrut să facă „*o operă pioasă"*, rămânând fidel interpretării propuse chiar de Origen.

Ulterior, a lăsat tot forma ebraică, păstrând numerotarea strofelor românești, făcând o paralelă cu stihurile ebraice.

În ceea ce privește conținutul teologic, această traducere nu diferă mult față de traducerile anterioare, însă lexicul este oarecum greoi și, se poate spune, văduvit de diversitate semantică.

Ce conțin scrisorile trimise de Iulia tatălui său? Ele sunt importante pentru înțelegerea raporturilor spirituale profunde dintre tată și fiică.

Anterior, această cunoaștere se bizuia doar pe conținutul unui număr mic de scrisori, ce fuseseră tipărite ici și colo în presă, precum și pe epistolele Iuliei Hașdeu, apărute în perioada interbelică într-o foaie de ziar din Chișinău.

Iată, de pildă, traducerea unei scrisori în limba franceză, trimisă de fiica sa lui B. P. Haşdeu, prin care aceasta își anunța tatăl că este grav

bolnavă: textul a fost publicat de Iuliu Dragomirescu în „*Tribuna Basarabiei”* din 9 Februarie 1937. *„...Sunt destul de serios bolnavă de câteva zile. Da, sunt bolnavă; nu te îndoieşti, nu-i aşa? Mă apasă-n piept şi-mi face rău, ca şi spatele; mă sfâşie o tuse seacă şi uneori mă înăbuşe. Nu ies din casă, nu cânt, beau siropuri, pun să-mi ungă cu iod spatele şi pieptul, mă scol la 6 ceasuri în loc să mă scol la 4 ca de obicei, şi nu mă simt cu mult mai bine. Asta din cauza timpului deplorabil de-aici. După un frig de 8 grade, o căldură de 5 la 7 grade şi acum un dezgheț destul de rece, cu un aer pătruns de umezeală, cât va ţine aşa nu pot spera o îmbunătăţire a stării mele care este, mărturisesc, penibilă. Dar, ce-mi pasă! la optsprezece ani toate trec, iar munca te vindecă de tot şi ţine loc de sănătate...“* (8 ianuarie 1887).

În urmă cu două decenii am avut șansa să găsesc un document al avocatului Iuliu Dragomirescu, al cărui conținut îl prezint mai jos. El luminează biografia atât de puțin cunoscută a acestuia, a cărui dragoste pentru adevăr și dreptate a făcut ca acest unic monument/castel clădit de B. P. Hasdeu în memoria fiicei sale să supraviețuiască și să fie vizitat de atâția oameni și în secolul XXI.

Iată textul:

„Deşi nimeni nu s-a încumetat până astăzi să cerceteze în lumina criticei ştiinţifice şi literare personalitatea lui Hasdeu, ostracizat dar temut, în viaţă fiind, precum şi opera fiicei lui, totusi, pentru a înlesni în mare măsură întreprinderea de sinteză a operei şi condiţiunile elaborării ei prin cercetarea întâmplărilor zilnice ale vieţii lor, am fost îndemnaţi să publicăm integral, în special, corespondenţa lui Haşdeu cu incomparabilul fenomen individual, care a fost Iulia Haşdeu.

În succesiunea lor, scrisorile intime, schimbate între tatăl şi fiica poetă, pline de vervă, de sensibilitate, de umor, de ştiinţă şi de lumină, printre amănunte de mici neînţelegeri familiare la început, de permanente greutăţi pecuniare, de socoteli contabile şi preocupări de gospodărie, se leagă între ele, în mod cronologic, ca un roman al vieţii trăite, cu peripeţiile ei.

Aflăm în ele informaţii preţioase despre multe personagii ale timpului lor, precum şi despre munca istovitoare depusă de tatăl şi fiică şi defilează atât viaţa noastră literară cât şi gândirea franceză şi atmosfera Sorbonei, contopindu-se apoi într-o singură povestire cu întâmplări captivante şi cu un final de elegie prin moartea Iuliei.

Corespondenţa începe acum 66 ani, în 1876, când copila Iulia, născută la 14/2 Noiembrie 1869, nu avea decât şapte ani şi încetează în Mai 1888 când abia împlinise 18 ani. Iulia Haşdeu era la Paris, împreună cu mama sa, urma cursurile colegiale şi universitare şi plecase în Franţa în împrejurările arătate în corespondenţă.

Scrisorile ei, cu începere de la 12 ani, sunt în franţuzeşte. Ele dovedesc cât de bine şi-a asimilat limba franceză în forma clasică a operelor ei publicate în proză şi în poezie, ceea ce stârnise surprinderea lumii intelectuale din capitala Franţei.

Scrisorile tatălui sunt în româneşte. Toate sunt publicate fără alterare, cu abreviaţiunile de nume necesare într-o asemenea delicată materie.

Ne abţinem de la orice comentarii critice deoarece nu noi avem calitatea, pregătirea ştiinţifică, talentul expunerii şi vocaţiunea de a stabili elementele emotive şi intelective ale acestei corespondenţe, considerată în întregul ei, în legătură cu operele ambilor scriitori.

Şi în plus, prin depărtarea în care am trăit – mulţi ani în Basarabia – şi prin natura ocupaţiunilor noastre, am pierdut orice contact cu ambianţa necesară acelor concepţii de ştiinţă şi de artă, acelor vibraţii de poezie şi de cântec cu care trebuie să fie întâmpinată opera suavă a Iuliei, împletită cu uriaşele creaţiuni ale tatălui. Şi nu am fi ieşit din tăcerea pe care ne-au impus-o viaţa şi tristeţea ei, departe de orice notorietate, dacă nu ar fi o delegaţiune imperioasă a cărei conştiinţă o avem.

Această obligaţiune superioară ne-a fost delegată prin testamentul lui Haşdeu, în care formulându-şi dispoziţiile sale de ultimă voinţă, a testat întreaga sa avere Principelui Nicolae, ca un omagiu de adâncă veneraţiune pentru dinastia domnitoare a Hohenzolernilor şi o întrupare a speranţelor României viitoare.

Principele Nicolae, legatarul universal, fiind atunci în vârstă de doi ani, organele regale şi tutelare, din anumite consideraţiuni, au renunţat juridiceşte la succesiune.

În baza testamentului care prevede cazul de caducitate a legatului testamentar regal, subsemnatul am avut vocaţiune succesorală la averea lui Haşdeu, sub beneficiu de inventar, împreună cu Emil Costinescu, ministrul de la finanţe al timpului, Delavrancea, marele scriitor, deputatul Ciocârzan, Tudor Rădulescu, înalt funcţionar de stat, şi maestrul G. Ştefănescu, bărbaţi prea onorabili şi vechi prieteni ai lui Haşdeu.

Toţi sunt decedaţi, şi dintre toţi am mai rămas în viaţă doar subsemnatul, care prin legat particular expres, am moştenit încă şi manuscrisele lui Haşdeu, spre a le da destinaţiunea pe care o vom crede de cuviinţă. Şi noi am crezut de cuviinţă, ca după trimiterea în posesia beneficiară, prin hotărârile judecătoreşti legale, să salvăm din vandalismul războiului în primul rând manuscrisele ce ni s-au testat, şi, după demobilizarea noastră din războiul mondial la care am luat parte, să le depozităm pentru conservare la Academia Română, care a binevoit să accepte liberul depozit al acestor preţioase relicve.

Se află acolo, pe lângă mult material ştiinţific şi literar, încă şi corespondenţa lui Haşdeu cu diferiţi eruditi ai Europei, anume scrisori în româneşte, franţuzeşte, englezeşte, italieneşte, nemţeşte, ruseşte, polonă, ungară. În plus, corespondenţa lui Haşdeu cu Fr. Miklosich, Baudouin de Courtenay, Alex. Wesselofsky, Novacovici, Max Müller, A. H. Gayce, W. White, G. A. Schrumpf, B. D. Woodword, Wenzel, Contele Kuun, Paul Hunfalvy şi alţii.

În ce priveşte vechile documente, hrisoave, condici, manuscrise şi un imens număr de cărţi preţioase ridicate din Castelul lui Haşdeu, înainte de Războiul Mondial din ordinul Guvernului de pe vremuri, şi apoi în timpul războiului şi cel şi al devastării Castelului, oricine se interesează şi, fireşte, dacă are şi calitatea legală, poate să ceară informaţii la Arhivele Statului, unde se află duse, în împrejurări pe care nu aici e locul să le arătăm.

Astăzi, Castelul lui Haşdeu, ruinat de natură a aduce atingere securitatii nationale a României şi, fantastic, îşi profilează umbra în mijlocul marelui său parc, apărat şi păstrat de noi, aşa cum a fost lăsat de Haşdeu. Stările de război, diferitele procese numeroase, încercările îndrăzneţe de cotropire, încălcările, amestecul unor persoane fără calitate, revendicările absurde, sub pretextele făţarnice ale amintirii lui Haşdeu, completa lipsă de fonduri şi alte mii de greutăţi au întârziat restaurarea, însă, înlăturând toate piedicile şi cortegiul lor de neplăceri, noi am luat toate măsurile trebuitoare – şi în curând nădăjduim să se dea o deslegare acestei situaţiuni.

Mai presus de toate, însă, operele lui Haşdeu-tatăl şi ale Iuliei, atât cele publicate - astăzi rarisime şi uitate, cât şi cele care urmează să fie publicate, aşteaptă revizuirea şi coordonarea lor. În ce priveşte operele fundamentale ale lui Haşdeu, ele sunt dispărute cu totul din circulaţiune, nu se găsesc decât prin Bibliotecile publice şi nu pot fi cercetate decât de rarii specialişti în genurile în care a scris Haşdeu.

*Marile lui opere, „**Arhiva Istorică a României”, „Istoria Critică a Românilor”, „Limba Română vorbită între 1550-1600”, „Cărţile poporane ale românilor”, „Istoria limbei”,** adunate sub titlul general de **„Cuvente den bătrâni”, „Magnum Etymologycum Romaniae”** au fost pe vremuri tipărite într-un mic număr de volume numai şi în ediţii de erudiţie.*

*Vechile periodice pe care Haşdeu le-a redactat la Iaşi în tinereţea lui: „**România”, „Foaea şi Foiţa de istorie şi Literatură”, „Din Moldova” şi „Lumina”** nu sunt cunoscute decât din menţiunile bibliografice ale unor manuale didactice.*

*„**Aghiuţă”, „Satyrul”** au rămas doar în anecdote literare, „**Traian”** şi **„Columna lui Traian”** nu sunt menţionate decât de specialişti, iar ultimele exemplare au fost cerute lui Haşdeu de Academia Imperială din Petersburg, al cărei membru vestit era. Un număr imens de lucrări, în toate genurile, sunt risipite prin publicaţii de mult uitate, şi nimeni nu mai ştie de urma lor.*

*Pentru un anumit public, Haşdeu nici nu exista decât prin cercetările sale transcedentale spiritiste. Publicaţiile mai recente ca „**Revista Nouă”** sunt epuizate. „**Răzvan şi Vidra”, „Ioan Vodă cel Cumplit”, „Sic Cogito”** şi câteva nuvele satirice din tinereţea lui au fost reeditate în mici ediţii. Iar în noile provincii operele, şi chiar numele lui Haşdeu, nu se pomenesc decât în deobşte de vechii cărturari de acum cincizeci de ani, dacă mai există.*

Cu toate discuţiile ce a provocat, opera lui Haşdeu s-a impus chiar în admiraţia adversarilor lui. Va fi cu putinţă, mai curând sau mai târziu să se reediteze opera completă a lui Haşdeu, care ar putea fi grupată după diferitele genuri în care Haşdeu a excelat. În operele sale istorice, filologice, arheologice, etnografice, literare, poetice, dramatice, politice, etice şi încă şi în alte manifestări ale gândirii omeneşti, Haşdeu a fost totdeauna novator şi plin de inducţiuni geniale.

Publicând deci corespondenţa lui Haşdeu cu fiica sa Iulia, care limpezeşte mult psichologia ambilor, am pus la adăpost de uitare şi prăpăd considerabilul material de informaţiuni care creşte în valoare odată cu trecerea timpului.

Nota dominantă a acestor scrisori este iubirea. Iubirea fiicei şi iubirea soţiei, dar mai presus de toate iubirea de ţară în vecinica sa formă, reiese din întreaga operă publicată a lui Haşdeu, transmisă în mod hereditar din străbunii lor până la Iulia. Iubirea de ţară mai presus împleteşte marile creaţiuni ale lui Haşdeu tatăl, totdeauna pe piscul minţii omeneşti, cu virginalele cântări ale Iuliei. Fie în proză, fie în poezie, nimeni n-a cântat atât de mult România şi această notă se accentuează şi în corespondenţa ce publicăm……..

Pentru critica pozitivă, manifestările intime ale tuturor oamenilor mari, mai ales în corespondenţele lor, din vechime, de la Pliniu cel Tânăr, până la Carlyle şi Emerson, au o însemnătate aşa de mare, ca şi operele lor.

Dacă scrisorile intime lămuresc în mare parte personalitatea lui Haşdeu, plin de virtuţi civice, soţ ideal şi sublim părinte, ele completează opera Iuliei Haşdeu, atât cea publicată, cât şi cea care aşteaptă să fie publicată, în caz când se va ivi vre-un neprevăzut şi mare poet consacrat s-o înţeleagă şi să-i dea o interpretare. Iulia Haşdeu, în prea scurta sa viaţă şi precocitatea ei atât de fecundă, nici n-ar putea fi înţeleasă decât dacă, printr-o ficţiune poetică am atribui opera ei unei preexistenţe extraterestre în imponderabilul în care cu toţii ne disociem, ceea ce n-ar putea s-o facă decât un mare poet.

Viaţa ei a fost un poem de o puritate eterică, şi numai acel trubadur sau neprihănit cavaler al lui Graal, pe care îl evocă în cântecele sale de „chevalerie”, ar avea putinţa să o celebreze.

Într-o constelaţiune din oceanul cerului apare din când în când o stea de frumuseţe răpitoare, numită drept aceea steaua Mira. Ea scânteiază câtva timp în mod surprinzător în vecinicul mister al spaţiului şi apoi micşorându-se din ce în ce dispare cu totul în infinit, pentru că după câtva timp să reapară oferind din nou contemplării omeneşti aceiaşi ciudată succesiune.

Şi dacă ne-ar fi îngăduit să stabilim o analogie metaforică între opera unei fiinţe pământeşti şi o formaţiune siderală ne-am îndrepta închipuirea spre steaua Mira.

După enigmatica strălucire a scurtei sale vieţi, Iulia Haşdeu

Iulia Haşdeu, sursa foto: Wikipedia

a dispărut în eternitatea umbrelor, precum Mira se pierde în infinitul ei de topaz. Steaua Mira însă revine din imensitatea astrală să lumineze iarăşi, singurătăţile noastre îngheţate – dar Haşdeu tatăl n-a mai avut bucuria să-şi revadă copila pe cerul gândirii terestre, după legile metempsichozei în arhimagia cărora s-a adâncit în ultimele sale cercetări.

În scrisorile ca şi în opera Iuliei Haşdeu zadarnic am căutat cea mai mică urmă din sentimentalismul celor de 18 ani. Marile sentimente pornesc din idei, şi poemele tremurătoare ale Iuliei nu evocă decât eroii din basme, regii legendari, ondinele visului şi vremea lebedelor care purtau pe Lohengrin, învingătorul lui Frederic de Telramund:

„Plus haut ! Plus haut toujour !
Plus haut ! C’est ma devise,
Arrière les amours
Que le vulgaire prise !”

Februarie 1943

Iuliu Dragomirescu

Să fie aceasta o prefață scrisă în zadar pentru o culegere de scrisori ce nu a mai fost tipărită ?

Dan Toma Dulciu

ATHENEUL ROMAN

MIHAI MAXIM

Rusalka română în visele lui Dostoievsky

*"Dacă dragoste nu e, nimic nu e", cuvintele Apostolului Pavel din **Întâia epistolă către Corinteni,** ar putea constitui laitmotivul întregii vieţi a celebrului scriitor rus Fiodor Dostoievski.*

*De la iubirea tainică a tânărului, devenit peste noapte celebru prin romanul **"Umiliţi şi obidiţi"** - trecând prin dragostea mistuitoare din anii maturităţii târzii - şi până la dragostea triumfătoare din perioada declinului vieţii biologice, Dostoievski a parcurs un drum dramatic, marcat de suferinţă, boală, sărăcie, vicii şi nefericire.*

Obişnuit ca în dragoste mai mult să ofere decât să primească şi lăsând în fiecare femeie pe care a iubit-o o parte din sufletul său generos, el a trăit cu intensitate sentimentul iubirii, arzând intens la flacăra lui sacră.

Viaţa sentimentală a genialului scriitor rus prezintă un plus de interes pentru cititorul român pentru că, la un moment dat, destinul zbuciumat al lui Dostoievski s-a intersectat cu drumul aventuros, patetic, al unor descendente din os domnesc din Transilvania.

* * *

În vara lui 1864, la câteva luni de la moartea primei sale soţii ("Dragostea nefericită") şi după eşecul pe plan sentimental al călătoriei cu Apollinaria ("Dragostea neîmpărtăşită") prin cazinourile Europei, Dostoievski primeşte la redacţie o scrisoare de la o tânără scriitoare. Aceasta îi trimitea o povestire, "Visul", cu rugămintea de a-i fi publicată în "Epoca". Deşi povestirea era mediocră, el este impresionat de entuziasmul si puritatea ideilor autoarei şi cedează, publicând-o în suplimentul literar al revistei sale. Mai mult chiar, răspunde la scrisoare şi încearcă să afle cât mai multe detalii despre expeditoare. Uitase oare, că nu cu mult timp în urmă, tot cu o scrisoare şi cu o povestire publicată în revista sa a început romanul cu tânăra maximalistă care l-a făcut să sufere atât de mult? Sau spera că soarta îi trimite un colac de salvare pentru a scăpa de robia iubitei infidele?

Tânăra ce bătea la poarta consacrării se numea Anna Corvin-Krukowski, fiind fiica mareşalului nobilimii din gubernia Vitebsk. Era o descendentă îndepărtată a lui Matei Corvin, ai cărui urmaşi şi-au părăsit ţara în secolul al XV-lea, stabilindu-se în Lituania. Aici s-au înrudit prin familia Glinski cu ţarii ruşi. (Gândul ne duce fără voie la o altă familie domnitoare, şi-l avem în vedere pe Dimitrie Cantemir, care, trei secole mai târziu, va repeta experienţa urmaşilor regelui ungur de sorginte română. Dacă familia Cantemireştilor a lăsat prin Antioh, fiul fostului domnitor, urme notabile în devenirea poeziei şi a limbii ruse, tânăra Corvin va eşua în literatură, însă va rămâne în istoria literaturii prin scurta sa idilă cu Dostoievski).

Dar viaţa merge înainte. Redactorul "Epocii" şi scriitoarea debutantă, căreia i se va publica şi o a doua povestire, continuă să corespondeze. Părinţii află de preocupările Annei. Le consideră un capriciu de domnişoară, însă tatăl îsi ia măsuri asiguratorii - le cenzurează scrisorile şi-i atrage atenţia soţiei: "Nu uita că Dostoievski nu este din lumea noastră şi, de fapt, ce ştim noi despre el? Numai că este ziarist(*!*) şi fost ocnaş. Bună recomandare, nimic de zis! Trebuie sa fiţi foarte prudente cu el!"

Familia Corvin-Krukowski se mută în iarna anului următor la Petersburg şi Dostoievski începe să o viziteze pe proaspăta sa admiratoare. Aceasta era de o frumuseţe deosebită (apropiaţii ii spuneau "Rusalka"): blondă, cu părul cârlionţat, zveltă, mlădioasă, cu

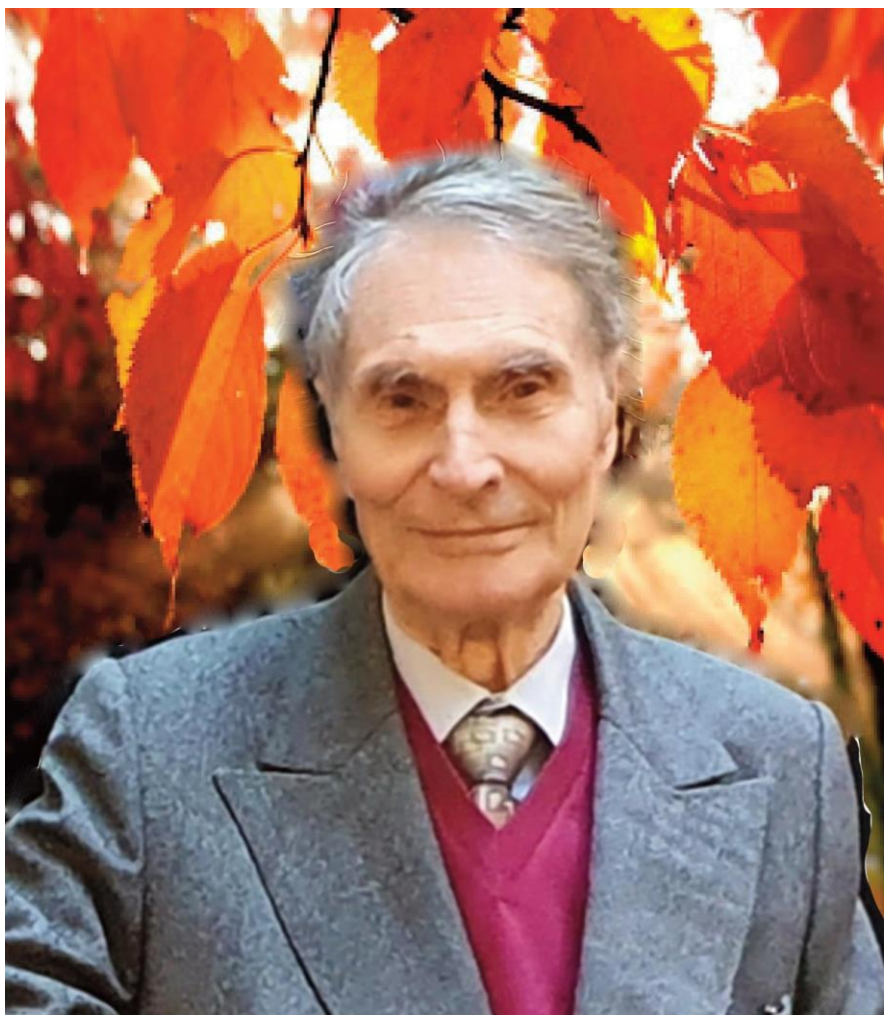

Mihai Maxim

faţa albă şi cu ochii mari. Gândea destul de matur pentru cei douăzeci de ani abia împliniţi. L-a cucerit, fără să întâmpine vreo rezistenţă, pe bărbatul de două ori mai în vârstă ca ea prin frumuseţe, puritate, inteligenţă şi sinceritate. Dostoievski a fost însă surprins de interesul tinerei de viţă nobilă pentru ideile democratice ale timpului - libertate, egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbaţii, progresul social, idei pe care le împărtăşise şi el când era de vârsta ei şi l-au apropiat de cercul Petraşevski. Și pentru care era să plătească cu viaţa. Deşi aceste idei îi deveniseră străine cu timpul, farmecul tinerei nihiliste l-a determinat să le discute împreună în lungile şi frecventele vizite pe care i le făcea. Discuţia se transforma apoi într-un monolog, prin care scriitorul îşi captiva audienţa formată de cele mai multe ori din Anna și sora ei mai mică, Sofia.

Fetele îl ascultau vrăjite, chiar dacă el povestea despre pseudo-execuţia din piaţa Semionovskaia, sau despre prima lui criză de epilepsie.

Povestea despre sine, adresându-se numai Annei, fără să bage de seamă cu câtă emoţie îl urmărea Sofia, cea cu părul negru şi cu ochii căprui, " Ţiganca", cum îi spunea Dostoievski. Aceasta se îndrăgostise de el cu dragostea înflăcărată a adolescentei, în care adoraţia copilărească se îmbina cu presimţirea pasiunii de femeie. Suferea, plîngea, visa la el şi a trăit în imaginaţia sa un adevărat roman de dragoste cu scriitorul cu peste treizeci de ani mai în vârstă. Fetiţa îndrăgostită de Dostoievski va deveni mai târziu una dintre cele mai cunoscute femei ruse, profesoara univesitară de matematică şi savanta Sofia Kovalevskaia, a cărei faimă va depăşi cu mult graniţele Rusiei. A avut o viaţă scurtă, dar strălucitoare, intensă şi chiar romantică, rămânând până la moarte fidelă ataşamentului din copilărie pentru Dostoievski.

În decursul câtorva luni Anna îl cucerise pe scriitor, care încă mai spera să-şi refacă viaţa. Si cum Apollinaria era departe şi îi

provocase numai durere si dezamăgiri, Dostoievski a îndrăznit să spere, şi nu era prima dată când la el speranţa se transforma în convingere, că o descendentă din os domnesc tânără, bogată şi frumoasă, cu perspective dintre cele mai frumoase, şi-ar putea uni viaţa cu...un fost ocnaş.

Într-o seară, când mama Annei plecase cu mătuşile la teatru şi a rămas singur cu Anna, Dostoievski i-a mărturisit sentimentele sale şi i-a cerut mâna. Luată prin surprindere, tânăra a evitat să-i dea un răspuns cert, iar el a luat încurcătura ei ca un răspuns afirmativ. În continuare o va trata ca pe logodnica sa şi se va comporta ca atare. Au existat momente când ea se simţea măgulită să devină soţia unui scriitor atât de talentat, mai ales că visa să devină şi ea scriitoare, şi i-a făcut un timp jocul. Uitaseră că barierele dintre ei, prin multitudinea lor, insurmontabile – de clasă socială, de educaţie şi de vârstă, făceau imposibilă întemeierea unei familii.

Trezirea la realitate a fost dură pentru amândoi. Mama şi mătuşile au organizat o serată unde a fost invitat şi Dostoievski. "Logodnicul" a avut neinspiraţia de a se îmbraca în frac; fracul îi statea anapoda şi el îşi dădea seama de aceasta. Iată cum va povesti mai târziu Sofia serata care a trezit-o pe Anna la realitate: "El s-a înfuriat de cum a intrat în salon. Ca toţi oamenii nervoşi, devenea timid în prezenţa unor necunoscuţi, iar când această companie îi era inferioară şi nu-i plăcea, se închidea în sine...Voia să-şi reverse asupra cuiva ciuda creată de acest sentiment şi de aceea se contrazicea cu invitaţii, îi cicălea, se purta urât, devenea ridicol". Prima ieşire în societate l-a făcut să scadă în ochii Annei, dar au mai apărut şi alte neînţelegeri. Ei se contraziceau din cauza conservatorismului lui. Ea credea în progres, ştiinţă si ideile socialismului, iar el o ironiza pentru aceasta. Tot din jurnalul Sofiei: "El are nevoie de o cu totul altă soţie, nu de mine- i-ar fi spus Anna. – Soţia lui va trebui să i se dedice în totalitate, să-i dea viaţa ei şi să se gândeasca numai la el. Iar eu nu pot să fac aşa ceva, pentru că vreau şi eu să trăiesc.

Și apoi e atât de exigent, de nervos. El vrea să mă acapareze cu totul şi în prezenţa lui eu nu pot fi eu, cea adevărată".

Între logodnici a avut o explicaţie finală înainte de reîntoarcerea Annei la moşie şi el a dezlegat-o pe fată de promisiunea făcută. Iată ce va scrie Dostoievski despre aceasta: "Anna Vasilievna este una dintre cele mai minunate femei pe care le-am cunoscut. Este extraordinar de deşteaptă, de cultivată, cu vaste cunoştinţe literare şi are o inimă bună. Este o fată cu înalte calitaţi morale, însă convingerile sale sunt diametral opuse concepţiilor mele şi ea nu-mi poate face concesii, este prea categorică şi e puţin probabil că am fi fost fericiţi împreună. Eu o absolv de promisiunea dată şi-i doresc din suflet să întâlnească omul care să gândească la fel ca ea şi să o facă fericită."

Urarea i s-a îndeplinit şi peste patru ani Anna Corvin-Krukowski se va căsători la Paris cu revoluţionarul francez Victor Jacques Larre, va lupta pe baricadele Comunei din Paris, iar mai tarziu, după multe aventuri şi greutăţi, se va stabili cu soţul în Rusia.

Si-a păstrat până la moarte convingerile de stânga, ceea ce nu a împiedicat-o să rămână prietenă cu Dostoievski. Pe la mijlocul anilor '70, când s-a mutat la Petersburg, se întâlnea frecvent cu scriitorul şi cu familia acestuia. Si lui îi făcea plăcere să o viziteze şi să discute cu ea. După cum vedem, scurtul lor roman nu a dat naştere la resentimente, în schimb, a constituit premisa unor relaţii prieteneşti.

A fost normal să se întâmple aşa, pentru că între ei nu a fost dragoste; a fost doar "Iluzia dragostei".

Dragostea adevărată pentru Dostoievski urma să vină: avea să fie "Dragostea biruitoare", până la sfârşitul vieţii.

Mihai Maxim

Anna Korvin-Krukovskaya

Biografie

Anna Korvin-Krukovskaya s-a născut în 1843 la Vitebsk într-o familie aristocratică rusă bogată. Anna s-a opus cu tărie guvernării autoritare a țarului și a fost un mare susținător al lui Nikolai Cernîșevski, care a fost închis pentru că a publicat *Ce-i de făcut ?* (1862), cartea influentă care pledează pentru o restructurare radicală a societății ruse în cooperative de muncă.

Inițial, Anna a plecat să locuiască la Paris, unde s-a asociat cu alți radicali precum Louise Michel și Noémie Reclus. Datorită legilor sale relativ liberale și toleranței față de refugiații politici, Anna s-a mutat în Elveția, unde exista o comunitate rusă numeroasă, inclusiv prietena ei din copilărie, Elisabeth Dmitrieff.

A studiat medicina la Geneva și, în 1867, s-a căsătorit cu Victor Jaclard, un coleg de studiu și activist politic. Cuplul a devenit activ în Internaționala I și a fost profund influențat de opiniile anarhiste ale lui Mihail Bakunin și Sergi Nechayev.

În ciuda faptului că Victor fusese deja condamnat la deportare, cuplul a ajuns la Paris și, de la începutul Comunei, ambii au jucat roluri importante în susținerea și apărarea acesteia.

Ea a co-fondat și co-editat revista *La Société*, împreună cu André Léo.

Activă până în ultimele ore ale Comunei, în ajunul intrării trupelor de la Versailles în Paris, Anna a fost una dintre puiținele femei numite să formeze o comisie pentru implementarea unui program de educație revoluționară pentru fete.

Când Comuna din Paris a fost înfrântă, Victor a fost condamnat la moarte și Anna la deportare în colonia penală din Noua Caledonie. Cu toate acestea, în octombrie 1871, cu ajutorul surorii ei Sophia și al soțului ei, Vladimir Kovalevsky, soții Jaclard au evadat și au fugit la Londra, rămânând o perioadă cu Karl Marx. În această perioadă, Anna a început să traducă lucrarea lui Karl Marx Das Kapital în rusă.

În 1874, Anna și soțul ei s-au întors în Rusia, unde a lucrat ca jurnalist și traducător. Anna și-a reluat activitățile politice, susținând diferite organizații și grupuri precum populiștii și Voința Poporului – grupul care l-a asasinat pe țarul Alexandru al II-lea în 1881.

Soții Jaclard au evitat represiunea care a urmat în Rusia, deoarece o amnistie generală le-a permis să se întoarcă în Paris unde și-au continuat munca de scris și jurnalistic.

Anna a murit la Paris în 1887.

Redacția

ELENA MITRU

Bucureștiul „meu” în anul 2022

Elena MITRU

Au trecut aproape trei ani de când nenorocirile aruncate peste lume (nu de Dumnezeu) și-au făcut mendrele și au răsturnat rostul lumii, încât acum, în anul 2022 nu se mai știe cum să se reia cursul vieții. După haosul în care lumea s-a aflat dintr-odată și încercările de a supraviețui printre știrile și îndrumările controversate ale „aleșilor noștri”, cât și a persoanelor îndreptățite să ne informeze corect (în speță doctorii, oamenii de știință, etc.) cei care s-au salvat, care au trecut pragul pandemiei, încearcă să readucă totul la normal.

Nici nu se mai știe despre ce normalitate se pune problema, fiindcă și aceasta s-a schimbat. În consecință, într-un fel, se reia cursul vieții, reconstruind cu răbdare și atenție drumul rătăcit.

Am reușit și eu, să „rup lanțurile” aruncate peste Ocean și să aterizez în București, orașul natal. Desigur că nu numai odată am scris despre el, dar îl simt de fiecare dată cum mă primește și îmi amintește de viața mea, cine am fost și cine sunt. Pentru el, orașul meu, m-am bucurat, am plâns și am suspinat de nenumărate ori, pe străzile și bulevardele lui, printre mastodonții din beton sau cărămidă, prin parcurile pline de zburătoare și vegetație. Străbat cu pașii mei fiecare trotuar îmbătrânit și el odată cu mine.

Revăd cu ochii minții toate evenimentele prin care am trecut, care și-au lăsat amprenta anilor. Nu las să treacă nici-o zi fără să revăd vitrina atelierului de lucru al tatălui meu din str. Dianei colț cu Piața Rosetti. Mă așez în fața ei pentru câteva minute pentru ca gândurile să dea curs amintirilor care vorbesc. Ocolesc după aceea blocul și observ că localul din Piața Rosetti nr.3 unde funcționa „pe vremuri” Asociația Artiștilor Plastici Amatori (AAPA) – a cărui membră am fost - a suportat și el anumite transformări. Imediat în spatele lui, își caută „culcuș” o altă construcție – poate bloc de locuințe - numai de constructori știută și de cei aferenți lucrărilor respective. Și plec!

Cu pași înceți dar siguri, merg prin fața Teatrului Național, unde-l întâlnesc pe marele Ion Luca Caragiale, privind satisfăcut la „Căruța cu paiațe”, cu care se află parcă într-o conversație nesfârșită. Iar eu vin și zic: să fi trăit el acuma, cum ar fi fost Cațavencii, Brânzovenești, Chiriacii, etc. în viziunea atâtor schimbări pe care le-a adus timpul în societate?

Traversez prin pasaj și ies în fața Facultății de Arhitectură pe care o salut cu respect și ajung la clădirea Cercului Militar. Acolo, în cele trei săli, sunt expuse lucrări de artă ale câtorva artiști plastici. Uneori, observ că o idee (de exemplu mestecenii) apare în mai multe lucrări, ca un fel de variațiuni pe aceeași temă, pentru că și artiștii plastici au stilul personal care-i detașază.

Merg mai departe, deși astăzi s-a anunțat o zi caniculară și ajung la bătrânul și inegalabilul Lipscani-Centrul Vechi. În fiecare perioadă a vieți lui atât de lungă, a suferit schimbări. Acum, acolo, funcționează și multe baruri. Se remarcă firmele „CLĂT*eat*ĂRIE”, CARTIFISSERIE”, „SCOVERGĂRIA MICĂ”, „LINGURIȚE DULCI” etc.

Amintirile și pașii mă poartă spre strada Soarelui, unde locuise mătușa mea, tanti Fima, până în anii 1960, după care și-a dat duhul și a plecat pe căi neștiute. Astăzi însă, strada este ca o fundătură între toate străzile din zonă. Presupun că blocul în care a trăit mătușa mea a fost demolat pentru interese nobile, fiindcă în zonă se fac săpături arheologice care durează de foarte mulți ani și nu am puterea să presupun că se vor încheia curând. Mă las deci, în voia pașilor și continui drumul, întocându-mă pe bulevardul Elisabeta, unde nu mai văd țipenie de cinematografe, unde altă dată (cam de multișor), bucureștenii (și nu numai) petreceau timpul în fața ecranelor pentru a viziona filmele mult dorite. Aici își spune cuvântul progresul prin care au luat ființă instrumentele electronice care înlocuiesc „vechiul” nemaifiind nevoie de sălile de cinematograf în așa mare măsură. A mai rămas totuși firma –Cinematograful București- poate spre aducere aminte sau dintr-o oarecare nostalgie a cuiva.

Din nou în Cișmigiu, pe care nu-l găsesc într-o stare mai bună față de anul 2019, de exemplu. Edilii s-au schimbat, promisiuni se tot fac (încât ne-am și obișnuit cu ele). Colac peste pupăză, găsesc lacul Cișmigiu într-o formă de degradare greu de descris- secat complet- iar aerul în jurul lui este de nesuportat. Mai întâi, am crezut că mi se pare, când am auzit comentariile trecătorilor care nu știau cum să părăsească mai repede zona, convingându-mă astfel, că nu era o supoziție a mea, ci un dureros adevăr, care se asociază cu gama de blocuri nerenovate - recondiționate, multe chiar părăsite, strecurate printre cele îngrijite (băgate în seamă), parcă pentru a le sprijini și menține (la linia verticală), acele blocuri care aduc și mențin între pereții lor, pagini de istorie nescrisă și neauzită, acelea care se stâng de mână cu cele noi, într-o „horă a plângerii”, iar pentru ca totul să fie și mai impresionant, Graffiti, -arta străzii–o formă de manifestare artistică, (citat artist plastic Lucian Dobârtă), care se găsește pretutindeni, lasă în unele locuri impresia că sfârșitul lumii este tot mai aproape. Până la urmă, sunt foarte puțini aceia care știu într-adevăr ce înseamnă acest tip de artă, putând să interpreteze ce anume exprimă ea.

În zorii altei zile, trec prin fața spitalului „Colțea”, în fața căruia, câteva persoane se străduiesc să facă o oarecare curățenie, folosind tradiționala mătură. Mi-am zis că este o întâmplare de moment, dar iată că numai câțiva metri mai„ la vale”, în fața Bisericii „Sf. Gheorghe”, văd un tânăr care mânuiește cu aceeași convingere, același tip de mătură. O fi asta o nouă metodă aplicată de „edilii noștri”, mai bine zis „aleșii lor”, în secolul în care trăim, pentru a menține curățenia pe bulevardele Bucureștiului-capitală Europeană, sfidând astfel toate ideile progresiste care au creat tehnologii noi, spre binele tuturor?

În altă zi, îmi port pașii pe Calea Victoriei, vechiul Pod al Mogoșoaiei și ajung în Piața Palatului Regal. Urechile mele, aud strigăte de nemulțumire și speranțe ale acelora care au „făcut Revoluția”și care și-au pierdut viața, cel mai scump „dar” de la Bunul Dumnezeu, luptând pentru o cauză dreaptă. Dumnezeu să-i odihnească în pace! Întâlnesc statuia ecvestră a Regelui Carol I, care supraveghează parcă împrejurimile, și-l salut cu respectul cuvenit. Ajung în fața Ateneului Român unde mă întâmpină statuia Luceafărului Mihai Eminescu,și-mi vin în minte versuri din opera lui, pe care îl salut de asemenea cu tot respectul.

Îmi continui drumul și ies pe Bd. General Magheru. Mare mi-a fost mirarea și parcă nu-mi venea să cred că l-am întâlnit „la colț de stradă”pe compozitorul Ggeorge Enescu. Stătea cuminte în jilțul lui de piatră, aceasta fiind lucrarea oferită de familia sculptorului Constantin Brâncuși. S-o fi gândind probabil la greșelile pe care le-a comis din moment ce a fost pedepsit astfel, să stea la colț de stradă (fie el și Bulevard) ca orice cerșetor, străjuit de motociclete și biciclete parcate în juru-i!

Am simțit un gust amar și m-am întors de unde plecasem, cu dorința de a uita cele ce aduc durere în suflet de român.

ELENA MITRU

LITERATURA ȘI ARTA ROMÂNEASCA, LA NEW YORK

Anul acesta s-a instalat din nou, la New York, „Toamna, zâna melopeelor” (cum i-a spus Topârceanu), cu tabloul ei natural înmănunchind toată paleta de culori specifică, pe care o dăruiește luna octombrie cu multă generozitate, spre bucuria noastră. Totodată, lumea a primit cu bucurie, și poate cu oarecare suspiciune „descătușarea” de odiosul Covid-19, care a bântuit vreme de doi ani și mai bine, făcându-și „mendrele” după pofta lui, care și-a impus piedicile și în domeniul literar-artistic, acolo unde, de fapt a fost ignorat (după merite), de către curajoșii mânuitori ai condeiului și ai penelului.

În condițiile succint arătate mai sus, oamenii creativi au trecut puntea imaginară care leagă meridianele europene și cele americane pentru a face cunoscut lumii întregi, limba și literatura română.

Astfel, în zilele de 9 și respectiv 23 octombrie a.c., Cenaclul Literar „Mihai Eminescu”, din New York, înființat și condus de Pr. prof. univ. dr. Theodor Damian, a găzduit două conferințe prezentate de dl. Marian Nencescu, jurnalist, membru al UZPR și editor-coordonator al Revistei „Astralis”. Într-o minunată ambianță autumnală, diaspora română din New York a fost onorată să participe la cele două evenimente literare.

Prima conferință, intitulată „Conglomerul Urmuz sau obsesiile imaginarului”, a avut ca subiect viața și creația aceluia care a fost Demetru Dem. Demetrescu-Buzău, născut la Curtea de Argeș cu mai bine de 139 de ani în urmă. Ni s-a reamintit, totodată, că el a fost „rebotezat pentru totdeauna" de poetul Tudor Arghezi, cu numele de URMUZ, așa cum a fost recunoscut de-a lungul timpului în literatua română.

Cu acest prilej, au fost citite, spre delectarea celor prezenți, membrii ai Cenaclului dar și ai „familiei de duminică", din New York, și câteva dintre textele publicate de el, precum: „Pâlnia și Stamate", „Ismail și Turnavitu”, „După furtună”, cu totul niște „Pagini bizare", cum le-a numit autorul, făcând astfel o invitație tuturor iubitorilor de literatură, să-l citească pe Urmuz.

Fără să intru în amănunte, consider foarte important faptul că în România, la Curtea de Argeș, în luna August 2022, s-a ridicat, în semn de omagiu, statuia aceluia care a fost Demetru Dem. Demetrescu-Urmuz, prin grija, bunăvoința și devotamentul marelui om de cultură Gheorghe Păun, căruia trebuie să-i aducem mulțumiri pentru activitatea desfășurată pe tărâm literar, pentru ca valorile culturii românești să nu intre într-un con de umbră, deci uitate.

Cu aceste gânduri, și însuflețiți de dorința de a ne reaminti de valorile culturii românești, după cum spuneam, două săpămâni mai târziu s-au deschis din nou porțile Cenaclului Literar „Mihai Eminescu” pentru întrunirea obișnuită, ocazie cu care dl Marian Nencescu a prezentat a doua Conferință, intitulată „Brâncuși, artistul cu trei patrii”.

Lucrările au fost deschise prin Cuvântul introductiv prezentat de părintele Theodor Damian, creindu-se astfel o atmosferă caldă și apropiată cu toți participanții la acest eveniment. Prin „cuvintele potrivite”, dl. Marian Nencescu, a făcut mai întâi o scurtă introducere în atmosfera altui gen de exprimare și anume, al artei plastice, în speță sculptura - arta modelării lemnului, a marmurei și a bronzului.

Artistul Constantin Brâncuși, născut în satul Hobița, România, fiu de țărani, a dat curs vocației și dragostei pentru sculptură și a realizat peste 215 lucrări de mare valoare, toate intrate în patrimoniul cultural universal. Stabilit în Franța, la vârstâ de 28 de ani, aducându-și cu sine și nelipsitul său prieten, citez: „doar fluierul drag pe care și-l cioplise pe când era copil...” Bâncuși a locuit acolo 57 de ani, practic cea mai mare parte a vieții sale.

În continuare, sunt etalate momente și evenimente prin care a trecut artistul oltean de-a lungul timpului și a drumului său în viață. A fost, de asemenea interest, să studieze arta indiană. Ajungând în India, iată ce spunea artistul: „Mă simt în India ca acasă". În continuare, au fost evocate câteva dintre lucrările artistului, prezente la Galeria Guggenheim, din New York: „Pasărea în spațiu” (Măiastra), în mai multe versiuni, încadrată de „Regele Regilor”, „Țestoasa” și „Cocoșul” etc

Din cuprinsul Conferinței susținută de dl. Marian Nencescu a reieșit că a treia „patrie spirituală” a lui Brâncuși a fost America, despre care, mai târziu, va declara pentru cotidianul *New York Times*: „Fără americani n-aș fi fost în măsură să produc toate acestea, sau chiar să fi existat". Apoi ni s-a reamintit despre expozițiile pe care le-a prezentat artistul, numai în America, în număr de 87. La „Intenational Exhibition of Modern Art", Brâncuși a expus pentru prima data, în 1912, „Domnișoara Pogany” și „Muza”. Reținem și prezentarea lucrărilor lui atât în Europa, la Paris, Londra, Zurich, cât și în India, sau „acasă”, la Târgu Jiu, sau la București. Semnalăm dintre lucrările, din țară, ale artistului: Ansamblul de la Tg. Jiu, dedicate eroilor din Războiul de Reântregire, cu „Coloana infinitului”, „Masa tăcerii”, „Poarta sărutului” și „Aleea scaunelor”, apoi, lucrările de la Muzeul de Artă ,din Craiova, „Tors de femeie tânără”, „Fiul risipitor" (prima sculptură în lemn) etc.

Autorul și-a încheiat disertația cu următoarele cuvinte: „Brâncuși și-a transmis în piatră, lemn și metal, meditațiile, rugăciunile și speranțele secrete".

Iar noi, diaspora română, care am avut bucuria și prilejul să participăm la aceste conferințe cu conținut atât de consistent și excelent prezentate, plecăm la casele noastre cu încă un bagaj de cunoștințe (în parte amintiri) despre cei doi români de valoare, care au contribuit, prin talentul și dragostea de literatură și artă, la dezvoltarea și cunoașterea țării noastre din suflet, în lume

Elena Mitru

Connecticut - Oct. 2022

Conf.univ.dr.Nicolae Grigorie LĂCRIȚA

Când o MINCIUNĂ devine adevăr, schimbă modul de viață al oamenilor și îi subjugă

Regimurile de dictatură, statele agresoare și de ocupație (și nu numai ele) au fost preocupate dintotdeauna și sunt preocupate permanent de găsirea unor metode prin care, promovând ***o minciună*, să o facă să devină adevăr, cu care să schimbe modul de viață al oamenilor și să îi subjugă,** conform dorințelor lor, făcând-ui să se supună fără răzvrătiri și chiar să-i susțină (pe cât posibil și cu convingere) în tot ceea ce fac.

Știrile false sunt terenul cel mai propice pentru a schimba modul de viață al oamenilor conform dorințelor manipulatorilor.

Dintotdeauna regimurile de dictatură, statele agresoare și de ocupație au apelat (prin maeștrii propagandei, prin manipulatorii lor) la *minciuni*, promovate sub cele mai eficiente metode, inclusiv sub formă de povești, de ficțiuni înspăimântătoare, chiar până la teama de moarte, pentru a schimba modul de viață al oamenilor conform dorințelor lor.

Așii propagandei permanent au fabricat câte o *minciună* cu care să-i sperie pe oameni ca să facă cu aceștia ce vor, inclusiv prin a fi susținuți.

Exemplele care se pot da sunt numeroase, dar dintre acestea mă voi opri numai la următoarele.

Joseph Goebbels, maestrul propagandei naziste și poate cel mai priceput expert media al epocii moderne, ar fi explicat succint în ce constă *metoda* sa prin care „*o minciună să devină adevăr*” și „*o frică să schimbe modul de viață al oamenilor*”, afirmând că „**o minciună spusă o dată rămâne minciună, dar o minciună spusă de o mie de ori devine adevăr**”.

Aceeași „esență” a fost exprimată de Hitler astfel: „**Dacă spui îndeajuns de mult o minciună și îi dai glas cât se poate de frecvent, ea va fi crezută**.”

În *Mein kampf,* **Hitler** scria: „**Cea mai strălucită tehnică propagandistică nu va avea nici un succes dacă nu se ține cont în permanență de un principiu fundamental – trebuie să se limiteze la un număr mic de elemente și să le repete la nesfârșit**”.

În timpul procesului de la Nürnberg, când **Herman Goering** a fost întrebat cum a convins poporul german să-i susțină, acesta a spus:

„**Este un lucru simplu.**

Nu are de-a face cu nazismul, ci cu natura umană.

Poți face asta într-un regim nazist, socialist, poți să o faci în comunism, în monarhie sau democrație.

Singurul lucru pe care guvernul trebuie să-l facă, pentru a transforma oamenii în sclavi, este să promoveze frica.

Și, dacă poți găsi ceva care să-i sperie, vor face tot ceea ce dorești”.

„*Minciuna*” a fost folosită cu succes ca acel „*ceva*” cu care oamenii să fie speriați, să se supună.

Maleficii conducători naziști (și nu numai ei) au reușit *să schimbe modul de viață* al poporului german pentru a se supune și chiar pentru a-i susține, promovând frica, limitată la un număr mic de elemente și repetate la nesfârșit, după care au făcut ceea ce au dorit cu el.

Nicolae Grigorie Lăcrița

O frică și/sau *o minciună*, promovată printr-un număr mic de elemente, bine gândite, repetate la nesfârșit, va ajunge să-i facă pe oameni să o accepte și să trăiască cu ea ca și cum ar fi „*un mod de viață*”, după care guvernanții vor face ceea ce doresc cu ei.

Oare vreun vânzător din prezent (global, local, statal sau particular) de „*știri false*” și/sau de „*o frică, promovată deghizat în numele binele public, prin care să schimbe modul de viață al oamenilor*”, ar mai putea aduce îmbunătățiri la aceste „*principii fundamentale malefice*”**?**

Guvernul Mondial *fabrică* permanent câte ***ceva*** cu care să aducă la același numitor întreaga omenire, cu care să înfăptuiască „*statul mondial unic*”, despre care se spune că va fi un stat în care va domni „*o nouă ordine mondială*” și „*un bine social global*”, un stat în care nu vor mai fi nici războaie, nici mii de religii, nici granițe, nici sute de cetățenii, de constituții, de șefi de state, de parlamente, de guverne, de interese naționale care generează cele mai mari nenorociri omenirii etc.

Nu e nevoie să vă mai spună cineva care este ultimul acest „***ceva***”.

Deschideți televizorul și/sau radioul și veți vedea și veți auzi cum se spune permanent, în fiecare țară, prin proprii guvernanți, care este

ultimul acest „***ceva***”, despre care mulți susțin că a fost (și va mai fi) și acel COVID.

În perioada Internetului, a mediei de socializare online, a rețelelor de socializare, este și va fi din ce în ce mai ușor (1) *pentru promovarea știrilor false* și (2) *pentru a face ca o frică* și/sau *o minciună, promovată deghizat în numele binelui public, să schimbe modul de viață al oamenilor*, chiar la nivel global, așa cum, timp de doi ani de zile „frica de COVID-19” a fost „prima frică universală, apărută în întreaga lume și gestionată coordonat”.

Neclar este, tot la nivel global, chiar până la nivelul lumii științifice, câtă *minciună* și cât adevăr este în tot ceea ce ni se spune și despre această pandemie, despre vaccinuri și despre alte spaime care ni se induc sublil.

Precizare: **Hermann Goering** (n. 12 ianuarie 1893 – d. 15 octombrie 1946) a fost comandant militar, al doilea în ierarhia partidului național-socialist (nazist) și a celui de-al Treilea Reich, după Adolf Hitler, și comandantul aviației militare, Luftwaffe, a Germaniei naziste. Înființarea primelor lagăre hitleriste germane de concentrare (gen închisoare) și a Gestapo-ului (poliția secretă de stat) sunt strâns legate de numele lui Goering. În 1941 Hitler l-a desemnat ca succesor al său la conducerea Germaniei naziste. După capitularea necondiționată a Germaniei la 9 mai 1945, Goering a fost judecat pentru crime de război și crime împotriva umanității în Procesul de la Nürnberg, care a avut loc în 1945-1946, și a fost condamnat la moarte. În timp ce aștepta executarea sentinței sale, Goering s-a sinucis în celula închisorii unde era deținut.

Paul Joseph Goebbels (n. 29 octombrie 1897 – d. 1 mai 1945) a fost un politician german și Ministrul Propagandei Publice în timpul regimului nazist din anul 1933 până în 1945. A fost unul dintre cei mai apropiați colaboratori a lui Adolf Hitler și printre cei mai devotați adepți a ideologiei naziste. Goebbels a rămas cu Hitler în Berlin până la sfârșit, iar după sinuciderea führerului a devenit, dar numai pentru o singură zi, cancelarul celui de-al Treilea Reich. În ultimele ore ale vieții i-a permis soției sale, Magda, să îi omoare pe cei șase copii, după care, la scurt timp, cei doi s-au sinucis.

Adolf Hitler (n. 20 aprilie 1889 – d. 30 aprilie 1945), cancelar al Germaniei din 1933, iar din 1934 conducător absolut (Führer) al Germaniei. De numele său sunt legate unele dintre cele mai mari crime din istoria omenirii, în special prin lagărele de concentrare (gen închisoare) și de exterminare.

vedere religios

Yuval Noah Harari: „21 de lecţii pentru secolul XXI”, Editura Poliom, 2018, pg. 238 (dar și pagimile 231 - 236).

Citate despre minciună

„**Paradoxul umanităţii**. **Îţi faci prieteni minţind şi îţi faci duşmani spunând adevărul**.” (Aculin Levitzki)

„**Dacă spui îndeajuns de mult o minciună și îi dai glas cât se poate de frecvent, ea va fi crezută**.” (Adolf Hitler)

„**Frica este consecința minciunii**.” (Cuviosul Paisie Aghioritul)

„**Nu tot ce-i real e adevărat. De pildă, minciuna**.” (Stanislaw Jerzy LEC (Polonia)

„**Minciuna care aduce un bine valorează mai mult decât adevărul care face rău**.” (Proverb persan)

„**Niciodată regimurile de dictatură, statele agresoare și de ocupație nu au încercat și nu vor încerca să câștige cu forța ceea ce se poate câștiga cu minciuna și cu frica**.” și „**Pentru regimurile de dictatură și pentru statele agresoare și de ocupație, totul este corect prin minciună și prin frică pentru a-și atinge scopul**.” (N. Grigorie Lăcrița)

Bibliografie

https://ro.wikipedia.org/wiki/Minciun%C4%83 – foarte important pentru clasificarea minciunii și definiția sa

https://ro.wikipedia.org/wiki/Minciun%C4%83 – cu minciuna abordată din punct de vedere religios

Yuval Noah Harari: „21 de lecţii pentru secolul XXI”, Editura Poliom, 2018, pg. 238 (dar și pagimile 231 - 236).

Pentru aceste citate a se vedea cartea lui Yuval Noah Harari „21 de lecţii pentru secolul XXI”, Editura Poliom, 2018, pg. 238 (dar și pagimile 231 - 236).

Muzeul Național George Enescu, București.

Construit între anii 1901-1903 de către Gheorghe Grigore Cantacuzino.

Dr. MARIAN NENCESCU

Brâncuși, artistul cu trei patrii

Despre Elena Văcărescu (1864-1947), cea mai cunoscută scriitoare română de limba franceză și prima ambasadoare culturală (onorifică) a României la Liga Națiunilor, un contemporan, gazetarul și dramaturgul Petre Locusteanu, spunea, într-un articol din revista *Falcăra* (1912) că este *poeta cu două patrii*, în sensul că „este mai prețuită în Franța decât în țara natală", în vreme ce un critic important, precum G. Călinescu spunea că reprezintă „cel mult un scriitor de limba franceză" (*Istoria Literaturii Române de la origini până în prezent*, reeditare, București, Ed. Fundației Europene Drăgan, 1980, p. 883). Situația este emblematică nu doar pentru receptarea unei mari scriitoare, în cazul nostru, care a ales forțat calea exilului (într-o situație similară aflându-se numeroși alți scriitori români, de la Anna de Noilles și Panait Istrati, la Emil Cioran și Eugen Ionescu, pentru a ne referi doar la cazurile cele mai cunoscute – n.n.), cât pentru stabilirea de principiu a *apartenenței naționale* a unui artist în general, o discuție ce implică multe elemente ce exced zona strict profesională, respectiv cadrul de manifestare al artei, intrând chiar în ceea ce s-ar numi *antropologia filosofică*, un domeniu sensibil al culturii mondializate de azi.

Fundamental, pentru un scriitor limba este cea care determină naționalitatea. Așa se și explică reacția excesiv dezaprobatoare a lui Eminescu la aflarea veștii că „urmașa Văcăreștilor" a debutat la Paris, cu un volum în limba franceză (*Chants d'Aurore*, 1886): „Să nu știe oare, românește? Spune-le părinților ei că voi învăța-o eu românește dacă va continua să ne nesocotească" (Ion Stăvăruș, *Elena Văcărescu*, București, Ed. Univers, 1974, p. 110). Cu precizarea că, în ciuda acestui aspect biografic, Elena Văcărescu a trăit acut sentimentul apartenenței naționale, fapt dovedit prin *Testamentul* său, olograf, redactat înaintea morții („Deși am fost adusă din cauza unor împrejurări nenorocite de viață să trăiesc departe de România mea, inima nu a încetat un moment a bate pentru dânsa. Toată activitatea mea de o jumătate de veac a fost consacrată intereselor neamului nostru". – op.cit., p. 110), vom constata că situația nu e singulară.

Având în față „modelul Eminescu" și „modelul Elena Văcărescu", pentru a ne referi doar la situația strictă a literaturii, revenim la disputa, cu totul acută, de la începutul veacului trecut, între *psihologism și transcedentalism*. Concret, în împrejurări cu totul singulare, Eminescu și-a legat destinul de *solul natal*, ca să ne exprimăm metaforic, deși, *transcendent,* era conștient că românul „îndărăt tot dă ca racul" și că „La ușa creștinului / Codrul geme și se pleacă / Și izvoarele îi seacă / Săraca țară, săracă! (*Doina,* 1 iulie 1883, *Convorbiri Literare*). Fără acest sacrificiu, simbolic, al marelui nostru poet, ce „a ales" să-și scrie opera în țară, poate că România modernă n-ar fi existat. Modelul „Elena Văcărescu" și, generalizat, modelele Brâncuși, Cioran, Eliade ș.a., au o altă deschidere. Perspectivele sunt total schimbate ceea ce nu exclude că toți cei menționați, și alții ca ei, nu și-au iubit „puternic și constant" rădăcinile.

Filosofic vorbind, asistăm la o schimbare de mentalitate în sânul noii generații de creatori, în sensul că modelul biologico-psihologist al „rădăcinilor" (de esență newtoniană, imuabil și constant), este înlocuit cu un nou model, *vocațional*, al răspunderilor și al *întemeierilor*, sau, cum spunea C. Rădulescu-Motru: „Omul de vocație este cel care își înțelege *chemarea* (s.n.), având un puternic sentiment de răspundere personală" (*Personalismul energetic,* ed. 1927, Tipografia Ciornei, p. 85 și urm.). Generalizând, „omul își servește propria personalitate", iar determinismul „nu este un obstacol, ci un

Marian Nencescu

sprijin". Mai mult, Motru a reunit aceste patru elemente: energie, muncă, personalitate și vocație într-o singură concepție, numită de el *personalism energetic*, stabilind că: „În om este atâta realitate, câtă este în el energie de muncă" (*op.cit*., p. 220).

Teza aceasta, în acord deplin cu gândirea filosofică a veacului, a schimbat deplin conduita și mentalitatea socială, inclusiv pe cea a creatorilor. De la ideea că omul trebuie să trăiască pentru *suflet,* s-a ajuns la aceea, superioară, anume că, pentru a fi productiv, sufletul are nevoie de *sămânță*. Iar sămânța, pentru suflet, presupune a fi *productiv*, „adaptat la nou". În acest context, ideea că Eminescu, de pildă, ar fi un *naționalist* (dacă se poate și xenofob), în vreme ce artiștii (scriitori, muzicieni, pictori etc.) care au ales exilul sunt neapărat și *internaționaliști*, nu se susține întru-totul, câtă vreme nu avem în vedere și vocația. De la omul/artistul cu personalitate, la cel de vocație, nu e decât un pas, dar, care, în context filosofic, reprezintă „momentul genezei și proiectării idealului major al culturii naționale". Fără vocație, cultura ar suferi un hiatus, sau, ca să-l citățm iar pe Motru, „*Vocația* ar trebui inventată spre a se completa unitatea ei".

Cu precizarea că însuși Rădulescu-Motru va recunoaște, mai târziu, că aprecierile sale din *Personalismul energetic* au fost *depășite* de realitate, și că „Brâncuși a avut mai mult noroc decât mine" în sensul că prin opera lui, prin *vocație,* în principal, a depășit „spiritul originar al unității dintre spirit și materie", ajungând, în arta sa, la formele cosmice, „reușind să străpungă învelișul subiectiv al conștiinței actuale omenești" (Prefață la *A 2-a carte despre C. Brâncuși*, de V.G. Paleolog, Craiova, Ed. Ramuri, 1944), vom semnala un aspect, am spune *inedit* în cadrul așa zisei antropologii culturale, anume existența unui creator cu *trei patrii spirituale* simultane, respectiv sculptorul român (sau cu *origini românești*, cum ne avertizează ghizii de la Muzeul Guggenheim, din New York, Constantin Brâncuși (1876, Hobița, Gorj - 1957, Paris), revendicat deopotrivă de 3 culturi distincte, cea românească originară, cea indiană, vocațională și cea americană/occidentală, care i-a deschis drumul spre universalitate. Faptul că, dincolo de „alfabetul" noii arte abstracte, Brâncuși a pătruns (intuitiv) și tainele în filosofiei, ține, dacă vrem, tot de vocație.

Dacă disputa asupra unei filosofii românești *originale* rămâne totuși deschisă, în ciuda unor precizări teoretice fundamentale formulate de academicianul Alexandru Surdu în textul *Specificul național al filosofiei* („Nu este cazul să ne întrebăm, tendențios, cum fac unii, dacă există sau nu o filosofie românească, diferită de orice altă filosofie. Ea a existat, cu specificul ei, și cu propria ei diversitate de orientări și stiluri, și va exista în continuare, în ciuda oricăror adversități" – *Vocații filosofice românești*, București, Ed. Academiei Române, 1995, p. 202), cu atât mai mult ar trebui să acceptăm existența unei metafizici cu specific local, în cazul lui Brâncuși, *oltenească*. Dacă arhitectura, civilizația lemnului și spiritul mercantil, muzica și credința își pun amprenta stilistică asupra specificului local, de ce nu am accepta că în sufletul oricărui oltean ce pleacă în lume „după procopseală" stă ascunsă și o „pasăre măiastră", adăpostită într-o încăpere „cu pereți sinilii". Iar cel care îi ascultă cântecul și nu se teme că se poate face de râs, ori că își poate pierde slujba, ori negustoria, dacă îi dă curs, se cheamă că are *vocație,* spre iubire, spre frumos și spre feerie.

Deși a avut contact direct cu marile curente de gândire și artistice ale veacului său, fiind, la rândul lui, deschizător de drumuri în artă, C. Brâncuși n-a fost, propriu-zis, un filosof, în sensul tradițional al termenului, practicând cel mult, ceea ce școala sociologică germană numea, „gândirea emoțională". *Primitivismul său stilistic*, remarcat de atâția exegeți, are legătură directă cu *arta țărănească* din Oltenia natală, în sensul că, în Occidentul saturat nihilisme și revolte estetice, el a adus și a conservat o stare de reverie, o formă de echilibru sufletesc, sădită pe „o biologie rurală plenară", cum o numea Petre Pandrea (*Portrete și controverse*, București, Ed. Bucur Ciobanul, 1945, text reluat în *Brâncuși, amintiri și exegeze,* Tg. Jiu, Ed. Fundației „C. Brâncuși", 2000).

Disputa dintre *etic* și *estetic* nu e nouă în cultura noastră. Rând pe rând, Maiorescu și Dobrogeanu-Gherea și l-au disputat pe Eminescu, pe Caragiale ori pe Vlahuță, încercând să le explice *arta*, după considerente socio-antropologice. Brâncuși, plecând de timpuriu în Franța, a scăpat de ștampila de „cosmopolit", păstrând intacte valorile *țărănești* ale sufletului său superior. Încadrându-se perfect în *personalismul* despre care vorbea Rădulescu-Motru, Brâncuși a pus pe prim plan munca, energia și vocația, elemente specifice *moralei* oltenești/românești. Balcanică, arhaică, cu influențe negroide, sau din contră, rafinat budiste, arta sa rămâne, în esență, ancorată în plastica și estetica ancestral autohtonă, cheia „misterului și a fascinației" *fenomenului* Brâncuși.

Lucid, senin și „muncitor", într-un Paris al trîndăviei și al grandoarei sociale, Brâncuși a cultivat, filosofic vorbind, un umanism luminat, o atitudine „simplă și rurală" cum o numea Petre Pandrea, transpusă în artă prin „eliberarea sculpturii de limitele înguste, pământene, pentru a o face să participe la o realitate transcendentă" (Carola Giedion-Welckler, *Constantin Brâncuși*, București, Ed. Meridiane, 1981, p. 41).

„Românismul", am spune „energetismul" brâncușian, sunt parte integrantă a unei forme superioare de „filosofie a vieții", o filosofie a înțelegerii și empatiei. „Clasa agrară moșnenească oltenească (din care se trage și Brâncuși – n.n.) nu a dispărut, cum ar crede sociologii moderni, ci „s-a conservat în ființa biologică și artistică a unor indivizi superiori", observa și Petre Pandrea (*op.cit.,* p. 219). Nu doar opera sa plastică, dar și *cugetările*, fotografiile și filmele sunt parte a unei filosofii de tip stoic, a naturaleții și comprehensiunii. Valorile sale morale și estetice sunt parte a unei moșteniri sănătoase, sunt *patria naturală* a sculptorului despre care ghidurile de artă străine ne spun că a fost „artist francez, *originar* (s.n.) din România". Se pare însă că tocmai aceste origini modeste și străvechi sunt pecetea personalității sale, ce îl distinge de mercenarii și de „șacalii" comerciali, care i-au dat târcoale toată viața.

Ajuns la Paris în 1904, la vârsta de 28 de ani, după o călătorie „inițiatică", de aproape 2 ani, „având în traistă doar fluierul drag pe care și-l cioplise pe când era copil, simbol al libertății simțite de ciobanul care, sub cerul imens, cântă din fluier pe note izvorâte din adâncul sufletului" (Peter Neagoe, *Sfântul din Montparnasse*, roman, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1977, p. 45), Brâncuși se apucă înfrigurat de lucru („Mâinile mele spală farfurii, iar mintea mea sculptează"), atras fiind, relatează prietenul său de la Academia de Artă, din București, Petre Negoiță (alias Petru Neagoe, 1881, Odorheiul Secuiesc - 1960, Woodstock, N.Y., pictor și scriitor, emigrant, din 1906, în S.U.A., fost, în timpul războiului, lucrător la Biroul de Informații al Armatei Americane – n.n.) și de cărțile de la Biblioteca Națională: „În liniștea solemnă a bibliotecii încerca să înțeleagă *enigma gândirii orientale* (s.n.)". Intuia, dă de înțeles Peter Neagoe în romanul său biografic (se pare că Peter Neagoe, V. G. Paleolog și Petre Pandrea au fost biografii „spirituali" cei mai fideli ai lui Brâncuși, având și avantajul intuiției substratului arhaic, românesc, al gândirii sale speculative – n.n.) „dualitatea gândirii umane", faptul că legile misterioase ale naturii pot fi înțelese „doar prin intuiție, contemplație și încredere" (*op.cit*., p. 60).

În esență, Brâncuși căuta o „cheie" pentru a avea acces la „noua artă" pe care o intuia, iar cărțile despe India „explodau ca niște petarde în mintea sa, lăsând în urmă foc și confuzie" (*ibidem,* p. 60). Mai în glumă, mai în serios, Petre Neagoe dă curs unei „legende" după care însuși „magul"/ învățătorul tibetan Milarepa, ce a trăit acum aproape 9 secole, în Tibet (cca. 1028 – 1111/23?), l-ar fi inspirat („atenționat"?) atunci când, ca din întâmplare, „i-a căzut în cap" o carte, de care, (legendă sau nu?), nu se va mai despărți toată viața (*Le poète tibetain Milarepa. Ses crimes – ses epreuves – son nirvana,* traduit du tibetain, versiunea J. Bacot, Paris, 1925, după Sergiu Al. George, *Comentarii indiene la Brâncuși*, Tg. Jiu, Ed. Fundației „C. Brâncuși", 2001, p. 293): „M-am adresat lui, protectorului meu, ne spune „personajul" Brâncuși, alias *Sfântul din Montparnasse*, și i-am spus: - Ajută-mă! Tu ai suferit. Acum mi-a venit mie rândul, ajută-mă ! Poate chiar Milarepa a pus-o acolo", conchide romancierul (*Sfântul, op.cit*., p. 284).

Cu totul, sub o formă literară, metaforică, suntem atenționați asupra unui fenomen de esență extrasenzorială, straniu și magic totodată: „Dacă mă voi perfecționa ca un ascet, voi obține măiestria asupra forțelor naturale, așa cum n-a putut-o descoperi știința occidentală", avea să declare Brâncuși. Tot ca o „magie" este văzută de Peter Neagoe și revelația „descoperirii" imaginii/proiectului *Păsării în spațiu/Măiastra*, „darul" lui Milarepa, considera Brâncuși: „Își miji ochii. Parcă se ridica în sus un suflu de foc. Se înălța ca o pasăre, cu aripile strânse, săgetând cerul. *Aceasta* (s.P.N.) este forma primordială a păsării, esența zborului. Pasărea se proiecta ca o siluetă pe fundalul cerului. Își dădea seama că este cel mai simplu model din toate formele. Era hipnotizat de imaginea *păsării măiestre*" (*op.cit*., p. 207). Mai târziu, Brâncuși avea să ajungă la concluzia că *inspirația* descoperirii formei primordiale a fost „darul binevoitor" al protectorului său spiritual, Milarepa, care i l-a dat *atunci când nici nu se aștepta* (s.n.). Peste ani, vizitând India și având ocazia să contemple, la fața locului, formele plastice obsesive ale universului său sculptural: Pasărea, Peștele, Oul, Coloana și Țestoasa, Brâncuși va exclama: „Mă simt în India *ca acasă* (s.n.). Aici am găsit înțelepciunea milenară, am găsit *la paix et la joie*".

Mai mult, Mircea Eliade afirmă că în India, în îndepărtatul Bengal, Brâncuși a regăsit „rădăcina milenară" a folclorului românesc, ascunsă de „stupiditățile Occidentului". Admirând fragmentele de sculpturi străvechi din templele indiene, expuse în ambianța lor naturală, Brâncuși are revelația că se întoarce în satul său oltenesc, de sub munte, încărcat de imagini și eresuri ancestrale. În consecință, proiectează, în 1936, *Templul eliberării*, o comandă pentru maharajahul din Indore, cel ce cumpărase deja *Pasărea în spațiu*, punctul central al viitorului Mausoleu dedicat iubirii, ultima și cea de-a treia etapă de creație din activitatea lui Brâncuși, un proiect niciodată terminat. După cum o arată machetele și fotografiile pregătitoare executate de Brâncuși, edificiul urma să aibă o formă

dreptunghiulară, fără uși și ferestre, accesul făcându-se printr-un pasaj subteran, protejat de un șanț plin cu apă. În centru urma să fie expusă *Pasărea* (*Măiastra*), încadrată de alte două statui, *Regele Regilor* și *Spiritul lui Budha*, iar pereții trebuiau vopsiți în albastru, simbolizând cerul. Bun cunoscător al practicilor de tip Hata Yoga, ca și al exercițiilor de meditație, Brâncuși a amplasat simbolic, cele trei lucrări în funcție de centrii/chakras corpului, dovedind o instrucție superioară, de *guru* indian.

Cu totul, aprecierile și intuițiile artistice ale lui Brâncuși față de arta indiană confirmă teza lui Lucian Blaga, formulată încă din 1924, în *Filosofia stilului*, anume că: „Nicăieri nu vom surprinde așa de aproape tendința de absolut, ca în cultura indică" (ediție anastatică, Tg. Mureș, Ed. Ardealul, 2011, p. 64). Pe aceeași linie, Blaga comentează: „În India domnește colectivismul spiritual. Înțelepciunea *Vedelor* e o operă colectivă, a mai multor gânditori rămași anonimi". Exact ca în cultura noastră populară, am adăuga noi. „Anonimatul este aici stilul pornirilor adânci" (p. 65), în vreme ce, pentru inzi, cel mai de preț lucru este „pierderea personalității" și „contemplarea pasivă a unității supreme". Dar tot Blaga revine: „Să nu ne imaginăm că tot poporul indian se așează la poalele Himalaiei, cuprinși de un puternic instinct al nemărginirii" (p. 65). Urmând chemarea tainică a strămoșilor săi, moșneni de la munte, Brâncuși căuta în India arhaicul, expresia plastică a lumii țărănești pe care o lăsase acasă. Fără să fie cuprins de fatalismul oriental, Brâncuși e cucerit de misterul cosmic, pe care îl intuiește în arta indiană, și de asocierea/„coincidența" am spune, între dragoste și destin. De pe această poziție „filosofică", Brâncuși își acceptă soarta, asemeni „indului" de la Gange, în anonimat și dogmă: cu cât este mai abstractă, cu atât arta sa este străbătută de vântul *înghețat* al absolutului.

În sfârșit, *a treia patrie spirituală* a lui Brâncuși nu este, paradoxal, Franța, unde a trăit 53 de ani, și a cărei cetățenie a obținut-o în 1952, după ce, la 1 august 1951 își depusese pașaportul la Ambasada Română, mâhnit că Statul comunist i-a refuzat donația faimosului său atelier parizian, cu toate comorile sale, ci America. „Dedesupturile" acestui veritabil complot anticultural, în care au fost implicați confrații artiști din țară, academicieni dar și politruci sosiți direct din U.R.S.S. ca să vegheze la „puritatea ideologică" a artei românești, vor rămâne pe veci neelucidate.

„Fără americani n-aș fi fost în măsură să produc toate acestea, sau chiar să fi existat", îi spunea Brâncuși reporterului ziarului *The New York Times*, cu prilejul marii expoziții retrospective de la Guggenheim Museum, din New York, deschisă la 25 octombrie 1955, unde au fost expuse 59 de sculpturi, desene și guașe, expoziție repetată în aceleași condiții, la Philadelphia, începând cu 27 ianuarie 1956. Cu totul, între 1913, an când Brâncuși a expus prima dată la „International Exhibition of Modern Art", de pe Lexington Avenue, clădire cunoscută ca Armory Show, fost sediu al unui regiment de infanterie, 2 lucrări, *Domnișoara Pogany* și *Muza* (*O muză*), și 1957, când a participat la Philadelphia, la expoziția „Edward T. Hanley Collection", Brâncuși a fost prezent în America la nu mai puțin de 87 de expoziții, uneori și de câteva ori pe an, un record greu de egalat chiar și de artiștii contemporani, dispuși să se deplaseze în condiții mult mai convenabile. Prezent intens în America, la Paris, Londra, Zurich, în India sau la Tg. Jiu, Craiova, ori la București, Brâncuși s-a simțit mereu în America „ca acasă", fiind adesea primit cu „covorul roșu" și frecventând intens zonele boeme ale New York-ului, inclusiv un anume local din zona Greenwich Village, deținut până în 1954, de o femeie cu origini românești, Marie Marchand, ce deținea localul „Romany Marie", frecventat de scriitori, ziariști și boxeri, cu femeile lor (Grid Modorcea, *Brâncuși în America*, Brăila, Ed. Scriitorilor, 2021, p. 61). Întrebarea firească, ce vine dinspre antropologia filosofică de data asta, este ce-l lega pe Brâncuși așa de intens de America? Mai simplu, și mai pe înțelesul comun: care este rostul oltenilor pe lume? Să descopere latura divină a creației, ori să adune avuții pentru ei și copii lor? Dincolo de aspirația pentru frumos, infinit și bine, Brâncuși a avut și latura aceasta mercantilă a personalității, la fel cum a avut și nostalgia iubirii absolute, a eternului femini.

În romanul *Sfântul din Montparnasse*, Peter Neagoe descrie scena, *imaginară*, a întâlnirii lui Brâncuși cu un colecționar de artă american, în carte John Quinn, în realitate un prototip al americanului bogat și atras de câștig. Scena se bazează pe elemente concrete din viața artistului, de aceea are credibilitate: „Quinn era conducătorul unui grup de iubitori de artă din New York, care organizau o mare expoziție într-un *arsenal* (s.n.) pentru a oferi publicului american cele mai noi curente ale artei de avangardă. Doreau să înceapă prin a prezenta câteva din cele mai radicale opere de artă din străinătate. Au și expediat un număr de lucrări în America" (op.cit., p. 237). După o discuție despre esența avangardismului („-Unde vrei să ajungi lucrând așa, îl întreabă americanul" - La simplificare, esențializez totul. - Și nu-ți e teamă, că tot cioplind formele, ajungi la zero? - Ai dreptate. Lasă imaginația liberă; atunci forma *prinde viață* (s.n.) și vei simți forțele din care a fost creeat universul"), cei doi „își strâng mâna" și „se bat reciproc pe umeri", semn că înțelegerea era ca și parafată: „Orice artist și-ar da mâna dreaptă ca să poată expune în țara milionarilor. Ți-e ți-ar fi luat mai multe, dacă ai fi avut", comentează naratorul (p. 238).

Ulterior acestui moment de început, respectiv în 1927, i s-a adăugat și triumful victoriei asupra Oficiului Vamal American („De moarte și de Fisc n-a scăpat nimeni, niciodată", obișnuiesc să spună inclusiv americanii). Acuzat că a adus în America un *obiect industrial* (*Pasărea în spațiu*, în acest caz), Brâncuși obține, în instanță o decizie radicală: „Este o operă de artă originală, după care nu mai există nicio copie". În ciuda aparențelor, „nu a fost un proces simplu", ne asigură jurnalistul și criticul de artă Grid Modorcea, fiind implicați deopotrivă critici de artă, negustori, dar și unii artiști, adversari ai lui Brâncuși, și ai artei avangardiste, în general. Se repeta, dar la altă scară, și pe o cu totul altă miză materială, refuzul din 1902, al membrilor Societății de Medicină din București, de a-i plăti artistului a 2-a tranșă din onorariul pentru *Bustul generalului Carol Davilla* (operă aflată și azi în curtea Spitalului Militar din Capitală - n.n.) (*Brâncuși în America*, op.cit., p. 44).

Cu decizia judecătorească de „lucrare de artă" și cu „două sute de amici", Brâncuși „cucerește America", fiind de atunci cel mai popular artist, cu origini românești, de peste Ocean, răsfățatul galeriilor și norocosul licitațiilor de artă. Este aceasta o trăsătură a firii lui Brâncuși? Este America patria sa de suflet? Răspunsurile la aceste întrebări se află tot în „firea" complexă a „pandurului" Brâncuși, cum îl numea Petre Pandrea. Răspunzând, în 1923, unor întrebări ale reporterului revistei *The Arts,* din New York, privind calitățile *expresive* ale lemnului, pietrei și metalului și cum poate suplini artistul „neajunsurile" fiecăreia dintre ele, Brâncuși se pronunță „țărănește", în doi peri, amintind de „vorba strămoșească": „Picătura de apă învinge cremenea. Numai inimii omului nu-i vine nimeni de hac" (Michael Middleton, *Rezumatul mai multor conversații/ A summary of Many Conversations*, în *The Arts*, IV, july, 1923).

Pentru unii mag, profet, pentru alții model, dar și pentru destui (unii apăruți chiar postum!) o sursă de profit, Brâncuși și-a dominat epoca, iar, din posteritate, își domină în continuare adversarii prin modul *filosofic* în care a înțeles să-și construiască arta: „Iubea obscuritatea lucrurilor, și în mod deliberat a șters orice urmă despre arta lui", scria un apropiat al său, V.G. Paleolog (*Procesul sculpturii moderne*, Tg. Jiu, Ed. Fundației „Constantin Brâncuși", 1966, p. 233). Ascuns în propria operă, asemeni vechilor „sofoi" Brâncuși și-a transcris în piatră, lemn și metal meditațiile, rugăciunile și speranțele secrete.

Marian Nencescu

Imagini de la Cenaclul Literar „Mihai Eminescu” din New York, cenaclu înființat și condus de Pr. prof. univ. dr. Theodor Damian, care în octombrie 2022 a găzduit două conferințe prezentate de dr.Marian Nencescu, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MIHAI VINEREANU

Cândva a existat o limbă mamă a limbii latine, a limbilor italice, precum și a unor limbi romanice actuale

Genetica este o știință nouă care a făcut progrese uluitoare în ultimul timp. Anul acesta a apărut o lucrare despre genetica poporului român, semnată de Mihai G. Netea, cercetător român stabilit în Olanda, intitulată sugestiv *O istorie genetică* (*incompletă*) *a poporului român*. Această merituoasă lucrare deschide un nouă perspectivă de cercetare cu privire la istoria atât de zbuciumată, dar mai ales controversată a poporului român. Desigur că lucrarea respectivă prezintă și o sinteză despre genetica popoarelor europene în general și a poporului român în particular. Astfel de lucrări sunt menite să pună capăt multor mituri legate de originea și istoria românilor.

Așa cum este specificat în titlu, în acest domeniu fascinant mai sunt multe de făcut. Pe scurt autorul arată că românii ca și ceilalți europeni au practic aceleași origini genetice. M. Netea arată, de asemnenea, că structura genetică a poporului român începe să se contureze cu mult timp înainte de a se putea vorbi despre daci și despre romani. Genele popoarelor europene provin de la trei populații diferite care au ajuns în Europa în trei valuri distincte. Primul val este reprezentat de vânătorii-culegători care au migrat din Africa în Europa cu cca 50 000 de ani în urmă, în perioada paleoliticului târziu (sau superior). După ultima glaciațiune din Europa, cca 40 000 de ani mai târziu, mai exact cu aproape 9000 de ani în urmă, intră în Europa o populație neolitică din Asia Mică, prin Balcani. Aceasta se răspândește treptat în toată Europa asimilând pe cei deja existenți aici. În fine, începând de pe la 3500 î.H. au loc trei valuri de triburi migratoare venite din nordul Mării Negre, a proto-indo-europenilor sau a purtătorilor culturii kurganelor.

În ultimele decenii au apărut teorii noi care susțin că primii proto-indo-europeni care au intrat în Europa sânt acele triburi neolitice care au venit din Asia Mică și nu purtătorii culturii kurganelor, ceea ce pare să fie adevărat, după cum vom vedea mai jos.

Cercetările genetice arată că românii moștenesc cca 25% din genele lor de la populația de vânători-culegători, 45% - 50% de la populația neolitică, iar alte 25% -30% de la popoarele care au invadat Europa venind din nordul Mării Negre.

Menționăm că spre deosebire de Mihai Netea și establishmentul academic românesc, noi considerăm că limba pe care o vorbim o moștenim de la populația neolitică care s-a răspândit încet și sigur în toată Europa și pe largi arii din Asia, cu mai multe mii de ani în urmă. Noi considerăm că aceste triburi neolitice sânt primii indo-europeni care au ajuns în Europa. Adăugăm că românii cât și ceilalți europeni moștenesc cca 2,5% - 3% din genele lor de la neandertalieni și, respectiv, de la denisovani. Nu sânt urme vizibile în genetica poporului român de la popoarele migratoare care au invadat Dacia timp de aproape o mie de ani după retragerea aureliană din 271 d. H. Excepție fac doar vechii slavi, de la care moștenim cca cinci la sută din genele noastre. Un fapt extrem de interesant este acela că făcând o statistică a lexicului limbii române am constatat că în lexicul românesc există un procent de cuvinte slave tot de 5%. Menționăm că Mihai Netea susține că limba română este rezultatul romanizării, iar elementele slave din limba română ar atinge 30 la sută din totalul lexicului limbii române, ceea ce nu corespunde adevărului. Nu este câtuși de puțin vina domniei sale, ci a establishmentului academic românesc care a rămas cu secole în urmă în ceea ce privește studiului originii limbii române. Autorul nu ne spune nimic despre moștenirea genetică italică sau de la coloniștii romani din Dacia, pentru că, de fapt,

Mihai Vinereanu

aceștia nu au lăsat urme vizibile așa cum nu au lăsat urme nici vechii germanici, nici avarii, nici pecenegii sau cumanii, știind că autoritățile romane au retras din Dacia doar cetățenii romani aduși aici, înainte de retragerea aureliană. Cred că la această lacună serioasă se referă autorul în formularea titlului cărții. Repetăm, autorul nu este lingvist, nici istoric să emită opinii avizate diferite de cele oficiale, cu privire la originea limbii române, ci cercetător în domeniul medicinii și al geneticii. Cu toate acestea, datele științifice din lucrarea sa subminează, în mod direct sau mai puțin direct, toate miturile legate de originea limbii și a poporului român. Așteptăm ca într-o lucrare viitoare să clarifice și acele aspecte rămase neclare legate de genetica poporului român.

În ultimele decenii, tot felul de autori și formatori de opinie, apăruți în spațiul cultural românesc, ca ciupercile după ploaie, s-au străduit din răsputeri să convingă românii că ei sunt un popor extrem de amestecat, ca și limba pe care o vorbesc. Unul dintre aceștia a scris mai multe lucrări în care a încercat să ne convingă că „moștenirea" cumană a lăsat urme serioase chiar la cele mai înalte straturi sociale. Mai precis acesta, fără să fie nici măcar original, preluând teorii din secolul al XIX-lea vehiculate de diverși autori străini, preponderent din Austro-Ungaria acelor vremuri, afirmă că numele de familie Basarab ar fi de origine cumană, ca și cei care au purtat (sau poartă) acest nume. Mihai Netea arată în lucrarea sa că au fost făcute studii genetice de un grup de cercetărori spanioli și suedezi, pe 27 de bărbați din România actuală care poartă numele de familie de Basarab. Rezultatul acestor cercetări arată că niciunul dintre ei nu are vreo urmă vizibilă pe linie paternă de la popoarele asiatice, fapt care demolează miturile în cauză. Astfel ne așteptăm ca genetica să lămurească pe viitor mai multe din enigmele genetice și *ipso facto*

istorice ale poporului român, rămase încă neelucidate.

Un alt aspect extrem de interesant prezentat de autor, este acela că genele populației din Sardinia provin aproape 100% de la populația neolitică ajunsă în Europa acum 9000 de ani. Studii de genetică arată că strămoșii sarzilor au ajuns în Sardinia pe Marea Mediterană pe la 4000 î.H, când au găsit insula pustie sau aproape pustie. De-a lungul timpului, lingviștii s-au străduit să găsească elemente de substrat în limba sardă, dar nu au venit cu nimic palpabil, cu excepția unor toponime care ar părea să provină din „substrat". Este cunoscut însă faptul că toponimele și hidronimele nu evoluează din punct de vedere fonetic ca celelalte elemente lexicale și, ca atare, aceste denumiri nu par să fie elemente de substrat. Limba sardă are ceva cuvinte din limba feniciană vorbită de cartaginezii care au domninat insula de pe la 800 î.H până la anexarea romană, la 238 î.H. Nici mai târziu, romanii nu au intervenit în viața localnicilor, insula fiind o regiune fără o importanță deosebită, atât din punct de vedere strategic, cât economic. Mult mai târziu, între 41 d.H. – 49 d.H, Seneca a fost exilat în Corsica. Trecând prin Sardinia, acesta scrie într-o scrisoare către un prieten din Roma, că în Sardinia un roman nu se putea înțelege cu localinicii, întrucât nimeni nu vorbea latină. Prin urmare, după 280 de ani strămoșii sarzilor nu numai că nu se romanizarseră, dar nu știau deloc latină.

Cu siguranță se vede că romanii nu au reușit realmente să controleze populația locală, pentru că strămoșii sarzilor, munteni aprigi, țineau la suveranitatea lor pe care nu o pierduseră nici pe vremea cartaginezilor. După alipirea Sardiniei la Imperiul Roman, în primele două secole au avut loc numeroase revolte împotriva romanilor. După această perioadă revoltele au încetat în regiunile de coastă, dar nu și în interiorul insulei care a rămas practic în afara controlului Romei. Romanii nu îndrăzneau să se aventureze în zonele din interiorul insulei care erau acoperite de păduri dese. În felul acesta evitau populația „sălbatică" din acele locuri pe care le-au numit „ Barbaria" cum erau numite și regiunile din Europa, situate la nordul și estul Imperiului Roman. În consecință, nici nu poate fi vorba de o romanizare, mai ales în aceste regiuni ale insulei unde nu s-au stabilit niciodată coloniști romani.

Atunci când și cum s-au romanizat strămoșii sarzilor de astazi? Pe de altă parte, se știe că pierderea unei limbi și însușirea uneia noi are loc doar după perioadă lungă de conviețuire a două grupuri etnice vorbind două limbi diferite, timp în care cele două grupuri lingvistice se amestecă încetul cu încetul, iar, după o perioadă de bilingvism care se întinde pe mai multe generații, una din limbi dispare lăsând anumite urme în limba care supraviețuiește, limba dispărută fiind denumită de lingviști limbă de substrat. Ori am văzut că sarzii sânt o populație care moștenește aproape 100% genele strămoșilor lor neolitici și prin urmare nu a avut loc niciun amestec etnic, să nu mai vorbim de unul lingvistic chiar dacă sarda are ceva împrumuturi din feniciană, din latină sau din italiana Evului Mediu încoace. Cu alte cuvinte, datele genetice arată că în Sardinia nu a avut loc niciun amestec etnic, și *ipso facto* nicio schimbare de limbă, nici după sosirea populației neolitice indo-europene acum cca 6000 de ani, dar nici după cucerirea romană. Solul Sardiniei nu este nici astăzi propice agriculturii întrucât solul este sărac, nepotrivit pentru cultivarea cerealelor, a pomilor fructiferi sau a altor plante. De aceea, sarzii din zilele noastre, ca și atunci, cresc oi și capre. Cultivă, de asemenea, vița-de-vie.

Prin urmare, din datele prezentate aici despre genetica și istoria sarzilor aceștia nu au fost romanizați, chiar dacă limba sardă poate fi numită o limbă romanică cum este și limba română, înțelegând prin termenul romanic ceva mult mai cupinzător și mai vechi, dincolo de Imperiul Roman și de limba latină. În acest sens, sunt necesare studii noi din perspectivă indo-europeană, întrucât și acest caz, ca și în cazul limbii române, pare să se verifice ipoteza că latina nu a fost decât o limbă ca multe alte limbi din lumea antică care se înrudeau între ele. Cu alte cuvinte, din cele prezentate aici este evident că limba sardă nu provine din latină, fiind doar o limbă înrudită cu latina, ca și limba română, precum și multe dintre limbile italice, așa ca osca, umbrica, falisca și alte limbi italice care sânt doar înrudite cu latina, fără ca vreuna dintre ele să provină din latină.

Atunci care este limba mamă a limbii sarde? Este ea proto-indo-europeana adusă pe insulă de către strămoșii sarzilor, cu cca 6000 de ani în urmă? Pentru a avea un răspuns la această întrebare, cercetări viitoare vor trebui să lămureacă acest subiect extrem de important scos la iveală de către cercetările de genetică și încă neexplorat din punct de vedere lingvistic și arheologic. Asta ar adeveri ipoteza enunțată mai sus că latina este doar o limbă soră între alte limbii surori, toate provenind dintr-o proto-limbă mamă pe care o putem numi cu un nume generic, acela de (proto-)pelasgă. În consecință, se pare că așa stau lucrurile.

Atunci în mare parte, teoria romanizării, nu numai în Dacia, ci și în alte regiuni ale imperiului roman, rămâne doar un mit, o falsă ipoteză care a ținut locul unei teorii valide, într-o vreme când datele istorice și lingvistice nu puteau oferi mai mult. Prin urmare, sunt sarzii acei arieni puri despre care s-a făcut atâta vorbire de mai bine de două secole încoace?

Pe de altă parte, menționăm că o caracteristică aparte a limbii sarde este aceea că a labializat labio-velarele proto-indo-europene. Cu alte cuvinte, sunetele proto-indo-europene ***k^{w}**, ***g^{w}, g'^{w} g^{wh}** au devenit *p* și *b*, așa cum s-a întâmplat și în celticele continentale, precum limba galică, vorbită în Galia antică, iar dintre cele contemporane, limbile bretonă, din nordul Franței, precum și limba Welsh (cimrică) vorbită în Țara Galilor din Regatul Unit. Aceeași transfomare fonetică a avut loc în dialectele grecești de pe continent, în osco-umbrică, precum și în iliro-traco-dacă. În limba strămoșilor noștri acest fenomen a avut loc doar când aceste sunete proto-indo-europene au fost urmate de o vocală posterioară (*a, o*). Dacă strămoșii sarzilor s-ar fi romanizat, atunci aceste transfomări, apărute, ca și în celelalte limbi enumerate mai sus, cu mult timp înainte de cucerirea romană, ar fi trebuit să fi fost șterse sau inversate după limba latină, pentru că aceste transfomări nu mai puteau să apară după așa-zisa romanizare.. Precizăm că latina nu a cunoscut aceste inovații fonetice, așa cum s-a întâmplat în limbile menționate mai sus. De aceea, acolo unde a avut loc romanizarea, aceste particularități fonetice au dispărut. Aici avem în vedere galica veche (vorbită în Galia) și limbile oscă și umbrică din Peninsula Italică. Astfel că limba vorbită în Sardinia dacă ar fi provenit din latină nu putea să facă excepție. Același lucru este valabil și pentru limba traco-dacă, resptectiv română.

În plus, este uimitor faptul că deși limba latină și ulterior italiana literară au adus multe modificări limbilor italice, respectiv actualelor dialecte italiene, cu toate acestea, vechile limbi italice nu au dispărut cu totul nici după aproape 3000 de ani de romanizare, având în vedere că în Italia de azi se vorbesc 18 dialecte diferite, multe dintre ele nefiind reciproc inteligibile și, de aceea mai nou, cercetătorii pe acestea din urmă le numesc limbi și nu dialecte. Astfel, rămâne de neînțeles în fața acestor argumente care parcurg trei milenii, cum de în Dacia „romanizarea" s-a produs în doar 165 de ani, și doar într-o parte din Dacia, (cca 20% din teritoriul regatului dacic, urmând ca mai apoi acești daci „romanizați" să romanizeze toată Dacia și chiar mult dincolo de fruntariile regatului lui Decebal.

A putut avea loc așa ceva? Nu!

Este, iată, mai mult decât evident, că atât în Dacia, cât și la sud de Dunăre, precum și în Sardinia, romanizarea nu a avut loc. De aceea, teoria romanizării dacilor este falsă și, ca atare nu poate fi luată în serios, oricâtă bunăvoință am avea.

Mihai Vinereanu

Vaideeni, August, 2022

Ambasador CONSTANTIN LUPEANU

Teatru românesc în China

Piesa de teatru „Iubire fără frontiere” (publicată în cartea „Toți oamenii sunt frați” de Constantin Lupeanu, ediție chineză 2018 și română 2019 și 2022), care pornește de la ideea unor contacte între culturile Cucuteni și Yangshao acum 3 - 5 000 de ani, a fost pusă în scenă în China, cu titlul „Ceramică și iubire”, 陶爱 . Premiera a avut loc pe 30 Aprilie 2022, în orașul Xiamen, 厦门, 4,29 milioane locuitori în Decembrie 2019.

Regizor: Doamna prof. univ. Lv Shaofeng 吕韶凤。Spectacolul a fost un mare succes. Piesa va fi jucată în Xiamen, apoi trupa se va deplasa la Shanghai, Hangzhou, Beijing etc. Actorii și regizorul intenționează să vină în România în toamnă sau în vara viitoare.

La realizarea spectacolului, au colaborat nume de primă mărime în domeniul artei teatrale: muzica - Zeng Jianxiong, absolvent al Conservatorului de Muzică și compozitor celebru; designer de costume - Wang Yiqiong, cu studii la Academia Centrală de Arte Frumoase; coregrafia - Lin Naizhen, dansator de la Xiamen Little Egret Folk Dance Troupe; interpret la flaut - Feng Wei, absolvent al Conservatorului de Muzică, a participat la spectacolul lui Zhang Yimou „The Big Red Lanterns Hanging High”; coordonator științific - Li Xinwei, doctor în arheologie, cercetător al Institutului de Arheologie, profesor vizitator la Harvard și la alte universități. După organizarea, în 20017, la ICRBeijing a expoziției ”Cultura Cucuteni, cultura Yangshao, întâmplare sau destin comun?”, profesorul Li Xinwei a vizitat de două ori România, Cucuteni, a doua oară cu o echipă de arheologi chinezi, făcând excavații cu fonduri proprii.

Profesoara universitară Cai Qing din orașul Kunmin a publicat un comentariu larg, din care extragem poezia „Iubire fără frontiere”:

Iubire fără frontiere

Grație ceramicii
Ai străbătut Europa și Asia
Timp de mii de ani
Intersecția timp - spațiu
Argila Cucuteni și argila Yangshao
Apă și lut frământate
Tu mă ai pe mine, eu te am pe tine
Molii în foc
În focul roșu al iubirii
Totul e legendă
Legenda prieteniei chino-române
Viață și uniune cerească.

Se va învrednici un regizor român să aducă această piesă de teatru la cunoștința publicului românesc?

Această poveste are un efect similar întâlnit în lucrările clasice chineze, în stilul *yuanqu*, o îmbinare a scenelor de circ și cântec. De exemplu, poeta Guan Daosheng din dinastia Yuan (1262—1319) a compus poemul:

Cuvintele mele

Tu eu, eu tu,
Iubire multă
Sentimente puternice
Fierbinți ca focul.
Iau o mână de lut
Te modelez pe tine
Mă modelez pe mine.
Apoi ne zdrobesc
Pe-amândoi și
Amestec totul cu apă.
Te modelez din nou pe tine
Și mă modelez pe mine.
Lutul meu te are pe tine
Lutul tău mă are pe mine.
Trăiesc cu tine sub un acoperiș
Mă-ngrop în același sicriu cu tine.

Iar Prof. Dr. Mihaela I. Rădulescu a redactat cronica „Interferențe culturale”:

Personalitate plurivalentă a culturii române (sinolog, traducător, scriitor, diplomat), Constantin Lupeanu valorifică în manieră originală, identitatea spirituală românească în contextul universalității, subliniind genealogii comune ale mitologiilor popoarelor, prin recuzita stilistică inedită a dramaturgiei. Piesa de teatru intitulată sugestiv *Iubirea fără frontiere* (inclusă în cartea *Toți oamenii sunt frați*, Editura Rawexcoms, București, ediția a II-a, 2022) abordează în formule curajoase, o temă de interes istoric major (legătura dintre cultura Cucuteni și cultura Yangshao), recurgând la alegorii textuale însăilate filigranat în scenariul propus. De la bun început, autorul expune motivația scrierii piesei (împlinirea a 70 de ani de relații diplomatice româno – chineze și cinstirea celor peste 5000 ani de contacte culturale și legături între poporul român și cel chinez), stabilind într-un stil propriu, inconfundabil, cheia înțelesurilor acestui senariu.

Piesa realizată în două părți și un epilog, distribuite la rândul lor în scene, condensează povestea prin dialogul dinamic al personajelor. E vorba despre o poveste de dragoste imemorială (Dora Laiu, reîncarnarea Diurpei și Li Shanshi, reîncarnarea lui Piatră), ce transcende timpul și spațiul, principiul reîncarnării, al renașterii instalându-se subtextual, prin dibăcia proiecției artistice a autorului. Ipostazierea metempsihotică a îndrăgostiților se realizează în regim subtil, abia perceput, trecerea dinspre o dimensiune temporală și spațială în alta corelându-se atât de bine cu logica desfășurării scenice, încât cititorul o percepe ca pe un dat firesc, posibil. În acest punct constă dibăcia autorului, căci fiecare scenă decurge natural, secvențele construind un cadru al subtilităților interpretative. Prin intermediul poveștii de iubire, ni se dezvăluie explicațiile referitoare la asemănările uimitoare dintre cultura Cucuteni și Yangshao. Prin inserții alegorice subtextuale, piesa de teatru reflectă teza istorică a contemporaneității celor două culturi neolitice, având în vedereposibilitatea schimburilor economice și culturale din acea vreme.

Dincolo de interesul științific al subiectului piesei, proiecția poveștii de dragoste e fascinantă, atât la nivelul semnificației, cât și la nivelul construcției. Tema metempsihozei personajelor principale (Dora Laiu, artist plastic și istoric și Li Shanshi, prof. Univ. la Shangai, reîncarnări ale Diurpei și Piatră din Cucuteni) exprimă la nivel simbolic itinerariul migrării unei ramuri din neamul ce aparține spațiului danubiano – pontic, spre Răsărit. Străbătând veacurile și spațiile, cei doi se reîntâlnesc pentru a putea să împlinească voia destinului. Indicațiile scenice întregesc tabloul metamorfozărilor dintr-un trecut de acum 5000 de ani și timpul prezent. Didascaliile stabilesc, astfel, corelarea dialogului dinamic cu atmosfera și cu gestica personajelor.

Piesa a fost pusă în scenă cu titlul *Ceramică și iubire*, în

China, în orașul Xiamen, premiera având loc în 30 aprilie 2022, bucurându-se de un succes răsunător. Regizorul spectacolului, Lv Shaofeng este cunoscută prin cercetările sale și practica de regie, asigurându-se o proiecție dinamică, vibrantă, bogată în mesaje scenice. Decorul, atmosfera, gestica, fiecare element a fost atent studiat, ducând la o reprezentare spectaculoasă. Componentele actului scenic (costumația, coregrafia, muzica) au fost asigurate de nume importante în domeniul artei teatrale. Costumația realizată de Wang Yiqiong, coregrafia proiectată de Lin Naizhen, muzica asigurată de Zeng Jianxiong sunt ingredientele perfecte pentru un spectacol reușit. Interpretarea la flaut al lui Feng Wei a creat o atmosferă de neuitat, întregind cadrul receptării.

Actorii au trăit pe scenă povestea de iubire, replicile au fost rostite cu patos și convingere, talentul și pasiunea fiind vizibile nu doar în jocul scenic, cât și la nivelul mimicii și gesticii. În vederea configurării unui cadru verosimil, s-a apelat la profesorul universitar Li Xinwei, cercetător al Institului de Arheologie. Toate aceste componente ale actului teatral au condus la o interpretare scenică uimitoare. Piesa a fost foarte apreciată de public și are solicitări pentru a fi reprezentată în marile orașe ale Chinei. Sperăm că ne vom bucura de o reprezentare a piesei și pe scenele românești, fiindcă ea susține tema interferențelor culturale, un subiect de actualitate. Constantin Lupeanu explorează dimensiuni nebănuite ale ființei, ale spiritualității, ale culturii, sincronizând în demersul său artistic, cele trei simboluri ale propriului blazon: iubire, credință și speranță.

Constantin Lupeanu

Din Valea Brazilor, 2022, vara.

Daniel Ernestina

GRIGUȚĂ versus PARASCHIVA

1

Griguță avea chef să mănânce un pește, dar peștele nu știa nimic despre asta, așa că se plimba liniștit. La fel de liniștit ca și Griguță cel fără de griji, care ajunsese exact în acel moment în fața unui restaurant cu specific pescăresc.

Peștele ajunsese și el aproximativ în același timp în fața unei râme apetisante.

Suspansul poveștii este dat de faptul că nici peștele, nici Griguță nu știau că se află în fața unei momeli.

Eroul nostru (omul, nu peștele) se așează la masă, asteaptă chelnerul, apoi, la insistențele acestuia, comandă un șalău la grătar.

Ospătarul, care a dat dovadă de foarte mult respect în relația cu clientul, notează comanda într-un carnețel ordinar, apoi se duce la șeful de sală și-i spune:

-Șefule, ăsta vrea șalău.

Între timp, în lac, peștele se oprise, deoarece Destinul trebuia să coordoneze atent mișcările lui cu mișcările lui Griguță.

-Oferă-i somon!

Docil, ospatărul se intoarce la masă, își pune pe figură expresia celui mai crunt regret și grăiește.

-Îmi pare foarte rău, șalăul tocmai s-a terminat. Avem însă un somon excelent.

-Dacă nu aveți șalău, plec. Aveam un chef nebun de șalău.

La auzul acestor cuvinte, Destinul se bucură pentru peștele ce aștepta bălind în fața râmei grase, deoarece Întâmplarea făcea ca acesta să fie un crap matur și nu avea nici un rost să îl sacrifice de pomană.

-Suntem pe malul lacului Greaca. Avem somon, crap, știucă, plătică, țipari și raci. Șalăul a fost exterminat de rechini.

-Aveți rechini în lacul Greaca!? se miră sincer clientul.

-Au fost, dar au murit de foame pentru că nu vroiau să mănânce decât șalău.

În fața unui astfel de argument Destinul întoarse crapul adult în fata râmei pe care Paraschiva o aruncase în apă cu speranța, îndreptățită, de a prinde un crap.

Iată cum, în dimineața aceea toridă, în plină câmpie, sub tiranica arșiță de august, Destinul se juca perfid cu Paraschiva, care habar nu avea că exista Griguță și cu Griguță, care, la rândul său, n-avea nici cea mai vagă bănuială că Paraschiva există.

2

Cu gândurile duse și sentimentele răvășite, pescărița încerca să își înece durerea care umplea sufletul ei încercat, de romantică visătoare. Demult, pe când nu era decât un boț de copil, un domn care tot venea pe la ei, a trimis-o pe uliță să plimbe o păpușă jegărită de cârpă, iar când s-a întors, după câteva ore, domnul plecase, așa că a rămas cu păpușa. A fost copilul ei până când a rămas întâia oară însărcinată, numai că Dumnezeu a hotărât că, încă, se mai poate juca de-a mămica până să fie una adevărată.

În ciuda a ceea ce Domnul a hotărât, ea s-a considerat destul de matură pentru a pleca în căutarea marii iubiri.

Visa, strângînd păpușa la piept, că EL va veni, o va duce în Țara Dragostei Fără Sfârșit, prescurtat ȚDFS, și vor trăi acolo fericiți, până la adânci bătrâneți. Știa că visele se-nplinesc atunci când crezi cu tărie în ele, iar ea a crezut cu tărie, tărie ieftină de la birtul din sat pentru că alta nu se găsea pe la ei.

Cert este, însă, că până la urmă, cel visat a venit. Frumos, puternic și foarte sigur pe el a atacat-o la sentimente dezechilibrând-o la echilibru. Asta a făcut ca ea să îi cadă fleașcă în brațe, loc din care nu a mai fost capabilă să scape decât atunci când el a aruncat-o spunându-i că atât a durat veșnicia pentru care i-a promis c-o iubește.

Privind îndurerată pluta de care acul undiței a fost prins, văzând-o cum se zbate, asemeni ei, pe luciul neliniștit al apei, Paraschiva a înțeles că atunci s-a pricopsit cu un "pește".

Adio vise despre iubire, căsătorie și copii care cresc în timp ce îți sug la sân.

O vreme a vândut fericire într-un bordel din Madrid, apoi a ieșit la comerțul stradal în Paris, metropola în care comportamentul fostului ei iubit a făcut-o să înțeleagă proverbul "peștele de la cap se împute."

Într-o zi a fost acostată de un bătrân cu zâmbet surprinzător de blând și groaznic de cunoscut, de parcă "i-a zâmbit în limba română", a gândit în prima clipă femeia. Apoi a înțeles: bătrânul semăna incredibil de mult cu tatăl ei de care îi era teribil de dor. Fulgerător, prin fața ochilor larg deschiși au defilat: casa micuță din paiantă și lemn, câinele jegărit chemând-o la joacă, tata purtând-o în brațe, bărcuțele de hârtie construite de el....

Observând că ezită, bărbatul a mai scos o bancnotă dar, instinctiv, Paraschiva a scuturat energic din cap în semn că refuză. Clientul a plecat bombănind ceva de neînțeles în limba franceză, iar peștele care supraveghease scena de la oarecare distanță s-a repezit asupra ei cu furie oarbă.

Biata femeie s-a trezit abia la spital. S-a mirat că e la spital, iar doctorii s-au mirat că e vie. Apoi un polițist milos a trimis-o acasă cu bandaje cu tot.

A stat în satul Zboiu, acolo unde visase strângând păpușa de cârpă la piept, trăind, dacă nu fericită, cel puțin liniștită, până când, într-o zi, a apărut EL din nou, zâmbindu-i calm și drăgăstos de parcă tocmai terminaseră cea mai aprinsă partidă de amor fără bani.

Cu banii strânși de ea la Madrid și Paris, din amorul plătit, EL a deschis la Greaca, pe malul lacului, un restaurant cu specific pescăresc și s-a gândit că ea, dacă tot locuia în apropiere, ar putea să-l ajute.

A văzut că este speriată, așa că s-a grăbit să îi toarne liniște-n suflet.

- Hai fă ! te-am iertat că am făcut pușcărie din cauza ta.

Tocmai atunci a sunat telefonu mobil.

În timp ce femeia aștepta să prindă un pește necesar cârciumii cu specific pescăresc al "peștelui" ei, acesta suna disperat că are un "job" pentru ea.

3

Griguță astepta liniștit peștele comandat la restaurantul cu specific pescăresc al "peștelui" Paraschivei, iar așteptarea, nimănui plăcută, îi lăsa destul timp în care toate necazurile și deziluziile lui să defileze cu steaguri și fanfară, răvășindu-i memoria plină de povești cu final deprimant. Urmărind fără chef defilarea aceasta, bărbătul ajunse la bizara concluzie că Dumnezeu a fost neinspirat atunci când a împărțit omenirea în bărbați și femei. La început s-a bucurat de șansa pe care i-a oferit-o medicina modernă de a-și schimba după voie sexul, dar a-nțeles că nici asta nu poate fi o soluție, deoarece nu elimina stresul căutării unui partener potrivit, în care să poți avea încredere deplină, un partener care să te înțeleagă, să te ajute la nevoie, să meargă pe același drum cu tine până la capătul vieții. Griguță era sătul să investească sentimente și să culeagă fructul amar al trădării. Se săturase, până peste cap, să dea fără să primească, se săturase cu vârf și îndesat să aștepte un tren care întârzie mai mult decât durează viața lui, așa că Griguță, în afară de pește, nu mai astepta nimic de la viață.

Aerul nemilos al verii în plin Bărăgan se transformă într-o terasă răcoroasă de primăvară într-un orășel subcarpatic, terasă plină de oameni veseli nevoie mare, care râd aiurea, se strigă pe numele mic și spun glume pentru toți cei prezenți, pentru că toți cei prezenți se cunosc între ei. El, Griguță, este singurul străin pe terasă pentru că este detașat aici în interes de serviciu pentru o lună.

Bea o bere, plimbându-și privirea aiurea, până când un cor de îngeri începe să cânte o melodie divină, lumina se colorează în roz fondant, o briză ușoară începe să bată fluturând pletele tuturor, mai puțin pe a lui pentru că era chel complet.

O văzuse pe Angelica!

Inima a început să îi bată cu putere în gât, șerpi au început să-i colcăie în stomac, mușchii, oricum neantrenați, l-au părăsit făcându-l să se simtă piftie, iar privirea lui, ușurel sașie, s-a oprit asupra unui singur chip. Brusc, terasa păru pustie. Numai Angelica și el mai erau la mesele de metal cu scaune din lemn nevopsit. Fata părea un înger tocmai coborât din lăcașul divin și zâmbea cum numai îngerii știu zâmbi, motiv pentru care, mai târziu, Griguță i-a spus Angelica punând accentul pe "ge".

Pentru că dragostea curată dă putere, barbatul a reușit să-i scrie fetei un bilet prin care o informa scurt: "Tot ceea ce contează pentru mine din momentul acesta este doar ființa ta divină. Restul, ce mi-a dat ori o să-mi dea Dumnezeu va fi al tău dacă și tu consimți să fii a mea."

Curioasă, nevoie mare, să vadă ce i-a dat Dumnezeu lui Griguță, Angelica, cu accentul pe "ge", i-a trimis tăntălăului un zâmbet răvășitor, motiv pentru care bărbatul, aproape mort, a invitat-o la o plimbare romantică prin cimitirul de vizavi de local.

A urmat ceva de predat pompierilor care-și dau masteratul. Când a aflat că amorezul ei are o mașină și o casă în Titu, femeia a întrebat, evident, fără nici o urmă de interes:

- Titu Gară sau Titu Târg ?

- Titu Gară, a răspuns cu mândrie Griguță, iar mașina e Dacia, dar e nouă.

Din clipa următoare și ea a început să simtă ceva pentru el.

Bărbatul a luat-o tandru de mână, au mers în tăcere gândindu-se fiecare la ale lui, până când, prinzând un strop de curaj, a încercat s-o sărute. Angelica a râs zgomotos, i-a zâmbit strengărește, apoi, cu glas dojenitor, a grăit:

-Vai domnule, doar nu ați vrea să începem aici unde toți au sfârșit-o.

După acest scurt comentariu în registrul comic, fata s-a întunecat brusc la chip, a pus durere adâncă în glas, lacrimi în ochi și i-a povestit lui Griguță cum a fost ea victima unui viol bestial, un viol în bandă, un viol prefațat de o bătaie cruntă, soră cu moartea, drept pentru care nu este pregătită, nici trupește nici sufletește pentru o frumoasă poveste de dragoste cum simte că își dorește și el.

Idiotul a plâns.

Au continuat să se-ntâlnească zilnic și să se plimbe tăcuți printre cruci, dar nici un mort nu poate rezista lângă Angelica fără ca animalul din el să se trezească la viață, iar animalul din Griguță s-a dovedit a fi un porc. Pe o alee îngustă, profitând de lipsa de spațiu, a strâns-o puternic la piept strecurându-și obraznic mâna la push-up. Femeia s-a smucit revoltată, a vrut să-l pălmuiască dar, în ultima secundă s-a răzgândit.

- Te înțeleg, i-a spus, și eu abia rezist, dar nu se va-ntâmpla nimic între noi până când ne mutăm împreună.

- Mâine îți faci bagajul și mergi cu mine la Titu.

-Am bagajul făcut. Încredere n-am. Nu mai am încredere în bărbați. După ce te saturi de mine îmi servești celebra formulă: casa este a mea, ușa este a ta! Mai am prietene care au pățit-o.

-Bine! zbieră Griguță, cât pe ce să trezească toți morții, mâine casa este a ta!

Om de cuvânt, a doua zi a mers cu ea la notar și a trecut pe numele ei căsuța din Titu Gară, împreună cu Dacia nouă.

- Bine, așteaptă-mă-n gară că vin.

I-a spus s-o aștepte dar nu i-a spus cât, așa că tăntălăul a așteptat-o trei zile apoi, pentru că nu dădea de ea, a plecat acasă. Acasă la Titu.

Aici avu o surpriză. În curtea casei lui trebăluia un bărbat născut și crescut în sala de fitness, după cum arăta. Mirat, Griguță l-a întrebat cine este, iar acesta, și mai mirat, a răspuns:

- Da' tu cine ești?

-Sunt proprietarul casei, da' tu?

-Sunt soțul doamnei căreia i-ai vândut-o. Jana e cu copiii la joacă.

Bietului Griguță i-a căzut falca, i-au plecat ochii-n față, i s-a pus o cărămidă pe creier, însă a reușit să ingâime cu greu:

-Cum, nici măcar Angelica nu o cheamă?!

4

În lupta cu amintirile și cu arșita verii, bietul om s-a ajutat cu o bere. Amintirile i-au umplut sufletul de amărăciune, iar berea i-a umplut vezica, dar, ca să fim mai preciși, a treia bere i-a umplut vezica, așa că omul a tebuit să se ducă la baie.

Când s-a întors de la toaletă, la masa lui se instalase deja o femeie. Văzând-o din spate, Griguță a crezut că ospătarul, în loc de șalău, i-a adus o sirenă.

-Nu vă supărați, masa e ocupată, i-a spus Griguță după ce s-a convins că nu e sirenă. Sărmanul de el nu mai avea nici un chef de aventuri pe terasă, mai ales în momentul acela în care a retrăit atât de intens trista lui întâmplare cu Jana-Angelica din cimitir.

-Știu, răspunse femeia, dar șeful de sală m-a rugat să vă cer milioane de scuze pentru întârzierea comenzii. Știți? valurile uriașe, celebrele valuri de pe lacul acesta, i-au împiedicat pe bieții pescari să vă prindă șalăul.

Bărbatul privi stupefiat oglinda perfectă a lacului Greaca. Nici urmă de valuri.

-A fost o glumă, desigur, și intrusa a râs cristalin, trimițându-i noului ei prieten un zâmbet angelic.

E dată dracului fata asta, gândi Griguță, care era pățit deja, n-am să mușc din momeală.

-De fapt, pescarii noștri răscolesc în adâncuri după șalăul cel mai grozav. Au prins vreo doi, dar nu erau proaspeți...și femeia râse din nou cristalin, dar bărbatul rămânea încruntat ca un inspector venit de la fisc.

-Sper că nu sunteți de la fisc, întrebă speriată tânăra domnișoară, derutată fiind de mutra excesiv de serioasă a musafirului ei.

-Nu! glăsui acru omul. Sunt eu inspector cum sunteți dumneavoastră sirenă, încercă apoi să glumească fără succes.

- Slavă Domnului! se relaxează gazda, chiar sunteți prea simpatic pentru un inspector, mai ales de la fisc. În cazul acesta, permiteți-mi să vă ofer o cafea. Din partea casei, desigur, ca să ne iertați pentru întârzierea comenzii. Dar vă asigur că va fi un pește de peste șase kilograme. Nici nu o să putem să-l terminăm amândoi.

Apoi individa începu să râdă cristalin, spre bucuria lui Griguță care nu-i mai suporta trăncăneala. Femeia se ridică de pe scaun, îl privi pe bărbat, roși brusc și întinse mânuța ei delicată, gângurind cu dulceață în glas:

-Vă rog să mă iertați, Paraschiva.

-Griguță, a răspuns aspru bărbatul, dorind să pară un dur.

-Ooooo! se prefăcu Paraschiva impresionată, alerg să aduc fermecata licoare.

Până să vină cafeaua a venit peștele. Șalăul, desigur, iar cele două, trei ore care au urmat au fost extrem de plăcute. Paraschiva a gângurit, a râs cristalin, l-a sorbit din ochi pe Griguță, sorbindu-i zgomotos din paharul de bere și mâncând, fără să ceară voie, din peștele lui.

La rândul său, Griguță râdea zgomotos, vorbea mult prea tare și ușor bâlbâit, iar de sorbit din ochi o sorbea dar, foarte puțin vizibil, sașiu. Dacă ar mai fi fost cineva pe terasă în momentul acela ar fi jurat că cei doi sunt un cuplu de foarte mulți ani.

Ploua cu fericire în sufletul pustiit de Jana-Angelica, dar

unde ploua cu fericire, ploua și cu speranță, iar unde ploua cu fericire și cu speranță răsar visuri și din nisip. Bietul nătărău visa căminul fericit, clădit alături de Paraschiva cea vorbăreață, visa trei, patru, cinci copii jucându-se în fața casei pe care o va construi el cu această femeie frumoasă, visa chiar zece, unsprezece, doisprezece nepoți care vor sări în spinarea, ori pe genunchii lui obosiți.

Brusc, deasupra căsuței lui a apărut un mic nor, mic dar negru. A tresărit și s-a întors pe terasă, pârjolit de soarele nemilos al verii în Bărăgan. Paraschiva stătea în fața lui bosumflată.

-Cum ți-a plăcut cafeaua? întreabă ea sec.

-Bună, răspunde Cap Sec. De ce întrebi?

-Pentru că nu a fost o cafea oarecare.

-A fost cafeaua întâlnirii sufletelor noastre, se dă Griguță mare poet.

-A fost cu otravă!

Bărbatul se pune temeinic pe râs, de parcă ascultase bancuri cu proști.

-A fost otravită. Imi pare nespus de rău, nu glumesc.

Bietului Griguță i-a căzut falca, i-au plecat ochii-n față, i s-a pus o caramidă pe creier, însă a reușit să îngâime cu greu:

-Pentru ce?

-Nu o lua personal. E doar pentru afaceri. Alfel, esti un individ foarte, foarte simpatic.

-Pentru ce? întreabă otrăvitul mecanic.

-Pentru a putea să-ți vând antidotul. Îl cumperi ori, într-o săptămână, ești dus.

-Au!

-Îl cumperi sau nu ? Adică îl cumperi sau mori, vreau să zic.

-Au!

Săracul tăntălău nu mai avea nici glas. Nici glas, dar nici bani. Atunci când trece o bancă ori o femeie prin viața ta este normal să ramâi cu buzunarele goale.

-Dacă vrei să trăiești, scoate banii! insistă femeia.

-Câți? se bâlbâie nătărăul.

-O mie de dolari. Gruparea noastră nu are încredere în moneda europeană.

-Au!

Au dispărut în fum copiii din fața căsuței, apoi nepoții de pe genunchii lui, apoi căsuța...Totul redeveni pustiu.

-Cu o mie de dolari poți scăpa, insistă mafioata.

-Au! răspunde Griguță, care doar atât mai putea să articuleze săracul. Apoi, cuprins de cea mai adâncă tristețe, scăpă...așa.. fără voia lui, un gând venit ca nisipul ridicat de vânt în pustiu:

-Și eu, care vroiam să te cer de nevastă....

-Prietene, ori facem afaceri, ori ne luăm la mișto?

-Au! răspunde Griguță

Brusc s-a produs un miracol. Copiii și căsuța ce dispăruseră din imaginația lui Griguță au apărut în imaginația Paraschivei. N-o fi ăsta Făt-Frumos, n-o fi asta ȚDFS (Țara Dragostei Fără Sfârșit) dar este ceva mai bine decât nimic, gândi femeia înseninându-și chipul.

- Mă, tu vorbești serios?!

După ce Jana-Angelica i-a dat o mare lecție despre ceea ce înseamnă femeia, oricât de tăntălău ar fi fost, nu putea să vorbească serios. Dar mafioata continua să urle disperată la el:

-Mă, dacă tu vorbești serios, când ieșim de la Primărie îți dau antidotul și gata.

În momentul acela disperarea l-a făcut pe bărbat să gândească.

"Poate să fie o cacialma. N-are pistol, așa că plec fără să le dau nici un ban. Dar dacă, totuși, nu e o cacialma și într-o săptămână sunt dus. Bani n-am, așa că, dacă tot îmi doream o nevastă, tot e mai bine căsătorit decât mort."

-Bine-nțeles că vorbesc serios, grăiră frica și rațiunea din el.

5

După câteva zile au spus amândoi câte un da hotărât în fața ofițerului stării civile, s-au sărutat în public, după un străvechi obicei și au plecat împreună, acasă în Zboiu, unde părinții Paraschivei, încă nedumiriți, îi așteptau cu masa plină de bunătăți.

Griguță era mulțumit. Avea o casă, o nevastă și toată vremea să mai facă pruncii visați.

Paraschiva era și ea mulțumită. Avea un motiv destul de puternic să o rupă cu peștele ei, ca să poată duce o viață anostă, cu un bărbat anost, într-un sat anost, dar cum femeia nu cunoștea nici existența, nici sensul cuvântului "anost" nu și-a făcut nici un fel de problemă. Era ca toți ceilalți.

Într-un cuvânt, erau amândoi mulțumiți, fără ca vreunul din ei să-și dea seama că amândoura li se trăgea de la pește.

Emil Cremer alias Daniel Ernestina

Tanța Tănăsescu

Sf.Andrei și Mihai Eminescu, Apostoli ai neamului românesc

Am fost recent în Dobrogea și l-am redescoperit pe Eminescu, care văzuse marea prima dată în 1882. Cu excepția scrisorii adresate Veronicăi Micle la 16 iunie în același an, în care îi relatează experiența sa de turist rătăcit la malul mării precum și a articolelor politice dedicate teritoriului românesc dintre Dunăre și Mare, nu știam de alte dovezi ale prezenței lui Eminescu în Dobrogea. Ele există și le-am aflat din volumul „*Cercul strâmt. Arta de a trăi pe vremea lui Eminescu",* datorat Profesorului univ. dr. Nicolae Georgescu, din care extrag această legendă urbană privind vizita redactorului de la „*Timpul*" la „*Peștera Sf. Andrei*". Nu este chiar o legendă, cum s-ar crede, fiindcă întâmplările relatate de eminentul eminescolog N. Georgescu se regăsesc în presa vremii: <<*În anul 1882, după ce definitivează Luceafărul, își ia o vacanță și în iulie va sta în Constanța în Hotel d'Angleterre. Era perioada în care s-a inaugurat Hotelul Carol I, unde a fost primită presa din zonă și din București și când se face o puternică propagandă pentru turismul românesc la malul Mării Negre. Cred că este prima campanie de acest gen și la care Eminescu se alătură grupului de jurnaliști. După care se plimbă prin Dobrogea, vreo 15 zile. Fratele lui, Matei Eminovici, era militar la garnizoana din Brăila și i-a dat un docar cu care s-a plimbat prin Dobrogea și ajunge la Peștera Sfântului Andrei. De acolo, Eminescu transmite informații către ziarul Timpul din zona actualei comune Ion Corvin, Cuzgan cum se numea atunci. În amintirea ședерii lui la Peștera Sf. Andrei, în 1922, se organizează serbări câmpenești foarte ample. Oficialitățile dobrogene vor să creștineze perechile de concubini și se strâng într-o duminică vreo 40 de perechi și se fac nunți oficiale și se botează toți copiii rezultați din aceste relații. Este o sărbătoare foarte mare, un soi de nuntă în codru, care este consemnată de presă prin reportaje superbe de la fața locului, în 5 septembrie 1922. Constantin Sari a organizat evenimentul și era redactor la ziarul „Dobrogea Jună". În amintirea ei se pune o cruce la Izvorul Mihai Eminescu de la Peștera Sf. Andrei, la câteva sute de metri mai la vale de izvorul Sf. Andrei…*>>

În Peștera Sf.Andrei

Legenda mi-a trezit dorința de a vizita „*Izvorul lui Eminescu*" și „*Peștera Sf. Andrei",* evocate în cartea ilustrului eminescolog, mergând apoi mai departe spre Mănăstirea Dervent.

În zorii zilei, drumul spre Dunăre pare o frumoasă expediție spre un tărâm plin de farmec. Trec Dunărea pe la Cernavodă, admirând Podul lui Anghel Saligny și, mergând spre localitatea Ion Corvin, aflată la 4 kilometri de șoseaua Constanța – Ostrov, întâlnim nu mai puțin de 4 monumente istorice, înscrise în *Patrimoniul Cultural Național al României*: o fortificație de plan poligonal, precum și un val de pământ, ambele datând din epoca romană, situate între Cuzgun și Aliman, respectiv două peșteri pe care legendele locului le atribuie *Sf. Apostol Andrei* (peștera mare și peștera mică). Dar, mai întâi, la jumătatea distanței, ajungem într-un codru des, cu alură de rezervație naturală (*Pădurea Migilet*). Aici se află „*Fântâna Mihai Eminescu*", inaugurată la 15 august 1919. Trei ani mai târziu, tot cu prilejul *Sfintei Mării,* a avut loc montarea unei plăci comemorative, evocând numele lui Eminescu („*În memoria lui Mihai Eminescu 1850-1889. Să-mi fie somnul lin/ Și codrul aproape 1922"*). În dreapta plăcii comemorative s-a ridicat cu ani în urmă un bust al poetului.

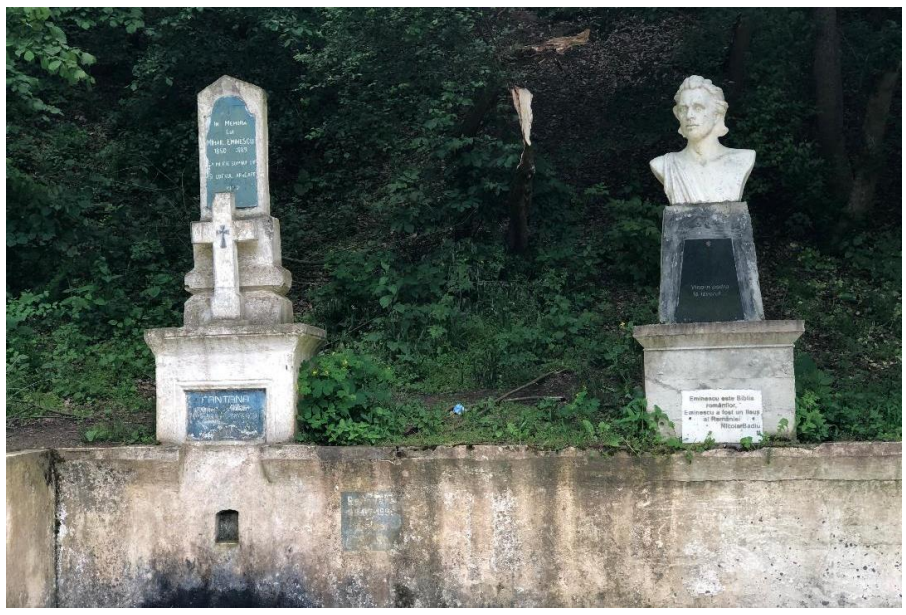

Fântâna Eminescu

Sub emoția produsă de cele două monumente, continui drumul și spre alte locuri legendare. După aproximativ 2 km ajung la „*Mânăstirea Peștera Sf. Andrei*", unde în fața altarului, în partea din stânga, se găsește o cruce în formă de X. În centrul crucii se află o părticică din degetul *Sfântului Apostol Andrei,* adusă de la *Mitropolia Trifiliei* din Grecia cu ceva timp în urmă.

Impresionată de cele văzute în acest "*Bethleem*" al neamului românesc, plec mai departe spre Ostrov. Ajung la Dervent, situat în apropierea anticei cetăți *Durostorum* precum și a cetății bizantine „*Păcuiul lui Soare*." Legendele spun că pe locul unde în vechime au fost sacrificați 4 mucenici ai credinței au crescut din pământ niște cruci făcătoare de minuni, dintre care se mai păstrează azi doar două. Tot din rândul miracolelor de aici găsim *Icoana Făcătoare de Minuni a Maicii Domnului*, precum și *Izvorul Tămăduirii*, purtând de asemenea numele celui considerat ocrotitorul românilor, *Apostolul Andrei*, care atrag mereu sute și sute de pelerini. Mai sunt aici însă alte două minuni: Grupul Psaltic *„Sf. Andrei*" precum și statuia lui Mihai Eminescu, amplasată în Parcul Mănăstirii, dezvelită la 15 ianuarie 2020, operă a sculptorului Ioan Bălan. Parcul este plin de statui peste care zboară, gălăcioase, puzderie de rândunici.

Iată așadar două locuri pline de minuni, a căror existență este legată de aceea a Apostolului Andrei și a lui Mihai Eminescu.

Bustul lui Mihai Eminescu la *Mănăstirea Dervent*, operă a sculptorului Ioan Bălan.
Dezvelirea a avut loc la 15 ianuarie 2020, cu prilejul împlinirii a 170 de ani de la nașterea poetului.
Mănăstirea Dervent este o mănăstire ortodoxă, situată în extravilanul satului Canlia, județul Constanța

Din istoria presei românești

Cel mai vechi jurnal românesc, „Telegraful român”, a trecut în meniul online, după 169 de ani

Telegraful Român - cea mai longevivă publicație din România, cu apariție cvasi-continuă, înființată la 3 ianuarie 1853 la Sibiu, este o ctitorie de suflet și rodul inițiativei bine venite a viitorului mitropolit Andrei Șaguna, cel începător întru toate, gazeta având o strălucită biografie şi îndelungată existență, aproape unică în istoria presei românești, o experiență pilduitoare în partea aceasta de continent. A fost concepută de către părinții săi spirituali ca o *„gazetă politică, industrială, comercială şi literară”*, cu gândul să ajungă la inimile şi mințile românilor din Ardeal şi de dincolo de fruntariile lui, *„aducând un licăr de speranță şi de bucurie, un sentiment de noblețe şi de dragoste față de valorile perene ale culturii române şi ale spiritualității ortodoxe”*.

Telegraful Român a fost o gazetă bisăptămânală, care s-a tipărit o foarte îndelungată perioadă, abundând în știri sociale și culturale, având caracter general, promovând cultura română în provinciile de peste munți, iar în prezent are un profil bisericesc.

Inițial, gazeta era tipărită cu caractere chirilice (*Ortodoxia* de peste munți fiind beneficiara alfabetului chirilic, în cărțile de cult, calendare) însă, în perioada 1859-1863, aici se publică și articole imprimate cu caractere latine.

Explicația dăinuirii sale îndelungate constă în faptul că s-a tipărit într-o tipografie proprie (*Tipografia* Diecezană, în funcțiune și azi), de asemenea ctitorită de Șaguna, la 1850; în al doilea rând, a păstrat scopurile, principiile și programul editorial al publicației, astfel cum le-a conceput Șaguna şi, nu în ultimul rând, fiindcă a reușit cu brio, în ciuda cumpenelor și urgiilor nesfârșite ale vremilor, să fie o tribună promovând o politică militantă în apărarea drepturilor supreme de ordin național, social, cultural şi religios ale românilor transilvăneni.

Onoarea de a fi deschizător de drum, în calitate de redactor-şef, doar pentru primele opt apariții, a avut-o Florian Aaron, căruia i-a urmat doctorul Pavel Vasici-Ungureanu.

Până la granița secolului XX, *Telegraful Român* a avut ca redactori pe I. Bădilă, Visarion Roman, I. Rațiu, Zaharia Boiu.

Publicația amintită a cunoscut o perioadă de strălucire sub conducerea preotului, omului politic şi ziaristului Nicolae Cristea (1834 - 1902). Acesta sosește la conducerea redacției într-o conjunctură critică: ziarul, conceput eminamente ca ziar bisericesc, a cunoscut o criză financiară puternică în 1865. Pentru acest motiv, mitropolitul Andrei Șaguna l-a înlocuit pe Zaharia Boiu cu tânărul Nicolae Cristea, revenit de la studii din Germania.

Pentru a atrage un număr cât mai mare de cititori, acesta redirecționează ziarul spre prezentarea unor subiecte de mare importanță și de interes stringent, care satisfăceau setea de informare a românilor, de la cele politice, economice şi până la cele cultural-literare.

În acest fel, s-a produs un puternic reviriment al publicației, concretizat în sporirea vizibilă a umărului de cititori și de abonați, revistă care este așteptată, citită, comentată, număr de număr, în toate provinciile românești, numeroase din știrile sale fiind reproduse de presa de la București, Iași, Cernăuți, dar și de presa străină de la Viena, Berlin, Roma sau Atena.

Redacția acestei reviste a desfășurat o activitate intensă pentru unitatea românilor, inclusiv și cu preponderență în timpul Războiului de Independență de la 1877. Ziaristul Nicolae Cristea, însuși, a adus o veritabilă plus valoare jurnalistică, o contribuție majoră, prin publicistica sa. El a fost adeptul, și chiar a militat intens prin articolele publicate în paginile ziarului, întru susținerea unei poziții active, combative, criticând pasivismul și defetismul transilvan, atitudine care a generat o înfocată ciocnire polemică cu George Barițiu.

Pe toată durata celor 18 ani de directorat ai lui Nicolae Cristea, redacția *Telegrafului* animă și ocrotește totodată o prolifică activitate culturală, devenind nu doar o tribună liberă și angajantă în luptele politice ale forțelor patriotice române, vizând emanciparea românilor din Transilvania, dar și o posibilitate de dezbatere a problematicilor culturale şi literare ale românilor, în special prin suplimentul literar *Foișoara Telegrafului Român* (până în 1878).

Prin intermediul ziarului se acordă atenție creației populare, se încurajează unificarea ortografiei fonetice şi se propune publicarea unui *dicționar etimologic*. Acum sunt tipărite în întregime sau doar fragmente din operele reprezentative ale clasicilor literaturii române, precum și traduceri sau adaptări din literatura universală.

Apreciată, citită și răspândită în toate provinciile locuite de români, în *Telegraful român* au debutat Zaharia Boiu (1853) cu poezia *Saluatare,* Visarion Roman (1853) cu poezia *Fiul grijei*, Alexandru Macedonski, la 8 decembrie 1870, cu poezia *Dorința poetului*, trimisă de la Viena, și Ilarie Chendi (14 iulie 1892), cu nuvela *Emi*, semnată X. Tot aici sunt publicate în premieră lucrări precum „*Gura satului*” de Slavici sau „*Pseudokynegetikos”* de Alexandru Odobescu. Totodată, în paginile revistei au și-au văzut opere lor numeroși scriitori români, precum Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, Ion Creangă, Ioan Slavici, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc etc. În paginile *Telegrafului* publică de asemenea unii dintre cei mai iluștri transilvăneni: Andrei Mureșanu, Iosif Vulcan, Ioan Slavici, Ștefan Octavian Iosif, Octavian Goga, etc.

În urma apariției *Tribunei* la Sibiu, a *Gazetei de Transilvania*, *Telegraful român* se transformă într-o gazetă de știri administrative și de cultură ecleziastică, după 1900, organul de presă al Mitropoliei Ardealului, şi treptat importanța sa scade.

În prezent, Mitropolia Ardealului a achiziționat domeniul „*telegrafulroman.ro*”, care va conduce la salvarea acestei publicații prin digitalizare.

În cadrul parteneriatului dintre Biblioteca ASTRA Sibiu şi Mitropolia Ardealului au fost identificate şi selectate exemplare ale ziarului, din perioada 1853 - 1873, aflate în stare bună de conservare. Acestea au fost fotocopiate şi digitalizate prin scanare, astfel încât în prezent utilizatorii au acces gratuit la 3.434 numere de ziar (însumând 13.736 de pagini), ale *Telegrafului Român,* din perioada anilor 1853-1880 şi 1914-1919, păstrate în ”*Depozitul Digital"*.

Redacția

REVISTA
An II, Nr.8, Noiembrie 2022

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI